

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**İLKÖĞRETİM 8. SINIFTA ÖĞRENİM GÖREN
ÖĞRENCİLERİN
AİLELERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELERİ İLE
ANNE-BABALARININ EVLİLİK DOYUMLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Zeynep ERKENCİ

**İzmir
2011**

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**İLKÖĞRETİM 8. SINIFTA ÖĞRENİM GÖREN
ÖĞRENCİLERİN
AİLELERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELERİ İLE
ANNE-BABALARININ EVLİLİK DOYUMLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Zeynep ERKENCİ

**DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Şüheda ÖZBEN**

**İzmir
2011**

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, 'İlköğretim 8. Sınıfta Öğrenim Gören Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Değerlendirmeleri İle Anne-Babalarının Evlilik Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi' adlı çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

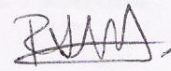
28/06/2011

Zeynep ERKENCİ

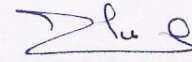
Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne

İşbu alışma, j¼rimiz tarafından Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı Y¼ksek Lisans Programında Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

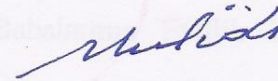
Başkan : Prof. Dr. Rengin KARACA

¼ye : Yrd.Doç.Dr. ř¼hedda ¼ZBEN

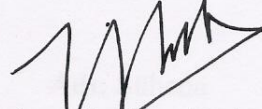
¼ye : Yrd.Doç.Dr Mustafa G¼VENDİ

Onay

Yukarıda imzaların, adı geçen ¼đretim ¼yelerine ait olduğunu onaylıyorum.

28.06.2011

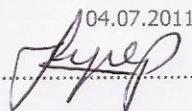
Prof. Dr. h. c. İbrahim ATALAY
Enstit¼ M¼d¼r¼

T.C.
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	405180
Yazar Adı / Soyadı	Zeynep Erkenci
Uyruğu / T.C.Kimlik No	T.C. 28601004562
Telefon / Cep Telefonu	507 2330263
e-Posta	zeyneperkenci@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	İlköğretim 8. Sınıfta Öğrenim Gören Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Değerlendirmeleri İle Anne Babalarının Evlilik Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Tezin Tercümesi	The Investigation Of The Relationship Between Parents' Marital Satisfaction And The 8th Grade Students' Family Assesment
Konu Başlıkları	Psikoloji
Üniversite	Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Bölüm	
Anabilim Dalı	Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı
Bilim Dalı / Bölüm	
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2011
Sayfa	144
Tez Danışmanları	Yrd. Doç. Dr. Şüheda Özben
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	Evlilik Doyumu= Marital Satisfaction Aile İşlevleri= Family Functions
Yayımlama İzni	☐ Tezimin yayımlanmasına izin veriyorum ☒ Ertelemesini istiyorum [3 Yıl]

b. Tezimin Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi tarafından çoğaltılması veya yayımının **03.07.2014** tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra tezimin, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezimle ilgili fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.
NOT: (Erteleme süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.)

04.07.2011
İmza:.....

Yazdır

Önsöz

Lisans eğitimimde akademik bilgisi ve disiplini ile beni her zaman etkileyen, yüksek lisans eğitimimde daha yakından tanıma şansı bulduğum ve akademik anlamda olduğu kadar, yardımını isteyen tüm öğrencilere gösterdiği anlayışı, sabrı ve en önemlisi insanlara olan yaklaşımı ile bana çok şey öğreten çok değerli hocam ve tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Şüheda Özben'e teşekkürü bir borç bilirim.

Sabrı ve şefkati ile bizi büyüten çok değerli annem Melahat Erkenci' ye, fazlasını yapmak için hep daha çok çabalayan canım babam Abdullah Erkenci' ye sonsuz teşekkürler. Onlar hep bize kendimizi şanslı hissettirdiler ve her zaman anne babadan da fazlası oldular.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

YEMİN METNİ	i
DEĞERLENDİRME KURULU ÜYELERİ.....	ii
YÖK DÖKÜMANTASYON MERKEZİ VE TEZ VERİ FORMU.....	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLOLAR LİSTESİ	viii
ÖZET	x
ABSTRACT	xii

BÖLÜM I

1.GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2.Araştırmanın Amacı.....	5
1.3.Araştırmanın Önemi	5
1.4.Problem Cümlesi	5
1.5.Araştırmanın Alt Problemleri.....	6
1.6.Sayıtlar	6
1.7.Sınırlılıklar	7
1.8.Tanımlar	7
1.9.Kısaltmalar	8

BÖLÜM II

2.İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR	9
2.1. İlköğretim Öğrencilerinin Gelişimsel Özellikleri.....	9
2.2.Aile.....	14
2.2.1.Ailenin Tanımı ve Önemi.....	14
2.2.2. Aile Tipleri.....	20

2.2.3. Sağlıklı ve Sağlıksız Ailenin Özellikleri.....	22
2.2.4. Aile İşlevleri.....	23
2.3. Aile İşlevleri Konusunda Yapılan Yurtiçi Araştırmalar.....	25
2.4. Aile İşlevleri Konusunda Yapılan Yurtdışı Araştırmalar.....	37
2.5.Evlilik Doyumu.....	47
2.6.Evlilik Doyumu Konusunda Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar.....	51
2.7.Evlilik Doyumu Konusunda Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar.....	56

BÖLÜM-III

3.YÖNTEM.....	68
3.1.Araştırmanın Modeli.....	68
3.2.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	68
3.3.Verilerin Toplanması.....	68
3.4.Veriler Toplama Araçları.....	69
3.4.1. Aile Değerlendirme Ölçeği.....	69
3.4.1.1.Ölçeğin Uygulanması, Puanlanması ve Değerlendirilmesi....	71
3.4.1.2.Ölçeğin Güvenirlilik Çalışması.....	72
3.4.1.3.Ölçeğin Geçerlik Çalışması.....	72
3.4.2.Evlilik Yaşamı Ölçeği.....	74
3.4.2.1. Ölçeğin Puanlaması ve Uygulanması.....	74
3.4.2.2. Evlilik Doyum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliliği.....	74
3.4.3. Kişisel Bilgi Formu.....	75
3.5. Verilerin Çözümlemesi.....	76

BÖLÜM-IV

BULGULAR VE YORUMLAR.....	77
---------------------------	----

BÖLÜM-V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	95
----------------------------------	----

KAYNAKLAR.....	106
----------------	-----

EKLER

Ek-1: Aile Değerlendirme Ölçeği.....	128
Ek-2: Evlilik Yaşanı Ölçeği.....	132
Ek-3: Kişisel Bilgi Formu.....	133
Ek-4: Araştırma İzni.....	134

Tablolar Listesi

	Sayfa No
Tablo 1: Örneklemin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Dağılımları.....	78
Tablo 2: İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Algıladıkları Aile İşlevleri Puanlarının Bağımsız Örneklem İçin t-testi Sonuçları.....	79
Tablo 3: İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Algıladıkları Aile İşlevleri Puanlarının Ortalama ve Standart Sapmaları.....	81
Tablo 4: İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Aile İşlevleri Puanlarının Kardeş Sayılarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	82
Tablo-5: İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Aile İşlevleri Puanlarının Ebeveynlerinin Gelirlerinin Yetip Yetmemesine t-testi Sonuçları.....	84
Tablo-6: İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin Algıladıkları Aile İşlevleri Puanlarının Annelerinin Eğitim Seviyelerine Göre Kruskall Wallis H Sonuçları.....	86
Tablo-7: Anne Eğitim Seviyesinde Belirlenen Farklıkların Kaynaklarına Ait Mann Whitney U Sonuçları.....	88

Tablo 8: İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Aile İşlevleri Puanlarının Babalarının Eğitim Seviyelerine Göre Kruskal Wallis H Sonuçları.....	90
Tablo-9: İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Aile İşlevleri Puanlarının Yaşam Yerlerini Değiştirmelerine Göre t-testi Sonuçları.....	91
Tablo-10: İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Aile İşlevleri Puanlarının Aile Tiplerine Göre t-testi Sonuçları.....	92
Tablo-11: Ebeveynlerinin Evlilik Doyumları İle İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Aile İşlevleri Arasındaki İlişkilere Ait Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizleri Sonuçları.....	93

Özet

Bu araştırmanın amacı anne babalarının evlilik doyumları ile ilköğretim 8.sınıf öğrencilerinin algıladıkları aile işlevleri arasında anlamlı bir ilişkinin; bazı değişkenlere göre ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin algıladıkları aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını incelemektir.

İlişkisel tarama modelinde yapılan bu araştırmanın örneklemini İzmir İli Torbalı İlçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı' na bağlı 316 ilköğretim 8.sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Veriler 'Aile Değerlendirme Ölçeği', 'Evlilik Yaşamı Ölçeği' ve 'Kişisel Bilgi Formu' ile toplanmış ve SPSS paket programında t testi, Kruskal Wallis, Tek Yönlü Varyans Analizi ve Mann Whitney U teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda anne babaların evlilik doyumları ile ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin algıladıkları aile işlevleri arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin; cinsiyetlerine göre algıladıkları iletişim, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü işlevleri arasında; kardeş sayısına göre iletişim, duygusal tepki verme işlevleri arasında; aile gelirinin yetip yetmemesine göre problem çözme ve roller işlevleri arasında; annenin öğrenim durumuna göre problem çözme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü arasında anlamlı farklılıklar olduğu; babanın öğrenim durumuna göre ise bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Aileleriyle İzmir' de yaşayan öğrencilerin sonradan İzmir' e yerleşenlere göre problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verme ve genel işlevler boyutlarında; çekirdek ailede yaşayan öğrencilerin geniş ailede yaşayanlara göre iletişim, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme işlevlerinde daha sağlıklı değerlendirmede buldukları görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: İlköğretim 8. Sınıf Öğrencileri, Aile Değerlendirme, Aile İşlevleri, Evlilik Doyumu.

Abstract

The aim of the research is to investigate whether there is a significant relationship between the primary school 8 th grade students' parents's marital satisfaction and the students' perception of family functions and to investigate whether there is a significant difference between the primary school 8 th grade students' perception of family functions according to some variables.

The research made according to correlation survey model and the sample of the study consist 316 primary school 8th grade students of National Education Ministry in Torbalı, İzmir. The data has been collected by ' Family Assesment Device', ' Marital Life Device', 'Personal İnformation Form' and analysed by using t test, Kruskall Wallis, one-way analysis of variance and Mann Whitney U techniques in SPSS packet programme.

According to the findings of the study, it has been seen that there is a negative medium degree significant relationship between the parents' marital satisfaction and the primary school 8 th grade students' perception of family functions.

There are significant differences between the primary school 8th grade students' gender and their perceptions of comuncation, affective involvement and behavior control functions; their family's economical situations between problem solving and rolles functions; their mothers' educational levels between problem solving, affective involvement and behavior control but there are not any difference between their fathers' educational levels.

It has been seen that there are more positive evaluations between the students living in İzmir with their families, about problem solving, communication,rolles, affective responsiveness and general functions; between the students living in nuclear families and students living in big families about communication, affective responsiveness, affective involvement functions.

Key Words: The Primary 8th Grade Students, Family Assesment, Family Functions, Marital Satisfaction.

BÖLÜM – I

1.GİRİŞ

Bu bölümde, problem durumu, amaç ve önem, problem cümlesi, alt problemler, sayılılar, sınırlılıklar, tanımlar ve kısaltmalara yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Evlilik ile kurulan ve toplumun en önemli taşlarından birisi olan aile, toplumun temelini oluşturur. Aile, insanın daha annenin karnına düşmesiyle etkileşime başlayan ve onu ömür boyu tüm yönleriyle etkileyecek bir yapıdır.

Kaya (2005:56) aileyi, insan hayatına şekil veren, en eski, en doğal yapı olarak tanımlamaktadır. Toplumunu oluşturan en küçük sosyal kurum aile olduğuna göre sağlıklı toplumların oluşması açısından çocuğun eğitimi ile ilgili olarak ailenin izlediği yol çok önemlidir. Çocuğun hızlı gelişiminin olduğu, kişilik özelliklerini yerleştirdiği temel eğitim döneminde aile ortamı eğitim açısından oldukça önemli bir yer tutmaktadır (Kılıç, 2007:30). Çocuğun temel duygu ve gereksinimlerinin karşılanması, eğitilmesi ve sosyalleştirilmesi, toplumsal ve kültürel değerlerin kazandırılması gibi ana fonksiyonları karşılamada ailenin yerini alabilecek bir kurum olduğunu düşünmek mümkün değildir (Bayram, 2006:3).

Çocuk sahibi olmak, aile açısından oldukça önemli bir konuyu oluşturmaktadır. Çocuğun evlilik üzerindeki etkisini açıklayan iki görüş bulunmaktadır. Çocuğun evliliğe olumlu etkisi olduğunu savunan görüşe göre; eşlerin birbirine olan sevgisinden ortaya çıkan çocuk, çiftin evlilik ilişkisini zenginleştirmekte, onlara hayattan zevk alma ve tatmin olma duygularını kazandırmaktadır. Çocuğun evliliğe olumsuz etkisi olduğunu savunan görüş ise, çocukları bir çatışma kaynağı ve eşler

arasındaki yakınlaşmaya bir engel olarak değerlendirerek, çocuğun eşler arasındaki uyumsuzluğa yol açtığını ileri sürmektedir. Belsky, yapılan farklı araştırmalara bağlı kalarak, çocuğun evliliği tehdit edici bir etkisinin olmadığını ve çocuğu eşler arasındaki çatışmayı artırıp, etkileşimi azaltarak evlilik tatminini azalttığı düşüncesinin yanlış olduğunu ifade etmektedir. Belsky, iyi yürütülmeyen evliliği, çocuktan ziyade eşler arasında kurulmayan iletişime bağlamaktadır (Akt: Şener, Terzioğlu, 2002:130). Ancak iki farklı aile öyküsünden gelen kişilerin birlikteliğinin sorunsuz olması aslında çok da kolay olmamaktadır. Nitekim, bireylerin çocukluk günlerinden bu yana benimsedikleri kendi değer yargıları, öncelikleri ve yaşam alışkanlıkları bulunmaktadır. Çocukluktan bu yana gelişen tutum ve davranışların evliliğin hemen arifesinde değişmesi mümkün değildir. Ve bunlar, aslında evliliğin, sadece iki insanın bir araya gelmesinin dışında daha farklı dinamiklerin işlediği gerçekliğini gün ışığına çıkarmaktadır (Ateş, 2004; akt: Şentürk, 2006:26).

Çocuk açısından, sosyal yaşama katılmak için hazırlıkların yapıldığı ve deneyimlerin kazanıldığı bir ortam olan aile; yetişkinler açısından ise mutluluğun hâkim olduğu, şiddetli gerilim ve sıkıntılar karşısında dayanışmanın en iyi şekilde elde edildiği bir sığınma yeri anlamlarını ifade etmektedir (Karataş, 2001:90).

Aile bir bütündür. Tek tek kişilerin toplamı olarak düşünülmemelidir. Aile, içindeki bireylerin birbiriyle etkileşiminden oluşan bir düzendir. Her bir aile bireyinin diğeriyle ilişkisi vardır. Bu ilişkiler ağı içerisinde her birey kendi benlik bilincini ve kişiliğini yapılandırır (Apaydın, 2001:320). Kendilerine güvenen insanların gereksinim duyacağı en önemli özelliklerinden bir tanesi de insanlarla iyi iletişim kurabilmektir. Ancak, maalesef bu beceri doğuştan gelmez; sonradan edinilir (Lindenfield, 2004:109). Sonradan edinildiği yer de hiç kuşkusuz aile ortamıdır.

Aile içi ilişkiler diğer ilişkilerde olduğu gibi dikkat ve özen ister. Evlilik sorunlarının çoğu, iletişimde dikkatsizlikten ve özen göstermemekten kaynaklanmaktadır. Bir defa eşlerin birbirlerine karşı temel tutumları yanlışsa, aile içi iletişim bütünüyle sorunlu hâle gelecektir. Birbirlerini seven eşlerin, çocukları için duygusal olarak daha yüksek bir gelişme imkanı sunacakları muhakkaktır.

Bunun yanında eşlerin aile içinde oluşabilecek sorunları karşılama biçimleri ve bu sorunlara çözüm önerileri sunma şekilleri de aile içi ilişkileri olumlu veya olumsuz bir şekilde etkilemektedir (Aydın, 2005:71).

Kentleşme ve çekirdek aile yaşantısı, evlilik çatışmasına maruz kalan çocuklar için koruyucu bir faktör olarak düşünebileceğimiz geniş aileden alınan sosyal desteği de azaltmaktadır. Daha da önemlisi, ülkemizde, son yıllarda boşanma oranlarında yükselme olsa bile, çeşitli ekonomik ve toplumsal değer yargılarına bağlı olarak boşanma çok tercih edilmemektedir. Buna bağlı olarak da, evlilik çatışmasının daha yoğun yaşanabileceği ve çocukları olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülebilir (Ulu ve Fışıloğlu, 2004:63). Cummings, Zahn-Waxler ve Radke-Yarrow (1981), iki yaşlarındaki çocukların bile anne babaları arasındaki öfkeli iletişimi gözlemlediklerinde huzursuzluk ve sıkıntı yaşadıklarını ifade ederken, başka bir araştırmada, çocukların, kendilerini kötü hissetmelerine neden olan 20 maddelik bir olaylar listesinde, anne babaları arasındaki çatışmayı, üçüncü en kötü olay olarak değerlendirmiş (Lewis, Siegel ve Lewis, 1984) ve bir bulguda da, ergenlerin evlilik çatışmasını, boşanmadan daha olumsuz olarak değerlendirdiği belirtilmiştir (Mechanic ve Hansell, 1989; akt: Ulu ve Fışıloğlu, 2004:62). Ulak (1993:9) da beraberlikten doğan anlaşmazlık ve uyuşmazlığın çocuk üzerinde ayrılıklardan daha etkili olduğunu belirtmektedir.

Sonuç olarak birey, evlilik, aile, toplum birbirleriyle iç içe, birbirinden etkilenen ve etkileyen ve birbirinin devamını sağlayan kavramlardır. Örneğin ailenin kurulabilmesi için gerekli doğal süreç evliliktir. Evlenmek ve bir aile kurmak kişinin fiziksel, duygusal ve sosyal ihtiyacını karşılayabilmesi için gereklidir.

İnsanın karşılıklı etkileşimde bulunduğu ilk ve en önemli sosyal çevre ailedir. Aile hem onu oluşturan bireylerden etkilenen hem de bireylerini sürekli olarak çeşitli derecelerde etkileyen bir sosyal sistemdir. Bu sistem, bir yandan içinde büyüyen insanın sosyalleşmesini, yetişmesini ve kişiliğini bulmasını sağlarken öte yandan da toplumun yapısını, değerlerini, beklentilerini, kurallarını ve kültürünü yansıtır. Kuşaklararası bağları kuran ve bu bağları sürdüren aile, dış çevreyle olan iletişim ve

etkileşimiyle onu oluşturan bireylerin niteliklerini bütünleştirip kendine özgü bir ortam yaratır (Öner ve Usluer, 1990:1; akt: Torun, 1995:17) ve kültür özelliklerini yansıtarak, toplumun kültürel özelliklerini kuşaktan kuşağa aktarma görevini yerine getirir (Kulaksızoğlu, 1999; akt: Gürler, 2005:51). Dolayısıyla çocuklar ailede gördüklerini kendi yaşamlarına taşırlar. Bu nedenle ergenin gördüğü evlilik yapısı onun ilerde kendi yapacağı evliliğin ve kuracağı ailenin sağlıklı ve sağlıklı olmamasını etkileyecektir.

Ergen sosyal yaşam alanında bir dünya görüşü edinir. Bu dünya görüşünü benimsediği ilk yer ailesidir. Ailesinin dünya görüşü, yaşam biçimi ailesel kültürü oluşturur. O halde kuşaktan kuşağa aktarılan kültürel dinamikleri ergen ailesinde öğrendiğinden kültürel taşıyıcı rolünü yüklenmiş olur. Kültür unsurlarını, ergende aile pekiştirir, ancak bir sonraki nesle aktarımını ergen yapar. Ailenin inanışlarını tarz ve davranışlarını somut halde çocukta görebildiğimizden ailenin değer ve değerlendirmelerini ergen somutlaştırır (Kaya, 2005:65). Aile, içinde bulunduğu kültürün bir parçası ve dolayısıyla konumu içinde bir araçtır. İçinde bulunduğu toplumun her durumundan etkilenecek ve onun tüm değerlerini nesilden nesile geçirecektir (Günçe, 1983; akt: Gürler, 2005:51).

İyi bir evlilik çocukların da mutlu bir yuvada, aileyi olumlu algılamalarını ve kendilerinin de ilerde sağlıklı evlilikler yaparak toplumun özelliklerini ve aile kurumunu daha ileriye götürmelerini sağlayacaktır. İstatistikler göstermektedir ki - gelişmiş ülkeler kadar olmasa da- Türkiye’de de boşanma oranları hızla artmaktadır. Bunun için “Ailenin Korunması’na Dair Kanun” çıkarılmıştır. Aile Danışmanlık Merkezleri açılmaya başlanmıştır. Sürecin daha sağlıklı olması için mahkemelerde boşanmak üzere başvuran çiftlere psikologlar yardımcı olmaktadır. Alınan önlemlere karşın aile kurumunun hızlı ve sağlıklı bir şekilde parçalanmasına engel olunamamıştır. Bu nedenle yetişmekte olan gençlerin, özellikle ergenlik dönemindeki kızların ve erkeklerin aile kurumunu algılamalarının önemli olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak araştırmada ilköğretim 8. sınıfta öğrenim gören ergenlerin aile işlevlerine yönelik değerlendirmeleri ile anne-babalarının evlilik doyumları arasındaki ilişki olup olmadığı ve ilişki varsa ne yönde bir ilişki olduğu bu araştırmanın sorunsalını oluşturmaktadır. Çalışmada öğrencilerin değerlendirdikleri aile işlevlerinin, anne babalarının evlilik doyumu ile ilişkisi ele alınmıştır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı anne babalarının evlilik doyumları ile ilköğretim 8.sınıf öğrencilerinin algıladıkları aile işlevleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını, bazı sosyo-demografik değişkenlere göre aile değerlendirme biçimlerinin farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak ve yapılacak daha sonraki çalışmalara kaynak oluşturmaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Evlilik doyumunu nelerin etkilediği, hangi değişkenlerle ilişkili olduğu daha önce araştırıldığı halde evlilik doyumunun diğer değişkenler üzerinde yarattığı etki incelenmemiştir. Bu nedenle ebeveynlerinin evlilik doyumu ile çocukların algıladıkları aile işlevleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının saptanmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarının aile kurumunun daha iyi korunmasına ve evlilik doyumunun artırılmasına yönelik çalışmalarda kullanılabileceği ümit edilmektedir. Araştırmanın yapılacak deneysel çalışmalara, ergenlerin aile işlevlerini daha olumlu algılamalarına, doyumlu evlilikler kurmalarına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Problem Cümlesi

Anne babalarının evlilik doyumları ile ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin algıladıkları aile işlevleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır; bazı sosyo demografik

değişkenlere göre ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.5. Araştırmanın Alt Problemleri

1. İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre algıladıkları aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin kardeş sayılarına göre algıladıkları aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin gelirlerinin yetip yetmemesine göre algıladıkları aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin anne-babalarının öğrenim durumlarına göre algıladıkları aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin hep İzmir’ de yaşama ya da sonradan İzmir’ e yerleşmelerine göre algıladıkları aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin aile tiplerine göre algıladıkları aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
7. Anne babalarının evlilik doyumları ile ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin algıladıkları aile işlevleri arasında önemli ilişkiler bulunmakta mıdır?

1.6. Sayıtlar

1. Bu araştırmada kullanılan Aile Değerlendirme Ölçeği ile Evlilik Yaşamı Ölçeği’ni katılımcıların doğru ve eksiksiz olarak yanıtladıkları varsayılmaktadır.

1.7.Sınırlılıklar

1. Araştırmadan elde edilen bulgular araştırmada kullanılan veri toplama araçlarından elde edilen bulgularla sınırlıdır.
2. Araştırma grubu İzmir ili Torbalı ilçesinde yer alan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı dokuz ilköğretim okulunda 8.sınıfta öğrenim gören 316 öğrenci ile sınırlıdır.
3. Araştırmada 8.sınıf öğrencilerinin aile işlevlerine yönelik değerlendirmeleri Aile Değerlendirme Ölçeği'nin, öğrencilerin anne-babalarının evlilik doyumları Evlilik Yaşamı Ölçeği'nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

İlköğretim 8.Sınıf Öğrencileri:

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarının 8.sınıfında öğrenim gören öğrencilerdir.

Evlilik Doyumu:

Evlilik doyumu, kişinin çift ilişkisine dayalı olarak duyduğu tatmin ve mutluluk duygusunun derecesidir (Nicholas, 2005:35).

Tezer (1996:1) evlilik doyumunu bireyin evlilik ilişkisindeki gereksinimlerini karşılama derecesine ilişkin algısı olarak tanımlar.

Aile Değerlendirme :

Aile değerlendirme, ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin ‘ Aile Değerlendirme Ölçeği’ nden aldıkları puanlardan oluşmaktadır.

Aile İşlevleri :

Aile Değerlendirme Ölçeği’nin alt ölçekleri olan “Problem Çözme”, “İletişim”, “Roller”, “Duygusal Tepki Verebilme”, “Gereken İlgii Gösterme”, “Davranış Kontrolü”, “Genel Fonksiyonlar” ölçeklerinin ailenin işlevleri olarak tanımlanması ile oluşan aile değerlendirmenin alt boyutları ya da diğer bir deyişle aile değerlendirmenin alanlarıdır.

1.9. Kısaltmalar

Ark. : Arkadaşları

Akt. : Aktaran

Adö : Aile Değerlendirme Ölçeği

Diğ. : Diğerleri

Tdk : Türk Dil Kurumu

Meb: Milli Eğitim Bakanlığı

BÖLÜM-II

2. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin aile işlevlerine ilişkin değerlendirmelerini belirleyebilmek için, ilköğretim çağındaki öğrencilerin gelişimsel özelliklerine, ailenin tanımı ve önemine, aile tiplerine, sağlıklı ve sağlıksız ailenin özelliklerine, aile işlevlerine, evlilik doyumu ve aile işlevleri ile evlilik doyumu ile ilgili yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

2.1.İlköğretim Öğrencilerinin Gelişimsel Özellikleri

Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretimi okul öncesi eğitim sonrasında 6-14 yaşları arasındaki çocukların devam etmek zorunda olduğu, temel yaşam becerileri kazanarak, bir üst eğitim kurumuna hazırlandığı eğitim süreci olarak tanımlamaktadır. İlköğretimin temel amacı, okuma-yazmayı öğrenmek, bağımsız yaşam becerileri edinmek, kapasite ve yetenek geliştirmektir. Eğitim yoluyla temel yaşam becerilerini edinen çocukların, ruhsal ve toplumsal gelişimi sağlıklı, sorumluluk içinde davranan, kapasitelerini en üst düzeyde kullanan, yaşamda daha iyiye ulaşmak için çaba harcayan kişiler olmaları beklenmektedir. İlköğretim bireylere kendilerinin, ailelerinin ve toplumun sağlığını korumak için gerekli bilgi ve becerileri de kazandırır (http://iogm.meb.gov.tr/files/ilkogretim_veli_rehberi/index.html,15.12.2010).

İlköğretim dönemi çocuğun fiziksel olarak çok ve hızlı geliştiği bir dönemdir. Yaş aralığı çok uzun olmamakla birlikte doğumdan ve bebeklikten sonra gelişimin en

hızlı yaşandığı dönemdir. Araştırma grubunda bulunan öğrenciler ise ilköğretim ikinci kademe önce erinlik sonra da ergenlik dönemi özellikleri göstermektedirler.

Erinlik dönemi çocukluğun ve ergenliğin çakıştığı, ergenlik dönemine hazırlık dönemidir (Özben, 2006). Erinlik dönemi (bluğ) cinsel organlarının olgunlaşması sırasında kısa süren fizyolojik değişiklikler evresidir. Ergenlik döneminin temeli olup, bir bölümünü oluşturur (Akboy, 2005:59). Erinlik döneminde kız ve erkek çocukta cinsiyetle ilgili iç salgı bezleri işleve başlar. Böylece kadın ve erkek olmak ile ilgili bedensel değişme ve gelişme süreci kazanır ve hızlanır. Kadın ve erkeğin cinsel kimliğini ve yaşamını sağlayacak olan birincil ve ikincil cinsel değişmeler ortaya çıkar. Cinsel organlar gelişir, cinsel organların çevresinde ve koltuk altlarında kıllanma olur. Kızlarda göğüsler büyür, erkeklerde sakal çıkar ve böylece kız ve erkek çocuk cinsiyetlerine uygun beden yapısını tamamlayarak gençlik çağına girerler (Aydoğmuş, Batlaş, Baltaş, Davaslıgil, Güngörmüş, Konuk, Korkmazlar, Köknel, Lavaro, Oktay, Razon, Yavuzer, 2006:89).

Bazı öğrenciler erinlik döneminden sonra gelen ergenliğe yaşlarına göre daha erken ya da daha geç girebilmektedir. Ergenlik dönemi özellikleri ilköğretim ikinci kademe öğrencileri genel olarak erinlik özellikleri göstermelerine rağmen, özellikle 7 ve 8. Sınıf öğrencilerinde ergenlik özellikleri kendini göstermektedir.

Ergenlik insanda bedence, boyca büyümenin hormonal, cinsel, sosyal, duygusal, kişisel ve zihinsel değişme ve gelişmelerin olduğu, buluğla başlayan ve bedence büyümenin sona ermesi ile sonlandığı düşünülen özel bir evredir (Kulaksızoğlu, 1998:31).

Çelik (2007:13) ergenlik döneminde, birincil cinsel özelliklerin olgunlaşması (gonadlar ve genital organlar), ikincil cinsel özelliklerin ortaya çıkması(seksüel kıllanma, kızlarda göğüslerin gelişimi, erkeklerde ses kalınlaşması), vücudun yağ dağılımının değişmesi, iskelet gelişimi ve boy uzaması ile kızlarda menstrüasyonun, erkeklerde sperm üretiminin ve gece boşalmalarının başlaması şeklinde görüldüğünü ve kızlarda göğüs gelişiminin başlaması ve erkeklerde testis hacminin artmasının en erken bulgular olarak kabul edildiğini belirtmektedir. Bunlara ek olarak erkeklerde

cilt altı yağ dokusunda azalma ve omuzlarda genişleme, kızlarda ise kalçada genişleme belirginleşir. Bu değişiklikler seks hormonları etkisi ile oluşmaktadır. Ergenlik döneminde kas-iskelet sistemi ve iç organlarda, el-bilek kemiklerindeki kıkırdak yapılarında kemikleşme olmakta ve kemikleşmede belirgin artışlar gözlenmektedir (Özcebe, 2002:374).

Gelişim alanlarından bilişsel gelişimi ele aldığımızda bu dönemde ergenler soyut işlemler döneminde dirler. Soyut işlemler dönemi özellikleri ilköğretim ikinci kademededen itibaren görülmeye başlanır. Aydın ve diğ. (2009:98-99) bu dönem için varsayımsal akıl yürütme, bütünüün özelliklerini birleştirebilme ve ayırabilme, somut olmayan fikir ve olgular hakkında düşünebilme özelliklerini sıralarken; Bolat (2010:22) soyut düşünme, bilimsel yöntemle problem çözme, değer ve inanç sistemini yapılandırmaya da vurgu yapmaktadır. Soyut işlemler döneminde olan çocuk eşyayı somut bir nesne biçiminde de ele almaya gerek duymaksızın, eşyanın mantığını soyut bir biçimde kavrayabilmektedir (Akboy, 2006:134).

Soyut işlemler dönemi Piaget'in bilişsel gelişim kuramına göre son evredir. 11 yaş ve üstü kişiler soyut işlemler döneminde kabul edilmektedir. Kişisel farklar olmakla birlikte ilköğretim ikinci kademe öğrencileri bir yetişkin ile aynı kategoride yer almaktadır. Giedd ve ark. (1999) ve Kennedy ve ark. (2002) insan beyninin erişkin hacmine tam olarak erinlik başlangıcında ulaştığını dile getirmektedir (Akt: Çelik, Tahiroğlu, Avcı, 2008:44).

Kişilik gelişimi açısından ele alacak olursak erinlikten sonra ergenlik yıllarının başlaması ile birlikte Freud'a göre genital dönem başlar. Bu dönem genç yetişkinlik yıllarını da içermektedir. Daha önceki evreleri başarı ile atlatarak o dönemlerde kazanılması gereken kişisel özelliklerini kişilik yapısına yerleştirebilmiş olmak, bu dönem içinde bireyin kişiliğinin bir yetişkin kişiliğine doğru gelişebilmesini kolaylaştırmaktadır (Aydın ve diğ., 2009:122-126). Ergenlik yılları ile başlayan genital dönemde kişi tam bir yetişkin kişiliği kazanmak ve geliştirmek rolündedir.

Kişilik gelişimi konusunda en çok kabul gören bir diğer kuramcı Erickson' dur. Ergenlik dönemi Erickson' un psikososyal kuramının 5. evresini oluşturmaktadır.

Bu dönemde bireyler Erickson' a göre “ Kimlik Kazanmaya Göre Rol Karmaşası” yaşamaktadırlar. Gerek fizyolojik gerekse de psikolojik değişimler yaşayan birey birtakım sorunlar yaşamaktadır. Bu dönem ergenliğe geçiş olarak kabul edilmekte dolayısıyla birey çocuk mu yoksa yetişkin mi olduğuna karar verememektedir (Özbay, 2008:125). 12-18 yaş aralığında bulunan birey bu dönemde kimlik arayışı içindedir. Hızlı fiziksel ve fizyolojik değişimiyle baş etmeye çalışırken bir yandan da gelecekteki eğitimi, kariyeri hakkında yeni kararlar verme durumundadır. Ergenin üstünde akran gruplarının büyük bir etkisi vardır. Erickson' a göre ergen bu dönemde başarılı bir şekilde kimlik kazanma sorununu çözerse kendine güvenen, kendinden emin bir kişi olarak yaşamını sürdürür. Bu dönemde “Ben kimim?” sorusu çok önemli hale gelir. Ergen, bu soruyu cevaplarırken, ana-babasından çok akran gruplarından etkilenir. Ergenlik dönemi değişme zamanıdır (Bolat, 2010:25).

Ergenlik çağı, kişiliğin sosyal nitelik kazandığı bir arayış dönemidir. Bu arayış içinde ergen, kim olduğunu, neye değer vereceğini, kime bağlanıp inanacağını ve amacını bulmaya çalışır (Korkmazlar, 1990:73).

Dünyanın en karmaşık canlısı olarak kabul edilen insanın diğer bir gelişim alanı ahlak gelişimidir. Ahlak gelişimi konusunda en çok bilinen kuramcılar Piaget ve Kohlberg'dir. Piaget'in kuramına göre ergenlik döneminde ahlaki gelişim olarak özerk dönemde bulunan bireyler, kendi dışlarında oluşturulmuş olan kuralların değiştirilemez olmadıklarını, istenirse anlaşarak kuralları değiştirebileceklerini fark etmeye başlarlar. Kuralı çiğneme davranışı, sonuçlarına göre değil, niyete ve koşullara göre değerlendirilir (Aydın ve diğ.,2009:135,136). Kohlberg'in kuramına göre on yaşlarından yirmili yaşlara değin süren geleneksel düzeyde birey dış dünyaya ve kendi dışındaki olaylara, kendi dışındaki bir bakış açısından yaklaşabilmeye başlamıştır (Aydın ve diğ.,2009:138).

Gelişim alanlarından cinsel gelişimde ise ergenlik döneminde normal bir jinekolojik gelişme ile birlikte gerek iç gerekse dış genital organlarda aktif

değişiklikler meydana gelmektedir (Kadayıfçı, Ürünsak, Güzel, 2006:6). Ergenin bu dönemde cinsellikle uğraşması oldukça abartılı olabilir. Cinsel organlardaki büyüme ve değişme, ergenin cinselliğe olan ilgisinin doğal nedenini oluşturmaktadır. Cinsel yaşam, artık ergenin doğrudan yaşam alanı içine girmektedir. Cinsel duygularla birlikte ortaya çıkan merak ve ilgi, cinselliğin giz perdesini daha çok açmakta, gizemin çözülmesi yönünde giderek daha çok sorgulayıcı olmaktadır (Ataman,2006; akt: Çakmak, 2006:23).

Sosyal gelişim ve duygusal gelişime de kısaca değinmek gerekirse bu dönemde duygusal gelişim anlamında oldukça hızlı bir gelişim görülmektedir. Akboy (2005:78) bunun nedenleri arasında çocuğun çevresindeki genişleme ve değişiklik ile gelişimi gereği duygusal ifadelerindeki ve davranışlarındaki çocuksuluktan gençliğe doğru yönelmeyi göstermektedir.

Bu dönemde çocuklar kendine güven eksikliği yaşarlar ve aileden sosyal çevreye yönelirler (Kılıççı, 2000:70). Anne babadan kopma eğilimi onları bir bakıma boşlukta bırakmıştır. Bu boşluğu yeni yakınlıklar ve ilişkiler kurarak doldurmak isterler. Kendilerini kanıtlamak için çok çaba harcarlar (Yörükoğlu, 1996:140). Bu başkalaşım, farklılaşma döneminde duygusal, coşkulu, çabuk kırılan, kolay etkilenen, ilgi çekme gereksinimi içinde olan ergen, içinde bulunduğu grubun idealleri ve sosyal standartları ile kendi davranışlarını karşılaştırıp değerlendirme durumundadır (Akboy, 2005:59).

Çocuk anne-babasının ve başkalarının doğrudan doğruya sevgi gösterilerini istememesine karşın, dolaylı olarak ana-babasının sevgi ve desteğini, öğretmeni ve arkadaşlarının kendisini sevmesini, beğenmesini de ister (Akboy, 2005:79).

Özdeşleşme ve arkadaşlık bu devredeki sosyal ve duygusal gelişimin iki önemli yönünü oluşturur. Ergenlik çağında gelişmekte olan bireyin kendi benliğini bulması ve tanımlaması, başka bir deyişle özdeşleşmesi en önemli basamağı oluşturur. Erickson bu aşamada bireyin hem cinsel hem de mesleki olarak, benliğini oluşturma çabası içinde olduğunu düşünür (Cüceloğlu, 2008:359).

Sosyal anlamda ergenlik dönemi için arkadaşlık en önemli konudur. Ergenin en büyük bilişsel, duygusal gelişme gösterdiği ve her şeyi eleştirip, soruşturup kendine özgü yeni bir dünya kurmaya çalıştığı bu çağda, gencin dayanabileceği en önemli güven kaynağını arkadaşlık oluşturur. Her konuda dengesizlik içinde olan ve denge oluşturmaya çalışan çocuk, arkadaşlık konusunda dengesizlik içinde değildir. Bu yaşlarda yaşıtlarının çocuk üzerindeki etkisi çoğu kez ailenin etkisi kadardır, hatta bazen ondan da büyüktür (Cüceloğlu, 2008:360). Akran gruplarına uyum sağlama isteği ile özerk bir kimlik geliştirme isteği çatışmakta olduğu için, bu dönemde sosyal ilişkiler daha karmaşık, yaşam daha stresli olacaktır (Kılıç, 2005:5). Kızlar erkeklere ilgi duyup, ilgilerini çekmeye çalışırlar. Erkekler ise kızlara göre daha ilgisizdirler (Akboy, 2005:68).

2.2.Aile

İlköğretim öğrencilerinin gelişimsel özelliklerine değindikten sonra, bu bölümde ailenin tanımı ve önemi, aile tipleri, sağlıklı ve sağlıksız ailenin özellikleri ve ailenin işlevleri üzerinde durulacaktır.

2.2.1.Ailenin Tanımı ve Önemi

Toplumun çekirdeğini oluşturan aile; içinde yaşayan kişilerin beslenme gibi maddî, üreme gibi fizyolojik, kültür ve eğitim gibi manevî değerler yaratacak olan ihtiyaçlarını karşılayan (Cansel, 1969-1970; akt: Cingisiz, 2010: 24) ve bireylerin karşılıklı hak ve ödevlerle birbirine bağlı olduğu ortak amaçlar çevresinde birleşmiş insanlardan oluşan bir birliktir (Kulaksızoğlu,1999; akt: Gürler, 2005:51).

Aile; anne, baba, çocuklar ve tarafların kan akrabalarından oluşmuş ekonomik ve toplumsal bir yapıdır (Tezcan, 2006:1). Hukukî anlamda ise aile, karşı cinsten iki kişinin evlilik sözleşmesi ile kurdukları ve Medenî Hukukun alanına giren bir birlikteliktir (Çiftçi ve Biçici, 2005:14). Anayasamızın 41. maddesinde “Aile, Türk toplumunun temelidir. Devlet ailenin huzur ve refahı ile, özellikle annenin ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için

önlemleri alır, örgütü kurar” denmektedir (Tezcan, 2006:6). Bu kurumun yasalarla belirtilen yönlerinin yanında, geleneklerle belirlenen birçok işlevi daha vardır.

Aile, bir erkekle bir kadının evlilik sözleşmesi ile bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Buna karşın, evlilik ve aile kavramları arasında belirgin farklılıklar söz konusudur. “Aile” daha çok bir örgüt ve bir grup; “evlilik” ise karşı cinsten iki kişinin birlikte yaşamak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla yaptıkları bir sözleşmedir (Özgüven, 2000; akt: Güven, 2005:9) ve insanlığın başlangıcından beri ilişkiler, meşru zemine dayandırılmak istenmiştir. İnsan kendisini kuşatan toplumsal değerlere kayıtsız kalamaz. Toplum içinde insan hayatını idame ettirmek için, var olan kurumlar, insan ilişkilerine bu meşru zemini hazırlamaktadır. Evlilik kurumu bunlardan birisidir. Aile kurmak isteyen bireyler, evlilik kurumunun gerektirdiği kurallar çerçevesinde hareket ettikleri zaman toplum tarafından kabul görürler (Eremkem, 1998:5). Toplumdaki tüm kişileri ilgilendiren bu amaçların ve ihtiyaçların bir aile çatısı altında yeteri kadar giderilmesi; kuşakların güçlenmesini, maddî ve manevî değerlerin zenginleşmesini ve bunların yeni kuşaklara geçirilmesini sağlar. Çünkü toplumdaki örgütlenme aileden başlamaktadır (Cansel, 1969-1970; akt: Cingisiz, 2010: 24).

Aile toplumda, biyolojik organ ile bedenin hücresi gibi bir birimdir. Kavram olarak aile bütün medeniyetler içine yayılmıştır. Bütün insanlık hayatı ve aile göstermiştir ki, insan beyninin, hazır durumdaki gerçek cevheri, özel ve belirgin karakteri sevgiden geçer ve ailenin esas anlamı, insan hayatı ve düşüncesi içinde bir kategori oluşturur (Nirun, 1994:15). İnsanoğlu tarihin ilk dönemlerinden günümüze değin uzanan serüveninde doğumuyla birlikte içinde bulunduğu ilk grup aile olduğu gibi ölümüne kadar da sürekli bir aile grubunun üyesidir (Taylan, 2003:1) ve insanlık tarihinin hiçbir döneminde bir devir ailesiz olmamıştır (Eröz, 2000:3). Ailenin, insanlık tarihi kadar eski olduğu yapılan birçok araştırmada dile getirilmiştir. Hatta bu var oluşun düzenli ve kurallarla çevrilmiş olduğu günümüzde de kabul edilmektedir. Tarihsel gelişimi içinde aile, işlevleri açısından bazı değişikliklere uğramışsa da işlevliğini günümüzde de devam ettirmektedir (Taylan, 2003:4).

Aile, bireyin sosyalleşmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Anne karından itibaren bireyi kuşatan ilk sosyal yer aile kurumudur. Fert burada içinde yaşadığı toplumla ilgili temel normları ve davranış biçimlerini kazanır. Aile içerisinde çocuğun çevresindekilere gülümsemesiyle sosyalleşmesi başlar. Kültürel normlara uymanın gerekliliğini anlamasıyla da gelişir ve şekillenir (Bayram, 2006:3).

Ailenin ne tarzda bir yapısı olursa olsun, üç geniş kapsamlı işlevi vardır. Bunlar, üyelerinin fiziksel ihtiyaçlarını karşılamak, çocuklarda özerkliği geliştirmek, anne ve babanın kişiliklerinin dengelenmesini ve gelişmesini sağlamaktır (Orvin, 1997: 5).

Sayın (1990:34) ailenin sistematik özelliklerini aşağıdaki şekilde belirtmektedir :

1. Aile üyeleri tarafından işgal edilen konumları, aile sisteminin öğeleri değişik derecelerde bağlanmış durumdadır.
2. Aile ayrıca seçici sınır koruması yoluyla bir birim oluşturur.
3. Aile, kendi iletişim ağına ait yapısını değiştirir.
4. Varlığını sürdürmesi için aile, kendi üyelerine olduğu kadar diğer ajanlarını karşılayan, görevini yerine getiren bir gruptur.

Aile çocuğun ilk sosyal deneyimlerini edindiği yerdir. Okul öncesi dönemde aile içinde çocuk sosyal bir birey olacağını öğrenirken, aynı zamanda en küçük ayrıntısına kadar kopya edeceği bir modele gereksinim duyar. Kişiliğin gelişimi için gerekli olan bu özdeşleştirme, aile içindeki yakın üyelerle gerçekleşir (Yavuzer,1984; akt: Gürler, 2005:63) ve onlara hayatları boyunca unutmayacakları, bırakamayacakları alışkanlıkları kazandırır, onların duygularında sosyalleşmenin derin izlerini kökleştirir (Kaya, 2005:56).

Ailenin çocuğa karşı istekli ya da isteksiz oluşu, gerek ruhsal-kültürel, gerekse toplumsal-ekonomik yönden bu çocuğun gelişimine hazır olup olmadığı ve çocuktan beklentileri, o çocuğun yaşantısını, ilk izlenimini ve çevresi ile duygusal iletişimini önemli ölçüde etkileyecektir. Bu yüzden insanın yaşamı boyunca seçme özgürlüğüne

sahip bulunmadığı tek ve önemli şeyi olan aile (Yavuzer, 1996; akt: Gürler, 2005 :51), çocuğun gözünü açtığı, başka varlıklar ile ilişki, iletişim ve etkileşime geçtiği, aynı zamanda davranış hazırlayıcısı olan tutumların elde edildiği ilk merkez olma özelliği taşımaktadır (Şentürk, 2006:49). Bu bakımdan ailenin çocuk ve yaşamı üzerinde etkisi büyüktür. Bu etkileşim daha anne karnında başlar. Bu evrede annenin duygusal dünyası, çocuğu isteyip istememesi ve benzeri faktörler karnındaki çocuk üzerinde son derece etkili olurlar. Annenin duyguları vücudundaki hormonlar yolu ile karnındaki çocuğa geçer. Bu bakımdan anne çocuğu daha karnında iken etkilemeye başlar (Örgün, 2000:19).

Aile hayatıyla, o ailede yetişen çocukların gelecekte kazanacağı kişilik ve bu kişiliğe bağlı olarak takınacağı tutum ve davranışlar arasında güçlü bir bağ bulunmaktadır. Bireyler toplumları oluşturduğundan, toplum tarafından arzu edilen niteliklere sahip kişiliği olan insan yetiştirmek oldukça büyük öneme sahip olmaktadır. Bunların hepsi de ailede başlamaktadır. Bu nedenle, ailede önemli görev ve sorumlulukları olan ebeveynlere insan, birey ve kişilik yaratıcıları gözü ile bakılmaktadır (Satir, 2009:3).

Aile toplumun ruhsal temsilcisi olup, toplumun gerekli gördüklerini çocuğa iletme, ona kazandırma işlevini yüklenmiş kurumdur. Anne babanın kişiliği, toplumsal kişiliğin bir dışavurumu olduğundan, anne baba, bu yolla yani aile aracılığıyla, toplumsal olarak istenen kişilik yapısının temel özelliklerini çocuğa iletmektedirler (Fromm, 1996:84). Çocuğun kişiliği, aile içindeki eğitim aracılığıyla oluşmaktadır. Verdikleri eğitimle çocuklarının kişiliğini belirleyen aileler, aynı zamanda üyesi oldukları milletin de yaygın kişiliğini ve kaderini etkilemektedirler (Karmış, 1990:1;akt: Şentürk, 2006:54).

Aile, insan ilişkilerinin sergilendiği bir sahne gibi düşünülebilir. Çocuklar, insan ilişkilerini bütün karmaşık yönleriyle gözlemler ve yaşarlar. İnsan ilişkilerini belirleyen anlaşma, uzlaşma ve işbirliği gibi olumlu nitelikleri evde kazanırlar. Anlaşmazlık, çekişme ve çatışma gibi olumsuz durumlarda takınacakları tavırları ailelerinden öğrenirler (Eroğlu, 2001:53).

Aile birbirleriyle etkileşim içinde olan kişiliklerin oluşturduğu bir kurum olduğundan, kişiliklerden birinde ya da ilişkilerde oluşacak bir bozukluk aile sisteminin diğerlerini de bozar. Bu nedenle, ailede bir ya da birden çok kişinin ayrılması babanın geçici ya da sürekli olarak evden uzakta çalışması, eşler arasındaki geçimsizlik, boşanma v.b. nedenler ailenin dengesinin bozulmasına, ana-babanın sorumluluklarını yerine getirmemelerine yol açar. Dolayısıyla, çocuğun sağlıklı bir aile ortamından ve bireyler arası ilişkilerden yoksun kalması gelişmesini olumsuz yönde etkiler (Dönmezer, 2001:36). Çocuklar keskin birer gözlemcidirler. Aile fertlerinin birbirleriyle ve kendisiyle olan ilişkilerini sürekli gözler ve değerlendirirler. Gözlemlerinden kendilerinde sonuçlar çıkarırlar (Eroğlu, 2001:54).

Ailedeki gözlemin ne gibi sonuçlar doğurabileceğini daha iyi anlayabilmek için çatışma, çatışmanın çözümü ve şiddete verilen tepkilerle ilgili bir değerlendirme yapılabilir.

Aile içi şiddette sadece şiddete uğrayanın değil buna şahit olanların da gelecek yaşamlarında çeşitli problemler sergiledikleri gözlemlenmiştir. Şiddetin var olduğu ailelerde çocuk bu davranış kalıplarını öğrenip uygulama eğilimindedir. İlk sosyalizasyon sürecinde meydana gelen bu tür etkiler çocukta şiddet uygulamayı önleyecek normatif engellerin oluşumunu güçleştirmektedir. Aile içi şiddetle yüz yüze kalan çocukların öğrenecekleri muhtemelen şunlardır (İçli,1994;akt: Gürler, 2005: 64):

1. Şiddet çatışma çözmede uygun bir yoldur.
2. Şiddetin aile içi etkileşimde yeri vardır.
3. Şiddet stresi gidermek için uygun bir yoldur.
4. Şiddet mağdurları bunu hoş görmeli hatta şiddetin ortaya çıkmasında kendi sorumluluklarını incelemelidirler.

Bu durumlar çocuk için olumsuz örnekler oluşturup şiddetin sorunların çözümünde kullanılabileceği izlenimini çocuğa verir. Çocuk şiddet ile fazla ilişki

içinde bulunursa saldırganlık eğilimleri de gösterebilmektedir (Gürler, 2005:66). Sonuç olarak aile içi huzursuzluklar, yetişkinlerin ilişkilerindeki bozukluklar, çocuğa gösterilen sert tepkiler, ilgisizlik, aşırı koruyucu tutumlar çocuğun gelişimini her bakımdan olumsuz etkilemektedir. Bu ortamlarda büyüyen çocuklar, arkadaş ilişkilerinde sorunlar yaşayan, topluma uyum sağlayamayan, kendine güveni olmayan ve başkalarına bağımlı ve çekingen bireyler olarak yetişmektedirler (Yavuzer,1999; akt: Eroğlu, 2001:61,62).

Aile, içinde bulunduğu kültürün bir parçası ve dolayısıyla konumu içinde bir araçtır. İçinde bulunduğu toplumun her durumundan etkilenecek ve onun tüm değerlerini nesilden nesile geçirecektir (Günçe,1983; akt: Gürler,2005:51). Dolayısıyla anne-babaların çocukluk yıllarındaki olumlu- olumsuz yaşantıları, eşler arasındaki uyum çocuklara karşı tutumları etkiler (Yavuzer,1993; akt: Ercan, 2002:16). Ana babanın çocuklarına olan tutum ve davranışları da çok önemlidir. Bu tutum ve inançlar, her ana babanın kendi çocukluğundaki gelişiminin, aile yapısının, ailesinde nasıl geliştiğinin ve gelişirken kendi uyumsuzluklarının nasıl yorumlandığının sonucudur (Kaya, 2005:79).

Sağlıklı aile içi iletişimin olduğu ailelerde yetişen çocukların kişilikleri, sosyal uyumları ve yetenekleri daha iyi gelişmekte, okullarında ve ileriki hayatlarında başarılı olmaktadır. Sürekli anlaşmazlıkların yaşandığı, huzursuz aile ortamında yetişen çocukların ise, kişilikleri daha az gelişmekte, sosyal uyumda zorluklar çekmekte, okul yıllarında ve hayatlarında istenilen başarıyı yakalayamamaktadırlar (Elmacioğlu,1998; akt: Eroğlu, 2001:55) ve bazı çocukların, tüm stres yaratıcılarına karşı daha tepkisel olduğu düşünüldüğünde, çatışma olaylarına daha fazla duyarlılık; ve belki de daha yoğun duygusal reaksiyonlar gösterebilirler. İkincisi, mizaç aynı zamanda çocukların davranışsal tepkilerini etkileyebilirler. Örneğin saldırgan davranma eğilimi olan çocuklar, stres tecrübesi yaşadıkları zaman, muhtemelen daha fazla saldırgan davranışlar içinde olabilir (Şendil, 1999:16).

Karşılıklı ana baba çocuk etkileşimi çocuk gelişiminin kilit özelliklerindedir. Ana babanın katılması, ana babanın kendine yardım edebilme yetenekleri ve çocuk

yetiştirme stilleri, ana baba ve çocuk etkileşimlerini etkileyen ve erken dönemdeki gelişmeye, okula geçiş ve çocuğun gelecekteki verimine katkıda bulunan faktörlerdir (Kılıç, 2007:30). Etkisiz ve tutarsız aile yönetim teknikleri, zayıf ve eksik belirlenmiş kurallar çocuktaki anti-sosyal davranışın hazırlayıcısıdır. Çünkü sosyal gelişim süreci ailede başlar. Dengeli ve kontrollü kişilik yapısı bu süreç içerisinde oluşur (Öter,Akalın,1993; akt: Gürler, 2005:51).

Sonuç olarak aile içinde var olan bir durum kaçınılmaz olarak çocuğun hayatında yer bulacaktır.

2.2.2. Aile Tipleri

Kasapoğlu (1993)' na göre aile toplumdan topluma değiştiği gibi aynı toplum içinde de farklılık gösterebilmektedir ve her ailenin toplumdaki yerini belirlemek amacıyla taşıdığı birtakım özellikleri vardır; bu özelliklerden yola çıkılarak aileler çeşitli şekillerde sınıflandırılırlar (Akt: Çakıcı, 2006:13):

- Hanede yaşayan kişi sayısına göre
- Otorite işlevine göre
- Evlenme biçimlerine göre
- Yerleşim yerlerine göre
- Aile işlevlerini yerine getirme durumlarına göre

Hanede yaşayan nüfus dikkate alındığında, “geniş aile”, “çekirdek aile” ve “geçiş ailesi” olmak üzere üç aile tipi belirlemek mümkün olmaktadır (Şentürk, 2006:14).

Geniş aile bir kaç kuşağın bir arada, yakın ilişkiler ve beraberlik içinde yaşadıkları bir aile biçimidir. Aile bireyleri arasında, cinsiyete, yaşa, statüye ve erkeğin soy çizgisine göre düzenlenmiş sıralı bir ilişki düzeni, yapı ve işleyiş vardır. Aile üyeleri bu hiyerarşik düzene uyar, işbölümü, işbirliği ve bütünlük içinde yaşarlar. özellikle az gelişmiş ülkelerde veya gelişmekte olanların kırsal kesimlerinde yaygın olarak görülmektedir (Taylan,2003; akt: Çakıcı, 2006:14). Geleneksel tarım

toplumunda hakim olan aile biçimi olan geniş ailede dede, nine, amca, yenge gibi ikinci derece akrabaların da içinde bulunduğu bir aile düzeni vardır (Çiftçi ve Biçici, 2005:14).

Sanayileşme insan gücüne ihtiyacın artmasına, insanların kırsal kesimden ve geniş aileden ayrılarak endüstri merkezlerine göç etmesine yol açmıştır. Endüstrileşmenin olduğu yerlerde yeni bir kentleşme ve kültür oluşmuştur. Bu da aile yapısını etkilemiştir. Sosyal ve ekonomik sebeplerle aile ölçüsü daralmış, geniş aileler çekirdek ailelere dönüşmüştür. Bireysellik gelişmeye başladıkça geniş ailenin sürdürülmesi ekonomik olmaktan çıkmış, yavaş yavaş çözümlenerek yerini çekirdek ailelere bırakmıştır. Çekirdek aile, eşlerden hiçbirinin ailesinin yanında olmayan, yeni bir yerde kurulan bir aile tipi olmuştur (Erol,1992; akt: Özatça, 2009:49,50). Çekirdek aile herkes tarafından bilinen en genel tanımıyla anne, baba ve çocuklardan oluşan aile tipidir.

Kandiyoti (1984)'ye göre anne, baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan ailelere çekirdek aile denir. Çekirdek aile, birbirini özgürce seçen eşler tarafından, anne ve baba ailelerinden bağımsız bir yerde ve akrabalık ilişkilerinden büyük ölçüde yalıtılmış olarak kurulur. Hareketli bir işgücüne gereksinim duyan ve statünün akrabalık ilişkilerine göre değil, kişisel yetenek ve becerilerle elde ettiği sanayileşmiş toplumlarda bu aile tipi ağırlıktadır (Akt: Özatça, 2009:50).

Geçiş ailesi ise sadece şekil itibariyle geniş aile ile çekirdek aile arasında değildir. Şekil olarak her iki tipe de benzeyebildiği halde toplumsal fonksiyonları aile içi veya toplumsal ve sosyal ekonomik ilişkilerinin de değişmesiyle ikisinden de farklı bir kimlik kazanmaktadır (Bilgin , 1991; akt: Çakıcı, 2006:16,17).

Geçiş ailesi, alışkanlıkları ve değer yargıları ile kırsal alandaki yaşam ortamı içinde kente uyum sağlamaya çalışan bir aile tipidir. Yapı da hiyerarşik olmaktan çıkma çabası içindedir (Özgüven, 2000; akt: Hasdemir, 2007:22).

Kırdan kente göç eden aileler görünüş itibariyle çekirdek aileyi yansıtsa da duygu, düşünce, değer yargıları ve aile içi etkileşimde henüz bireyselleşememiş olup geniş aile özelliklerini sürdürmekte, geleneksel toplumdaki çağdaş topluma doğru bir geçiş içinde yaşamaktadırlar. Kökenlerinden kopmuş olmanın getirdiği yalnızlık ve suçluluk duyguları içinde eski geleneksel yaşam tarzlarını yeni yasamlar içinde de sürdürerek bunlara daha fazla sarılmaktadırlar (Özgül, 2001; akt: Çakıcı,2006:17).

2.2.3. Sağlıklı ve Sağlıksız Ailenin Özellikleri

Ailenin özel bir iç yapısı ve kendine özgü bir işleyişi vardır (Eroğlu, 2001:53). Bu işleyiş sağlıklı ya da sağlıksız bir özellik gösterebilir.

Fonksiyonel olan ve fonksiyonel olmayan ailelerin özellikleri genel olarak değerlendirildiğinde fonksiyonel aile ‘sağlıklı’, fonksiyonel olmayan, yani işlevlerini beklenen düzeyde yerine getiremeyen aile de ‘sağlıksız’ aile olarak tanımlanabilir (Bulut,1990:2).

Geçtan (1989), sağlıklı aile göstergeleri olarak, karşılıklı saygı ve işbirliği içinde olan, eşine, çocuklara ve yakın dostlara karşı sorumlu davranma konuları üzerinde durmuştur (Akt: Savi, 2008:28).

Tuzcuoğlu(1994; akt: Gürler, 2005:53,54) işlevsel ailenin özelliklerini şu şekilde belirtmektedir:

1. Üyeler birbirini destekler, yakın ilişkiler vardır, birbirini çekici bulurlar.
2. Aile üyeleri birbirlerinin görüşüne saygı duyarlar.
3. Aile üyeleri düşüncelerini özgürce belirtir, bu düşünceler olumlu olarak ifade edilir, kişisel hak ve özgürlüklere saldırıda bulunulmaz.
4. Eşler birbirlerinin anne babalık etkinliklerine saygı duyarlar. Anne, baba ve çocuk arasında yarışma yoktur.
5. Aile üyeleri girişimcidir, yaratıcıdır, arar, başarır, isteklerini ertelemez.

6. Yaşantılar bireyselliği ve özerkliği destekler.
7. Ailedeki kişilerin yetki ve sorumlulukları bellidir, kimsenin kimseyi yönetme ve birinin diğeri üzerinde zorlayıcı baskısı yoktur.
8. İşlevsel aile üyeleri diğerkleriyle ilişkilerinde tehdit edici uyarılar algılamaz. İlişkiler birbirlerini destekler. Beklentiler açıkça ifade edilir.

İşlevlerini sağlıklı bir bütünlük ve beraberlik içinde yerine getiremeyen aileler sağlıklı ailelerdir (Bulut, 1990:4). Sağlıksız ailenin temelinde birbirleriyle anlaşamayan, aralarında iyi bir iletişim ve etkileşim kuramamış olan eşler bulunur.

Tuzcuoğlu (1994; akt: Gürler, 2005:53,54)' na göre işlevsel olmayan aile özellikleri şu şekildedir :

1. Bu ailelerde bozuk bir görev dağılımı vardır. Kimin ne zaman nerede ne yapacağı belli değildir. Bozuk görev dağılımı kişiliğin gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Üzüntü ve soyutlanma kişilerde görülen en önemli özelliktir.
2. Bireyler kendi aralarında ve çevre ile sağlıklı ilişki kurmaya açık değildirler. Davranışları belirsiz ve dolaylıdır.
3. Bireyler kendileri ile ilgilenmedikleri gibi başkaları ile de ilgilenmezler. Her zaman yorgundurlar. Buna çaresizlik ve umutsuzluk duyguları da eşlik eder.
4. Şu an sürekli inkar edilir. Üyeler birbirine destek olmaz. Sürekli düş kırıklığı yaşanır.
5. Duygusal acıları gizlemek için büyük bir çaba harcarlar. Üyeler içine kapanık, kati bir izlenim bırakırlar. Bu durum onları çoğu kez duygusuz ve sorumsuz gösterir.

2.2.4. Aile İşlevleri

Ailenin en önemli ve ihmal edilemez görevlerinden biri, çocukların yetiştirilmesidir. Çocuklar, tartışmasız olarak en iyi biçimde aile ortamında eğitilir ve yetiştirilir. Bu nedenle aile, en etkili eğitim kurumlarından biri olarak kabul edilebilir. Çocukların kişiliği aile ortamında gelişir. Çocuğun toplumun değer

yargılarına ve niteliklerine uygun bir birey olarak yetişmesi, önce aile çevresinde sağlanır (Eroğlu, 2001:53).

Yavuzer, çocuğun gelişiminde ailenin etkilerini ve işlevlerini şu şekilde özetler: (akt: Gürler, 2005:55)

1. Grup içinde dengeli biri olabilmesi için çocuğa güven duygusu aşılır.
2. Onun, sosyal kabul görebilmesi için gerekli ortamı hazırlar.
3. Toplumsallaşmayı öğrenebilmesi için, kabul edilmiş uygun davranış biçimlerinin içeren birer model oluşturur.
4. Sosyal kabullerdeki davranış biçimlerinin gelişiminde rehberlik eder.
5. Çocuğun yasama uyum sağlarken rastladığı sorunlarına çözüm getirir.
6. Uyum için gerekli toplumsal alışkanlıkların kazanılmasına yardım eder.
7. Sosyal yaşamda başarılı olabilmeleri için çocuğun yeteneklerini uyarır ve geliştirir.
8. Çocuğun ilgi ve yeteneklerine uygun arzuların gelişimine yardım eder.

Ailelerin diğer önemli bir işlevi de, yaşam şartları sürekli değişirken, aile üyelerinin, hayatta kalmaları için bu değişen şartlara, birbirlerinin uyumunu sağlamaktır. Anderson ve Sabatelli ailenin bu merkezi işlevini olumlu olarak etkileyeceğini düşündükleri 5 aile sistemi özelliği belirtmişlerdir. Buna göre, aile üyelerinin;

- (1) Ortak amaç ve görevlere sahip olduğunda,
- (2) Bir aile tarihi bilincini paylaştıklarında,
- (3) Bir diğeriyle duygusal ilişki yaşandığında,
- (4) Bireysel ve ortak ihtiyaçlarını karşılamak için stratejiler bulduklarında ve
- (5) Ailenin alt sistemleri içinde ve arasında esnek sınırlarla canlılığını sürdürdüklerinde ailenin işlevselliğinin daha etkili olacağını ileri sürerler (Rigazio-DiGilio, 2002; akt: Çavuşoğlu, 2007:22).

2.3. Aile İşlevleri Konusunda Yapılan Yurtiçi Araştırmalar

Kalyencioğlu, Kutlu (2010:56) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin Hacettepe Kişilik Envanteri ve Aile Değerlendirme Ölçeği alt grup puanları arasında negatif yönde bir ilişki olduğu ve Hacettepe Kişilik Envanteri puanı azaldıkça (uyum düştükçe), Aile Değerlendirme Ölçeği puanlarının arttığı ve öğrencilerin aile işlevlerini “sağlıksızlık” yönünde algıladıkları saptanmıştır. Sonuç olarak araştırmacılar ailenin ergenler tarafından sağlıksız olarak algılanmasının uyum düzeyini azalttığını kanıtlamıştır.

Balcı ve Alperten (1993; akt: Kalyencioğlu, Kutlu, 2010:60)'in çalışmasında anne babalarının psikolojik uyumunu olumlu algılayanların ve anne baba arasındaki ilişkiden memnun olanların genel uyum düzeylerinin daha yüksek bulunduğunu belirtmişlerdir.

Kibar (2008:ii) araştırmasında ailelerin örgütsel ve yapısal niteliği ile okul öncesi çağıdaki çocuklarının sosyal-duygusal uyum düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönde bir ilişki gösterdiğini ortaya koymuştur. Ailelerin işlevleri sağlıksızlaştıkça, çocuklarının sosyal-duygusal uyum düzeyi de anlamlı bir şekilde azalmaktadır. Ayrıca ailelerin örgütsel ve yapısal niteliği ile okul öncesi çağıdaki çocuklarının davranış sorunları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Ailelerin işlevleri sağlıksızlaştıkça, çocuklarının davranış sorunları da anlamlı bir şekilde artmaktadır.

Kabasakal (2001), uyum sorunlu çocukların aile işlevlerini iyileştirmede anne eğitim gruplarının etkisini incelemiştir. Örneklemi, 80 deney grubu (Uyum sorunlu çocukların anneleri) ve 40 kontrol grubu (Uyum sorunu olmayan çocukların anneleri) olmak üzere toplam 120 anne oluşturmuştur. Deney grubu anneler, 8'er kişilik gruplar halinde on oturumluk eğitimlere katılmışlardır. Sonucunda uyum sorunlu

çocukların ailelerinin de sağlıklı işlevler gösterdikleri, uyum sorunu olmayanların ise aile işlevlerinin sağlıklı olduğu saptanmıştır (Akt: Özatça, 2009:88,89).

Eroğlu (1995) empatik eğilim düzeyi yüksek annelerin çocuklarının genel uyum düzeylerinin empatik eğilim düzeyi düşük annelerin çocuklarının genel uyum düzeylerinden yüksek bulunduğunu ifade etmiştir (Akt: Kalyencioğlu, Kutlu, 2010:61).

Türküm ve ark. (2005:229)'nın üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları bir araştırmada, aile işlevlerini sağlıklı algılayan öğrencilerin aile üyeleriyle, karşı cinsten arkadaşlarıyla, flörtleriyle, cinsellikle, öğretimle ve ekonomik sınırlılıklarla ilgili uyum sorunları yaşadıkları saptanmıştır.

Gündüz (2006) 'ün uyum problemleri olan öğrencilerin bu sorunun anne baba, öğretmen ve kendileri tarafından ele alınış biçimlerini incelediği araştırmasında; aile işlevlerinin sağlıklılaşmasının çocuklardaki uyum problemlerini artırdığı belirlenmiştir (Akt: Kalyencioğlu, Kutlu, 2010:61).

Yılmaz (2001:1), çocukların anne babaları arasındaki uyumu algılamaları ile kendilerine ilişkin algılamaları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada annenin eğitim düzeyi yükseldikçe, çocukların kendilerini algılamalarında, kendilerinden daha memnun olduklarını ve kendilerini daha çok sevdiklerini belirttikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Aile işlevselliğinin çocuklara olan etkileri konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında, Topçugil (2002), çocukların aile işlevselliğini ve aile işlevlerinin çocukların psikolojik, sosyal ve fiziksel gelişimlerine etkisini araştırdığı araştırmasında, Ankara Defterdarlığı Gündüz Bakımevine devam eden toplam 100 çocuğu ve ailesini incelemiştir. Ailelerin tümünün sağlıklı işlevler gösterdiklerini, anne ve babaların aile işlevleri açısından benzer özellikler gösterdiklerini, annelerin Davranış Kontrolü boyutuyla çocukların sosyal-duygusal gelişimlerinin ilişkili olduğunu, babanın Davranış Kontrolü boyutunun ise çocuğun algılamasını

etkilediğini, diğer basamaklar açısından bir ilişkinin olmadığını saptamıştır (Akt: Özatça, 2009:88,89).

Mete (2005:iiv) çalışmasında aile işlevlerinin kendini çok iyi bir düzeyde ifade edebildiklerini düşünenlerin, kendini yeterince iyi düzeyde ifade edemediklerini düşünenlere göre iletişim boyutunda, diğer insanlar tarafından sıkıntıları paylaşmada sıkça tercih edilenler genellikle tercih edilmeyenlere göre iletişim boyutunda daha sağlıklı olduğunu bulmuştur.

Başka bir çalışmada ergenlerin davranış sorunları ile aile işlevleri arasındaki ilişki incelendiğinde; ergenlerin algıladıkları çekingenlik, somatik-şikayetler, anksiyete-depresyon, sosyal sorunlar, düşünce sorunları, dikkat sorunları, yıkıcı davranışlar, agresyon, cinsel problemler, içselleştirilmiş sorunlar, dışsallaştırılmış sorunlar ve toplam davranış sorunları ile aile işlevlerinden problem çözme işlevi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu; iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, ilgi gösterme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlar işlevleri arasında ters yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Buna göre ergenlerin davranış sorunları arttıkça problem çözme işlevine ilişkin algılamasının aynı yönde sağlıksız olarak arttığı; bunun yanında, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, ilgi gösterme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlara ilişkin algılarının da daha sağlıksız olduğu görülmüştür (Savi, 2008:152,189).

Ergenlerle ilgili bir başka çalışmada; ergenlerde duygusal yalnızlığın aile ilişkileri alt boyutunu en fazla yordayan değişkenlerin genel işlevler, duygusal tepki verebilme ve problem çözme alt boyutları olduğu görülmüştür. Romantik ilişkiler alt boyutunu, sadece genel işlevler alt boyutunun yordadığı ve sosyal yalnızlığın sosyal ilişkiler alt boyutunu ise genel işlevler ve gereken ilgiyi gösterebilme alt boyutlarının yordadığı saptanmıştır. Aile işlevlerinin diğer üç boyutunun (iletişim, roller ve davranış kontrolü) ise sosyal ve duygusal yalnızlığı yordayacak kadar anlamlı olmadığı görülmüştür (Özatça, 2009:i).

Türklerde ön ergenlikte sorun davranışlarının ve aile fonksiyonlarının arasındaki ilişki yapılan araştırmanın sonuçlarında açıkça görülmektedir. Aile işlevleri bozuldukça ergende davranış problemleri olduğu bulunmuştur (Savi, Akboy, 2010:37)

Ökte (2001; akt: Özatça, 2009:88) , ergenlerin ailelerinin bazı değişkenler açısından aile işlevlerini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, Burdur ili Ortaöğretim ve Liselerine devam eden 346 öğrenci (163 kız, 183 erkek) oluşturmuştur. Sonuçta, içe dönüklük ve dışa dönüklük özellikleri ile yalnızca gereken ilgiyi gösterme basamağının anlamlı olarak ilişkili olduğu, sağlıklı aile çocuklarının daha dışa dönük olduğu, cinsiyet ve evlilik durumunun içe dönüklük ve dışa dönüklüğü etkilemediği bulunmuştur.

Ön ergenlikte davranış problemleri ve aile işlevselliği arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan bir çalışmada, problem çözme ile davranış sorunları arasında pozitif bir ilişki olduğu, diğer yandan da genel işlevler ile iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolleri arasında negatif ilişki olduğu bulunmuştur (Savi, Akboy, 2010:35).

Aile değerlendirme ölçeğinin diğer alt boyutları ile ilgili çalışmalara bakıldığında; aile içinde duyguların açık bir şekilde ifade edilememesinin problem çözme ve iletişim işlevleriyle de ilişkili olduğu görülmüştür. (Avcı, 2006:67).

ADÖ alt ölçeklerinden Duygusal Tepki Verebilme ve Davranış Kontrolü puanları annelerin yaşlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Yaşı 25 ve altı olan annelerin, 26-35, 36-45 yaş ve 46-55 yaş arası olan gruba göre duygusal tepki verebilme alt ölçek boyutunda etkili olduğu belirlenmiştir (Şimşek, 2009:23).

Cinsiyet farklılığının göze çarptığı bir diğer çalışmada ise; duygusal zeka ve aile işlevleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada örneklemini 274 anne babadan (152 kadın ve 122 erkek) oluşturmuştur. Duygusal zeka düzeyini belirlemek için EQ-NED, aile fonksiyonlarını saptamak için ise ADÖ kullanılmıştır. Sonuçlar

incelendiğinde; ADÖ' nün duygusal tepki verebilme alt ölçeği ile EQ-NED'in toplam puan ve 3 alt boyutu arasında anlamlı ilişki bulunduğu görülmüştür. Duygusal zekanın yaş ve cinsiyet açısından farklılaşmadığı saptanmıştır. ADÖ'nün Davranış Kontrolü alt boyutunda kadınların puanı erkeklerin puanından anlamlı derecede farklıdır. Erkekler aile içi davranış kontrolünü kadınlara göre daha sağlıklı algılamaktadırlar (İşmen, 2004:55).

Aile Yapısını Değerlendirme Aygıtı ile yapılan çalışmalar da aile değerlendirme açısından kullanılmaktadır.

Hasdemir (2007:ii) tarafından yapılan çalışmada ergenlerin anne ve babalarının empatik beceri ile aile yapısını değerlendirmeleri arasında ilişki bulunmamıştır. Ayrıca çalışmada ergenlerin empatik becerilerinin anne ve babaların empatik becerilerinden daha yüksek olduğu, empatik beceri üzerinde baba eğitim durumunun ve grubun (ergen, anne ve baba) önemli bir farklılığa neden olduğu bulunmuştur. Sosyo- ekonomik düzeyin, ergenin cinsiyetinin ve doğum sırasının, anne ve baba öğrenim durumunun, annenin yaşının, anne ve baba kardeş sayısının, baba doğum sırasının Aile Yapısını Değerlendirme Aygıtı puanları üzerinde etkisi anlamlı bulunmuştur.

Ay (2000) araştırmasında, birliktelikleri devam eden ailelerin yapı ve işlevleri ile boşanmış ailelerin yapı ve işlevlerini karşılaştırmıştır. Araştırmada boşanmış ve evli ailelerle, anlaşarak ve görücü usulüyle evlenme, eşlerin eğitim seviyesi, kadınların çalışma ve çalışmama durumları ve zaman faktörü gibi değişkenler incelenmiştir. 100 aileden 356 kişiyle yapılan araştırma sonucunda; birlikte yaşayan ailelerin aile işlevleri, boşanmış olan ailelerin aile işlevlerinden daha sağlıklı bulunmuştur. Ayrıca boşanmış ailedeki eşlerin eğitim durumlarına göre aldıkları iletişim puanları arasındaki fark anlamsız bulunurken, doyum puanları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (Akt: Doğan, 2006:25).

Harmanlı (2005) araştırmasında, aile fonksiyonları ile anne-baba tutumları arasında anlamlı ilişkiler saptamıştır (Akt: Savi, Akboy, 2010:35).

Şendoğdu (2000:318), çocukların anne babalarını algılamaları ile anne babaların kendi tutumlarını algılamaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucunda annelerin eğitim düzeyleri ile annelerin baskı-disiplin boyutu arasında önemli bir ilişki bulunmuştur. Annelerin eğitim düzeyi düştükçe, çocuklarına karşı daha fazla baskı ve katı bir disiplin tutumu sergilediği ortaya çıkmıştır.

Aile işlevlerinin anne – çocuk ilişkilerine etkisi incelendiğinde, iletişim ve sıcaklık ve sevgi etkileşiminin bulunmaması dışında, her boyutta anlamlı etkileşimin olduğu ve bu etkileşimin bazı boyutlar açısından pozitif, bazıları açısından ise negatif olduğu saptanmıştır (Çakıcı, 2006:2).

Avcı (2006)' nın araştırmasında olduğu gibi anlayışlı anne baba tutumları hem sağlıklı aile fonksiyonları, hem de çocukların yüksek uyum düzeyleri ile ilişkilidir ve bu da göstermektedir ki; yararlı aile tutumları aile işlevleri ve ergenlerin yüksek uyum düzeylerini olumlu anlamda etkilemektedir (Akt: Savi, Akboy, 2010:35).

Aile işlevlerinin ruhsal ve fiziksel hastalıklarla ilişkili olduğu konusunda yapılmış çalışmalar literatürde mevcuttur. Bu çalışmalarda ailelerin işlevleri ve özelliklerinin hastalıklar ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Ruhsal sorunu olan üyesi bulunan ailelerin, bulunmayan ailelere göre aile işlevleri daha sağlıksız bulunmuştur. (Büküşoğlu ve ark. 2000; akt: Savi, 2008:70).

Kapçı ve Hamamcı (2010:127) tarafından 241 kız ve 111 erkek toplam 352 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan araştırmada algılanan aile işlevi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü incelenmiştir. Aile işlevlerinin duygusal yalıtılmışlık, zedelenmiş sınırlar, yetersizlik ve adil-sorumlu-kaygılı şema alanlarını yordadığı bulunmuştur. Aile işlevleri kontrol edildiğinde, dört şema alanının her biri psikolojik belirtileri yordamıştır. Young Şema Ölçeği'nin yalnızca duygusal yalıtılmışlık şema alanının algılanan aile işlevi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide aracı bir rolü olduğu belirlenmiştir.

Bulut (1993), araştırmasında ruh hastası üyesi bulunan ailelerin ve aile üyelerinin kendi aile işlevlerini algılama biçimlerini, ruh hastası bulunmayan ailelerle karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Araştırmada aile işlevleri ile ailenin, hastanın ve aile üyelerinin sosyal, ekonomik ve demografik özellikleri arasındaki ilişkiler de incelenmiştir. 170 aile üyesi üzerinde yapılan araştırmada sonuç olarak, ruh hastası üyesi bulunan ailelerin, aile işlevlerini ruh hastası üyesi bulunmayan ailelerden daha bozuk ve sağlıksız olarak değerlendirdikleri bulunmuştur. Araştırmada ruh hastası üyesi bulunan ailelerde üyelerin yaşları ile “Problem Çözme”, “İletişim” ve “Roller” işlevleri arasında ilişki bulunmuştur. Çok genç ve çok yaşlı olanların bu işlevlerdeki sorunları daha büyük boyutlarda algıladıkları görülmüştür. Ruh hastası üyesi bulunmayan ailelerde ise yaş ile “Problem Çözme” ve “Gereken İlgiyi Gösterme” işlevleri arasında ilişki bulunmuştur. Araştırmada ailelerin öğrenim düzeylerinin ruh hastası üyesi bulunan ailelerin “Roller”, “Duygusal Tepki Verebilme”, “Gereken İlgiyi Gösterme” ve “Davranış Kontrolü” işlevleriyle ilişkili olduğu saptanmıştır. Ruh hastası üyesi bulunmayan ailelerin “Davranış Kontrolü” ve “Duygusal Tepki Verebilme” işlevleri üyelerin öğrenim düzeyi ile ilişkili bulunmuştur. Her iki grupta da öğrenim düzeyi yüksek olanların hiçbir okul bitirmemiş olanlara oranla aile işlevlerini daha sağlıklı olarak algıladıkları belirlenmiştir. Aile üyelerinin cinsiyeti, ruh hastası üyesi bulunan ailelerde sadece “Davranış Kontrolü” işlevi ile ilişkili bulunmuştur. Aynı zamanda kadınların bu işlevi daha sağlıksız olarak değerlendirdikleri saptanmıştır (Akt:Doğan, 2006:23,24).

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde yatan 64 şizofrenik ve 10 şizoaffektif hastadan oluşan grubun, sosyo-demografik özellikleri, hastaların algıladığı dışavurulan duygulanım düzeyi, aile işlevleri ve bunların relapsla ilişkisinin araştırıldığı bir çalışmada, genel işlevler alt ölçeği ile relaps sayısı arasında anlamlı fark saptanmıştır. Yine aile işlevlerinin kötüleşmesi ile yaşam boyu psikiyatrik hastaneye yatış süreleri ve yatış sayısı arasında korelasyon saptanmıştır (Deniz, İlnem, Yener, 1998:5).

Yapılan başka bir araştırma bipolar affektif bozukluğu olan hasta eşlerinin aile işlevlerinin ne ölçüde sağlıklı olduğu araştırılmıştır. 54 bipolar affektif bozukluğu olan hasta eşi vaka grubunu oluştururken, 54 ruhsal bozukluğu olmayan hasta eşi kontrol grubunu oluşturmuştur. Hasta eşlerine tanıtıcı bilgi formu ve ADÖ uygulanmış, vaka grubu ve kontrol grubu ADÖ' nün problem çözme, iletişim, roller, gereken ilgiyi gösterebilme, genel işlevler ve davranış kontrolü alt boyutunda farklılık görülürken, bu fark duygusal tepki verme alt boyutunda görülmemiştir. Bulgular; hastalık ve olumsuz aile işlevleri arasında ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Ünal, 2003:39).

Danacı, Karaca, Deveci (2005:103) tarafından şizofreni tanılı hastaların sosyal işlev düzeylerindeki bozulmayla ailenin işlev düzeyindeki bozulmanın birbiriyle ilişkisi ve bu ilişkinin hangi işlev alanlarında görüldüğünü araştırma amacıyla yapılan çalışmada 37 şizofreni hastası ve 37 birinci derece yakın kişiler çalışmaya alınmıştır. Ailenin iletişim alanındaki işlev bozukluğu ile hastaların kişiler arası ilişkiler, sosyal etkinlikler, hobiler ve özerklik alanlarındaki işlev bozukluğunun, aile değerlendirmesinde roller alanındaki olumsuz puan ile hastaların kişiler arası ilişkiler alanındaki işlev bozukluğunun, aile değerlendirmesinde davranış kontrolü alanındaki olumsuz puan ile hastaların kişiler arası ilişkiler alanında işlev bozukluğunun, birbiriyle ilişkili olduğu ve bu alt alanların puanları arasındaki korelasyonun istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır.

Karaveli (2000) araştırmasında, aile işlevleri ile depresyon arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma, depresyon tanısı almış 36 kişilik deney grubu, ruhsal hastalık tanısı almamış 36 kişilik kontrol grubu ve bu kişilerin aileleri üzerinde yapılmıştır. Ayrıca çalışmada deneklerin ve ailelerinin bazı sosyal ve demografik özellikleri de incelenmiştir. Sonuçta aile işlevlerindeki sağlıksızlık ile depresyon arasında yüksek bir ilişki bulunmuştur. Deney grubu aile üyelerinin depresyon puanları, kontrol grubu aile üyelerinin depresyon puanlarından daha yüksektir. Deney grubu deneklerinin anne, baba ve kardeşleriyle çocukluk ilişkilerinin, kontrol grubu deneklerinin anne, baba ve kardeşleriyle çocukluk ilişkilerinden daha olumsuz olduğu belirlenmiştir (Akt: Doğan, 2006:24).

Kuğu, Akyüz, Doğan, Erşan, İzgiç (2002:255) tarafından yapılan araştırmada yarı-kırsal özellikler gösteren bir bölgenin üniversite öğrencileri arasında yeme bozukluklarının yaygınlığının belirlenmesi; yeme bozukluğu olan gruptaki sosyo-demografik verilerin, çocukluk çağı kötüye kullanımı ve ihmali öyküsünün ve aile işlevlerinin normal kontrol grubuyla karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu çalışmada bölgenin üniversite öğrencileri arasında yeme bozukluğu en sık kızlarda bulunmuş, anoreksiya nervoza saptanmamış, tanı alan olguların kontrol grubuna göre benlik saygılarının daha düşük olduğu, daha sık cinsel ve duygusal çocukluk çağı kötüye kullanımına maruz kaldıkları, aile işlevlerinin bazı alanlarını (aile içi iletişim, birlik ve duygusal bağlam) daha problemliler olarak algıladıkları belirlenmiştir. Olgu grubunda Aile Yapısını Değerlendirme Aygıtı ailede iletişim, birlik ve duygusal bağlam göstergeleri puanları kontrol grubundan anlamlı şekilde düşük bulunmuştur.

Yeme bozukluklarının gelişmesinde ve sürmesinde önemli rol oynadığı düşünülen aile ortamı, işlevselliği ve anne özellikleri değerlendirilmesi amacıyla yapılan başka bir çalışmaya 20 anoreksiya nervoza ve 12 bulimiya nervoza olmak üzere 32 yeme bozukluğu hastası ve anneleri alınarak yaş, eğitim ve medeni durumu açısından eşleştirilmiş 32 sağlıklı kontrol ve anneleri ile karşılaştırılmıştır. Çalışma sonucunda hastaların aile işlevselliği ve yetiştirilme tarzlarını sağlıklı kontrollere göre daha olumsuz algıladığı saptanmıştır. Ayrıca hastaların iletişim ve gereken ilgiyi gösterme konularında aile işlevselliğini annelerinden farklı algıladığı tespit edilmiştir. Hasta annelerinin kontrollere göre roller, duygusal tepki verebilme ve genel işlevler alanlarında aile işlevselliğini daha olumsuz algıladığı bulunmuştur. (Ertekin,2010: vii).

Bir başka çalışmada ADÖ' nün davranış kontrolü alt ölçeğinde sağlıksızlık oranları dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile karşı gelme ve karşı koyma bozukluğu grubunda, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu grubuna göre anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur (Özcan, Oflaz, Türkbay, 2003:108,113).

Çakaloz, Pekcanlar, Böber, Eminağaoğlu, Günay (2006:149)' in çalışmasında is ADÖ' nün iletişim ve genel işlevleri gösteren alt boyutları açısından; dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu grubu ile , dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile

karşı gelme ve karşı koyma bozukluğu grubu arasında anlamlı bir fark saptanmazken, diğer alt boyutlar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan çocuklarda, karşı koyma bozukluğu ek tanısının varlığında aile işlevlerinde bozulma meydana geldiği görülmüştür.

Kılıç ve Şener (2005:21)'in yaptığı bir çalışmada, Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ile birlikte Karşı Gelme Bozukluğu ve/veya Davranış Bozukluğu tanısı olan çocukların aile işlevlerini sağlıklı olarak algıladıkları tespit edilmiştir.

Kas dokusunu zayıflatan kronik bir hastalık olan Duchenne Muskuler Distrofi tanımlı çocukların annelerinin Beck Depresyon Envanteri, durumluk ve sürekli kaygı envanteri puanları kontrol grubundaki yani hastalık tanısı olmayan çocukların annelerinin puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. ADÖ' nün duygusal tepki verebilme işlevini gösteren alt bölümü açısından olgu grubu ile kontrol grubu arasında fark saptanmıştır (Çakaloz, Kurul, 2008:24).

Bir başka araştırmada paraplejik aile üyesi ve yakınlarının kendi aile işlevlerini algılama biçimlerinin kendi içinde ve hasta üyesi bulunmayan aileler ile karşılaştırılması amaçlanmıştır. Hastaların yaralanma nedeni, rahatsızlık süresi ve evlilik durumuna göre aile işlevlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Eğitim seviyesi ile aile işlevlerinden duygusal destek verebilme alt ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur. Araştırmanın ikinci amacı olan aile işlevlerinin algılama biçimi ailelerin kendi içinde karşılaştırıldığında ADÖ alt işlevlerinden davranış kontrolünde anlamlı ilişki görülmüştür. (Özgül, Yazıcıoğlu, Peker, Taşkaynatan, 2003:3).

Özşenol, Işıksan, Ünay, Aydın, Akın, Gökçay (2003:156) tarafından engelli çocuğa sahip ailelerin aile işlevlerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılan çalışmada; annelerin aile işlevlerini yerine getirmede etkili olabilecek önemli bir değişken olan çocuğun engelinden dolayı kendini suçlama durumunun, rollere, duygusal tepki verebilmeye ve genel fonksiyona etkide bulunduğu ve çocuğun engelinden dolayı yakın çevrenin kendisinden uzaklaşacağını düşünen annelerin rollerinin ve genel

fonksiyonunun aile işlevlerine etkide bulunduğu saptanmıştır. Babaların çocuğun engelinden dolayı kendini suçlama durumunun; problem çözme ve davranış kontrolüne, çocuğun engelinden dolayı eşini suçlama durumunun ise; iletişim, duygusal tepki verebilme ve genel fonksiyonlara etkide bulunduğu belirlenmiştir.

Sevindi, Keskin, Beşer, Eker (2010:12) tarafından spor faaliyetlerinin engelli bireylerin aile sürecine etkisi olup olmadığı amacıyla yapılan araştırmada erkekler iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve genel işlevler alt ölçeklerinden kadınlara göre, kadınlar ise problem çözme alt ölçeğinde erkeklere göre daha fazla problem yaşadıkları saptanmıştır. Eşinden ayrılmış ya da eşinden boşanmış olan engellilerin evli ve bekar engellilere göre; problem çözme konusunda, 31-45 yaş grubunda olan engellilerin gereken ilgiyi gösterme konusunda diğer yaş gruplarına göre daha fazla problem yaşadıkları tespit edilmiştir.

Kumbasar ve Bulut (1997:126)'un uyum bozukluğu tanısı konan üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları bir araştırmada; merkeze başvuran öğrencilerin aile işlevlerini tüm alt boyutlarda sağlıklı olarak algıladıkları belirlenmiştir. "Problem Çözme" alt boyutu ise en sağlıklı olarak algılanan boyuttur. Bu boyutta, merkeze başvuran gençlerin çoğu, ailelerini işlevsiz olarak algılamışlardır.

Karaer, Kuğu, Doğan, Akyüz (2004:11) çalışmalarında alkol bağımlılığı/kötüye kullanımı olanların benlik saygısının düşük ve aile işlevlerinin daha bozuk olduğunu saptamışlardır.

İntihar girişimi olan grup, intihar girişimi olmayan diğer aile üyeleri ile karşılaştırıldığında, problem çözme, duygusal tepki verebilme, iletişim, genel fonksiyonlar alt ölçeklerinde diğer aile üyelerinden anlamlı olarak bozuk aile işlevi bildirmektedir. Girişimi olmayan depresif grup ise ailesinde kendi dışındaki üyelere göre duygusal tepki verebilme ve genel fonksiyonlar boyutlarında bozuk işlevsellik algılamaktadır. Normal bireylerin algıları ise diğer aile üyeleri ile tutarlılık göstermektedir. Normal bireyler ve diğer aile üyeleri arasında ölçeğin tüm

boyutlarında anlamlı farklılık bulunamamıştır (Palabıykoğlu, Azizoğlu, Özayar, Berksun, tarih yok: 119).

Şimşek (2005:79)'in lise öğrencilerinde intihar girişim yaygınlığı ve ilişkili ailesel faktörlerin belirlenmesi amacıyla 10. ve 11. sınıflardan 359 lise öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirdiği araştırmasının sonucunda öğrencilerin % 20.5'nin geçmişte intihar düşündüğü ve % 6.0'sının girişimde bulunduğu, intihar düşüncesi ve girişimi olan öğrencilerin ADÖ' nün tüm alt boyutlarında 2'nin üzerinde puan aldıkları yani aile işlevlerinde sağlıksızlık olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmaya destekleyen bulguların olduğu bir başka çalışmada sonuçlar şu şekildedir; İntihar girişimi grubunun tüm aile puanları, gerek girişimi olmayan depresifler gerekse kontrol ailelerinden yüksektir. Girişimi olmayan depresif grubun tüm aile puanları normal ailelerden yüksek olmasın rağmen ADÖ' nün her boyutunda anlamlı bir farklılık saptanamamıştır Gruplar arası anlamlı farklılığın, yaş ve eğitim değişkenleri açısından puanlarda düzeltme yapıldığında sürekli olduğu gözlenmektedir (Palabıykoğlu, Azizoğlu, Özayar, Berksun, tarih yok: 118).

Gürakar (1991) yaptığı araştırmada, intihar girişiminde bulunmuş üyesi olan ailelerle, intihar girişiminde bulunmuş üyesi olmayan ailelerin aile işlevlerini karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Sonuçta, intihar girişiminde bulunmuş üyesi olan ailelerin, böyle üyesi olmayan ailelere göre aile işlevlerini, özellikle problem çözme ve iletişim açısından daha sağlıksız değerlendirdikleri belirlenmiştir (Akt: Doğan, 2006:24).

Ailenin şiddet, saldırganlık, zorbalık gibi konularda hem etkili, hem de örnek olduğunu gösteren çalışmalar yapılmıştır.

Eşkisü (2009:v,157) zorbalıkla, algılanan sosyal destek ve aile işlevleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında zorba kişilik alt boyutunun en önemli açıklayıcıları ADÖ alt ölçeklerinden gereken ilgiyi gösterme, algılanan sosyal destek ölçeğinden öğretmen desteği ve arkadaş desteği ile; ADÖ alt ölçeklerinden davranış

kontrolü, algılanan sosyal destek ölçeğinden aile desteği bulunmuştur. Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinden Aile ile Arkadaş ve Öğretmen Desteği alt boyut puanları ile Aile Değerlendirme Ölçeği tüm alt boyutları olan Problem Çözme, İletişim, Roller, Duygusal Tepki Verebilme, Gereken İlgiyi Gösterme, Davranış Kontrolü ve Genel İşlevler puanları arasında anlamlı negatif ilişki bulunmuştur.

Yapılan bir araştırmada şiddet davranışı gösteren ergenlerin ailelerinin problem çözme, iletişim, duygusal tepki verebilme, ailedeki roller, davranış kontrolü, gereken ilgiyi gösterebilme ve genel aile işlevlerinde karşılaştırma grubunda yer alan ailelere göre önemli oranda yetersizlik yaşadıkları belirlenmiştir (Avcı, 2006:i,ii).

Başka bir çalışmada aile işlevleri; problem çözme, iletişim, rol dağılımları, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler olmak üzere yedi temel boyutta ele alınmıştır. Şiddet davranışı gösteren ve göstermeyen ergenlerin aileleri arasında aile içi problem çözme işlevi açısından anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Şiddet davranışı gösteren ergenlerin ailelerinin problem çözüme daha fazla güçlük yaşadıkları ortaya çıkmıştır (Bahçivan ve Gençöz, 2005; Donna, Sheila, Xiaomin ve Weihua, 1999; Flannery, 2000; Karabıyık, 2003; akt: Avcı, 2006:64).

Erdoğdu (2005:106) Diyarbakır ilindeki Sosyal Hizmetler Gençlik Merkezi'ne gelen, suça yönlendirilmiş 12-16 yaş arasındaki 50 çocuk ile, suça yönlendirilmemiş 12- 16 yaş arasındaki 50 çocuk olmak üzere toplam 100 çocuğun, saldırganlık davranışlarını ve aile ilişkilerini ortaya koymak için yaptığı araştırmasında, suça yönlendirilmiş çocuklarla, suça yönlendirilmemiş çocukların saldırganlık ve aile ilişkileri açısından, gruplara göre anlamlı farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Şiddet davranışı gösteren ergenlerin aile işlevlerinin, karşılaştırma grubunda yer alan ergenlerin ailelerine göre daha sağlıksız olduğu, ailelerin doğası gereği yerine getirmeleri gereken işlevleri gerçekleştiremedikleri görülmüştür (Avcı, 2006:68).

Aile işlevleri konusunda yurt dışında oldukça geniş bir literatür mevcuttur. Bu bölümde yurt dışında yapılmış çalışmalara yer verilecektir.

2.4. Aile İşlevleri Konusunda Yapılan Yurtdışı Araştırmalar

Stanley (1991:53)'in yaptığı araştırmada kişilik ve aileden alınan karakter özelliklerinin uyuma etkisinin bulunduğu belirlenmiştir. Wang ve arkadaşları (1989:907)'nin yapmış olduğu çalışmada davranış sorunları az olan ergenlerin iyi düzenlenmiş aile yapılarının olduğu görülmüştür.

Barnes ve Olson (1985:438), Circumplex Aile Sistem Modelini 426 normal ergen ve aileleri üzerinde incelemişlerdir. Sonuçta, dengeli ailelerin uç noktadaki ailelere göre anne-baba- ergen iletişimde daha olumlu puan aldıkları bulunmuştur. Ayrıca anne-baba ve ergen iletişiminin olumlu olduğu ailelerin; kendilerini, ailenin bütünlüğünü ve uyumunu daha olumlu algıladıkları ve daha fazla doyum sağladıkları belirlenmiştir.

Fallon ve Bowles (1997:25) yaptıkları araştırmada, aile yapısının ve aile işlevselliğinin ergenlerin ebeveynleriyle, kardeşleri ve akranlarıyla geçirdikleri zamanı algılamaları üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Araştırmada ergenlere anne-babalarıyla, kardeşleri ve akranlarıyla ne kadar zaman geçirdikleri sorulmuş ve aile işlevselliğini belirleyen ebeveyn stili, yakınlık ve çatışma olmak üzere üç faktörden oluşan bir anketi yanıtlamaları istenmiştir. Sonuçlar, karmaşık aile yapısı ve işlevselliğine ilişkin faktörlerin, kız ve erkeklerin aile üyeleri ve yaşlılarıyla zaman geçirip geçirmeyeceklerini etkilediklerini göstermiştir.

Shek (2001:56), Hong-Kong'ta yaşayan Çinli aileler arasında aile işlevlerinin algılanmasında, anne ve babadan kaynaklanan nedenleri incelemiş, 378 Çinli ergen ve ailesine aile işlevleri ile aile ilişkileri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Ebeveynsel ve Annesel Davranış Ölçeği, Ebeveynlik Stili Ölçeği, Anne-Baba-Ergen Anlaşmazlık Ölçeği, Anne-Baba-Çocuk İlişkisel İstek Ölçeği ve İkili Uyum Ölçeği uygulamış, sonucunda ailedeki tüm üyelerin aile işlevleri algılarının aile içi ilişkilerde anlamlı derecede etkili olduğu bulunmuştur.

Başka bir çalışmada aile işlevlerinden gereken ilgiyi gösterme boyutunu sağlıklı algılayan ergenlerin, sağlıklı algılayanlara göre daha dışadönük oldukları; ekonomik sorun yaşayan öğrencilerin aile işlevleri algılarının daha sağlıklı olduğu belirtilmektedir (Shek, 2002:502). Bir başka çalışmanın sonuçlarına göre de işlevsiz ailelerin yeni koşullara bağlı rol değişimlerinde yeterli esnekliğe sahip olmadığı saptanmıştır (Walsh,1982; akt: Savi, Akboy, 2010:35).

Wood, Valdez, Hayashi ve Shen (1990:1049) tarafından, Los Angeles ve California ' da yaşayan 196 evsiz ve 194 fakir ama ev sahibi olan, yaşları ortalama 29 olan ve iki veya üç çocuğu olan ailelerle yapılan çalışmada evsizliğin, ve sosyo-ekonomik durumun kötü olmasının, tek ebeveynli aileler başta olmak üzere kişisel ve ailesel olarak sık sık problemlere yol açtığı, ailede işlevselliğin bozulmasında büyük rol oynadığı saptanmıştır.

Özel okullara okuyan öğrenciler ile devlet okulunda okuyan öğrencilerin karşılaştırıldığı Masselam, Marcus ve Stunkard (1990:725) tarafından yapılan çalışmada, devlet okuluna devam eden öğrenciler ile bu okullarda başarısız olup, özel eğitimsel ve psikolojik ihtiyaçların karşılandığı diğer alternatif okullara devam eden öğrencilerin aile işlevleri ile ergen-aile ilişkilerini incelemiştir. Sonuçta devlet okulunda okuyan öğrencilerin ailelerinin çocukları ile daha olumlu ilişki kurdukları, bağlılık ve uyum boyutlarında daha dengeli işlevlere sahip oldukları bulunmuştur.

Alnajjar (1996:433), Birleşik Arap Emirliklerinde 14-19 yaş arası 710 ergenle yaptığı çalışmada erkeklerin kızlara göre aile yapısı ve dışsal ilişkiler işlevlerini daha sağlıklı değerlendirdikleri, kızların ise içsel ilişkiler, davranış kontrolü ve temel ihtiyaçlar işlevlerini daha sağlıklı değerlendirdikleri bulunmuştur. Ayrıca aile işlevlerinin, üst sosyo-ekonomik düzeyde diğer sosyo-ekonomik düzeylere göre daha sağlıklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır .

Ergenlerin büyükleri model aldığını kanıtlayan çalışmalardan bir diğerinde; Denham ve arkadaşları (2000:901) ebeveynlerin duygularını ifade etme tarzı ile

çocukların duygularını ifade etme tarzı arasında model almaya dayanan bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Rothbaum ve Weisz (1994:55) çalışmalarında çocukların aile problemleri, içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış sorunları ile ebeveyn sorunları ve aile sorunları arasında anlamlı ilişki saptamışlardır.

Yine bir araştırmada agresif ebeveyn davranışlarının belirtilerinin çocukların dışı yönelimli semptomları ile ilişkili olduğu, akran zorbalığı olasılığını arttırdığı ve ebeveyn çocuk çatışmasında zorlayıcı bir döngüye neden olduğu görülmektedir (Petterson,1982; akt: Savi, Akboy, 2010:36).

Ruhsal ve fiziksel hastalıklar ile bu hastalıkların iyileşme durumlarında aile ile ilişki olup olmadığı da araştırma konusu edilmiştir.

Miller, Kabacoff, Keitner, Epstein ve Bishop (1986), yaptıkları araştırmada normal ve psikiyatrik hastalığı olan aileleri aile işlevleri açısından karşılaştırmışlardır. Araştırma sonucunda, majör depresyon, alkol bağımlılığı, uyum bozukluğu olan hastaların ailelerinin işlevleri normal ailelere göre daha sağlıklı bulunmuştur. Şizofreni ve bipolar bozukluğu olan hastaların aileleri ile normal ailelerin fonksiyonları arasında önemli bir farklılık bulunamamıştır (Akt: Doğan, 2006:23).

Yapılan bir çalışmada, davranış problemi olan (klinik tanı alan) gençlerin, aile ilişkileri ve ebeveyn tutumları, davranış problemi olmayan (klinik tanı almayan), gençlerinkinden anlamlı düzeyde farklı bulunmuştur. Davranış problemi olan ergenlerin aile işlevselliğinin yetersiz olduğu, ebeveynlerinin problem çözme, çocuklarına özgürlük tanıma ve çocuklarının başarısına güvenmede daha fazla problem yaşadıkları saptanmıştır (Barett, Alison ve Healey, 2002; Eryüksel, 1996; Garnefski ve Doets, 2000; Marta, 1997; Palmer, 2000; Rey, Walter, Plopp ve Denshire, 2000; akt: Saydam, Gençöz, 2005:62).

Aile işlevlerini farklı kültürlerde değerlendirmek amacıyla yapılan bir çalışmada, depresyonlu hastalar karşılaştırılmış ve depresyonlu hastası olan ailelerin, hastası olmayan ailelere göre işlevlerinin daha bozuk olduğu gözlenmiştir (Keitner, Miller, Fruzzetti, Epstein, Bishop, Norman, 1987:242)

Felçlerin iyileşme sürecinde aile fonksiyonunun etkisi konusunda Palmer ve Glass (2003:255) tarafından yapılan çalışmada, felç rehabilitasyonunda aile işlevlerinin etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca Huerta, Mena, Malacara, Leon (1995:135)' nun yaşları ortalama 47 olan 102'si menapoz döneminde 222 kadınla yaptıkları araştırma sonucunda bir yıldır menapozda olan kadınların depresyon düzeyleri yüksek bulunurken, aile işlevlerinde davranış kontrolü, roller ve iletişim konusunda bazı semptomların ilişkili olduğu saptanmıştır.

Schachar, Taylor, Wieselberg, Thorley, Rutter (1987:728)' ın hiperaktivite tedavisinde kullanılan bir maddenin çocuklara olan etkisi ile aile işlevselliğinde bir değişiklik olup olmadığı konusunda yaptıkları çalışmada 6 ile 10 yaş arasında aşırı aktivite ve karşı koyma davranışı ile ilgili başvuruda bulunan 18 aile değerlendirilmiştir. Verilen yanıtlarda ebeveynler arası tutarlılığın, baba ile olan iletişimin, annenin sıcaklığının arttığı ve annenin kardeşler ile yaptığı olumsuz karşılaştırmada azalmanın olduğu ve çocuklarda hiperaktivite azaldıkça aile ile ilgili algılanan tutum ve davranışlar düzelmekte ve ailenin işlevselliğinin de arttığı görülmüştür.

Pless ve arkadaşları (1972:271) yaptıkları çalışmada rastgele seçilen aynı yaştaki okul çocuklarından kronik fiziksel rahatsızlığı olanların, psikolojik rahatsızlık çekenlerin yüzde 10 ile 15'inin daha iyi durumda olduğu ve ölçülen aile işlevselliklerinin ve aile yaşam kalitelerinin de fiziksel rahatsızlık çeken, psikolojik zorlukta da yüksek risk grubunda olan çocuklarda daha düşük olduğunu bulmuşlardır.

Trask, Paterson, Trask, Bares, Birt, Maan (2003:36) tarafından 11-18 yaş arasından aynı özelliklere sahip kanserli ergenler ile yapılan çalışmada ebeveyn ilişkileri ve ergenlik, uyum ve baş etme ile onların sosyal destekleri ile aile işlevleri

arasındaki ilişki incelenmiştir. Gençler sosyal desteğin, adaptasyon sağladığı, aile bütünlüğünün sıkıntılı durumu azalttığını rapor etmişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre ergenlerin en büyük sosyal desteği ailelerinden ve yakın arkadaşlarından aldıklarını, kanser tedavisinde ailenin işlevsel olmasının ergen ve ergenin ailesi tarafından da olumlu algılandığı görülmüştür.

Chien ve Wong (2007:1003) ruhsal eğitim programının ailelerin ve hastaların fonksiyonlarına etkisi olup olmadığını belirlemek için 84 aile ile yaptığı çalışmada, eğitim alan grubun standart bakım grubuna göre hasta ailelerin işlevselliğinde artma ve ailenin işlerinde kolaylık ortaya çıktığını belirlemiştir. Hastalar daha fazla iyileşme olduğunu bildirmişlerdir.

Paradise, Rose, Sleeper, Nathanson (1994:452) tarafından yürütülen bir araştırmada, araştırma sonuçları psikolojik iyi olma hali ile cinsel istismar arasında ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Üniversiteye bağlı hastaneye cinsel istismar nedeniyle gelen 154 çocuk ile demografik açıdan benzerlik gösteren ve cinsel istismara uğramamış 53 kişilik kontrol grubu ile karşılaştırılmışlardır. Yapılan karşılaştırma sonucunda ilk değerlendirme sonuçları cinsel istismara uğrayan çocukların annelerinin psikiyatrik durumları, aile işlevleri ve okul performansları daha düşük bulunmuştur. Takip eden altı ay içerisinde annelerin psikiyatrik durumlarında düzelme görülürken çocukların güçlükleri büyük oranda devam etmiş ve aile ile bütünleşme düşük kalmıştır. Araştırmanın sonucuna göre cinsel istismar aile işlevlerini etkilemektedir.

İntihar girişimi olanların stres verici ev ortamına sahip olduklarının bildirildiği bir araştırmanın sonucuna göre iletişim eksikliği, problem çözmede güçlükler, destek ve empati eksikliği, yoğun düşmanca ilişkiler ve aile üyelerinde rol çatışmalarının olduğu aileler olarak tanımlanmıştır. Ayrıca ailede bir standardı ve sınırları korumada sorun, iletişim eksikliği ve problem çözmede güçlükleri olduğu da bildirilmiştir (Berman, Jobes 1991, Berzonsky 1981, Ekşi 1990, Farberow 1993, Palabıykoğlu ve ark 1993, Preffer 1986, Rosenbaum, Richman 1970: akt; Palabıykoğlu, Azizoğlu, Özayar, Berksun, tarih yok: 121).

De Wilde ve arkadaşları (1992) tarafından yapılan çalışmada intihar girişimi olan gruptaki 62 denekten 19' unun geçmişte intihar girişimi vardır. Bu durum onların bozuk kişilerarası ilişki örüntüleri veya yaşadıkları destek kaybı duygularının depresif durumlarına o an bir çıkış yolu olarak intihar davranışını kullanmalarına, diğer aile üyelerinden 5'inin geçmişteki intihar girişimi ve çalışma grubundaki deneklerden 19' unun geçmişte var olan girişimleri uzun süreli bozuk işlevlere işaret etmektedir (Akt; Palabıyıköglü, Azizoğlu, Özayar, Berksun, tarih yok: 121).

Keitner ve arkadaşlarının (1987) intihar girişimi olanların aileleri (tüm aile puanları kullanılarak) ile yaptıkları çalışmada ADÖ' nin tüm boyutlarında aile işlevlerinin normallerden daha bozuk algılandığı bulunmuştur (Akt; Palabıyıköglü, Azizoğlu, Özayar, Berksun, tarih yok: 120).

Jurich, Polson, Jurich ve Bates (1985) normal düzeyde ilaç kullanan ve ilacı kötüye kullanan 48 erkek ve kız ergenin aile faktörlerini incelemişlerdir. Sonuçta, normal düzeyde ilaç kullanan ile ilacı kötüye kullanan ergenler arasında stresle başa çıkmada kullandıkları yöntemler açısından farklılıklar olduğu bulunmuştur. Ayrıca normal düzeyde ilaç kullanan ergenlerin ilacı kötüye kullanan ergenlere kıyasla, iletişim engeli olan ve demokratik disiplin tekniklerini uygulayan ailelerden gelme olasılıklarının daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır (Akt: Doğan, 2006:25).

Friedman, Utada ve Morrissey (1987), ilacı kötüye kullanan 96 ergen ve aileleri üzerinde yapılan çalışmada ailelerin büyük çoğunluğu kendilerini bütünlük boyutunda kopuk aile olarak, uyum boyutunda ise katı aile olarak değerlendirmiştir (Akt: Doğan, 2006:25).

Coombs ve Landsverk (1988:473) yaptıkları çalışmada, anne-baba-ergen ilişkisi ile madde kullanımı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmaya yaşları 9–17 arasında değişen 443 ergen katılmıştır. Sonuçta anne-baba-ergen ilişkisinin madde kullanımını etkilediği bulunmuştur. Madde kullanmayanların kullananlara göre ebeveynlerini daha yakın hissettiği, onlarla olmanın önemini düşündüğü ve

büyüdüklerinde onlarla olmak istediği görülmüştür. Kullanmayanların ebeveynlerinin övgü, cesaret, karşılıklı güven duygusunun gelişmesini sağladığı ve kişisel problemlere yardımcı olduğu görülmüştür.

Smart, Chibucos ve Didier (1990:208) tarafından 974 öğrenci ile gerçekleştirilen araştırmada; ilaç ve alkol kullanım düzeyleri ile ergenlerin aile işlevselliğini algılamaları ve diğer bireysel risk faktörleri arasındaki ilişkileri incelenmiştir. Sonuçta, uçlardaki aile işlevselliğinin dengeli veya orta düzeydeki aile işlevselliğine göre ergenlerdeki madde kullanımı riski ile daha fazla ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca ergenlerin çoğunun ilaçtan çok alkol kullandığı bulunmuştur. Ailelerinde alkol problemi olan ergenlerin daha çok bu maddeleri kullandığı belirlenmiştir. Evliliğin bozulması, aile uyum ve bütünlüğündeki uç puanlarla birlikte ergenlerin sigara kullanımı yatkınlıkları ile ilişkili bulunmuştur.

Anderson ve Henry (1994:405), aile sistem özellikleri ve aile davranışlarının ergenlerin madde kullanımını yordayıcılığını araştırmışlardır. 489 lise öğrencisi üzerinde yapılan araştırmada, ebeveynlerin madde kullanım sıklıkları, ergenlerin madde kullanımı ile olumlu yönde ilişkili bulunmuştur. Aile bağı ve ebeveyn desteği ise madde kullanımı ile olumsuz yönde ilişkili bulunmuştur.

Ergenlerin alkol tüketiminde seratonini taşıyan genin etkisi ile aile fonksiyonlarının etkisinin araştırıldığı çalışmada yaşları 16 ile 19 arasında değişen ve psikososyal risk grubunda olan İsveçli 119 kız ile 81 erkek rastgele seçilerek çalışmaya dahil edilmiştir. Gen ile aile ilişkileri alkol tüketiminin yüzde 11'ini açıklamaktadır (Nilsson, Sjöberg, Damberg, Alm, Öhrvik, Leppert, Lindström, Orelund, 2005:564).

Eş fonksiyonu da algılanan aile işlevselliğinde önemli bir değişkendir. Boss (1980:541) çalışmasında bayan eşin androjen nitelikleri babanın olmadığı aile sisteminde daha işlevseldir. Araştırma sonucunda babanın olmadığı ailelerde eşlerin rolleri aile işlevlerinden roller ile ilgili durumu etkilemektedir. Androjenik kadınlar

ve psikolojik durumları aracı aile rollerinin yerine getirilmesinde önemli bir belirleyici olduğu saptanmıştır.

Ben-Zur (2003:67) çalışmasında ergenlerin kişisel kaynakları ile sosyal-duygusal uyumu kolaylaştırmak, ergenleri daha iyi donatmayı ve yaşam sorunları ile başa çıkma ve yetişkin yaşamlarındaki yaşam kalitesini artırma konusunda anne ile yakınlık ve açık iletişime dayalı pozitif etkileşimlerin önemli olduğunu ortaya koymuştur. Ailelerle problemlili iletişimin ise çatışmanın ve agresif tavrın ilerlemesine neden olduğu saptanmıştır (Jackson, Bjistra, Oostra, Bomsa,1998:305).

Başka bir çalışmada ergenlerin aile işlevlerinde problem yaşamasının, sapkın akran gruplarına karışma riskini arttırdığı vurgulanmaktadır (Henry, Tolan ve Gorman-Smith, 2001; Tolan, 2001; akt; Avcı, 2006:69).

Connoly ve Q' Moore (2003) , kendilerinden küçükleri ezen ve güç gösterisinde bulunan çocukların aile içi ilişkilerini ve kişiliklerini inceledikleri çalışmalarında, 113' ü kontrol grubu olmak üzere toplam 228 çocuğu incelemiş, bu çocukların aile ilişkileri ile ilgili anket sonuçlarından, normal çocuklara oranla kendilerini daha olumsuz ifade ettikleri, daha fazla duygusal ket vurma yaşadıkları, aile içi ilişkilerinin çok değişken ve zıt olduğu, kontrol grubundaki çocukların ise, ailelerinin daha sağlıklı işlevler gösterdikleri ve olumlu davranışlarında kişilik ve ailevi etkenlerin önemli rol oynadığı bulunmuştur (Akt: Çakıcı, 2006:61).

Clark ve Shields (1997:81) yaptıkları araştırmada, aile iletişimi ve suç davranışları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonucu iletişimin suç davranışları ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Analizler ebeveynlerin herhangi biriyle açık iletişim kurmanın daha hafif düzeyde olan suç davranışları ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu göstermiştir. Aileleri ile daha sağlıklı iletişim kuranlar daha az suç davranışı ifade etmişlerdir. Kızlar için ebeveynlerle iletişim suçun türü ile ilişkili değil iken kızların babayla açık iletişimde olup olmaması suç oranı ile ilişkili bulunmuştur. Erkekler için ise anneleri ile açık iletişimde olmaları anlamlı

değil iken, baba ile açık iletişimde olma ve ebeveynlerle problemlili iletişim kurma suç davranışlarıyla anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur.

Glueck ve Glueck'un 1950-1962 tarihleri arasında ABD'de ıslahevlerinde 500 suça itilmiş çocuk ile suç işlememiş 500 çocuk üzerinde yaptıkları araştırmadan çıkan sonuca göre suçlu gençlerin ailelerinde kontrol grubu ailelerine göre ruhsal hastalık, suç işleme ve alkolizmin çok daha sık rastlanan durumlar olduğu evlerinin daha düzensiz ve bakımsız olduğu, ana baba arasında uyumsuzluğun ve geçimsizliğin daha belirgin olduğu görülmüştür (Gürler, 2005:52).

Kim ve Kim (2008:439) suçlu ergenlerin, diğer ergenlere göre ailelerinde ebeveynlerin işlevsiz eş dinamikleri, zayıf aile işlevleri ve aile içi şiddetin daha yüksek görüldüğünü bulmuştur.

Gorman-Smith ve arkadaşları (1996) şiddet davranışı gösteren ergenlerin ebeveynlerinin aile içi disiplin uygulamalarında yetersiz olduğunu belirtmişlerdir (Akt; Avcı, 2006:68).

Başka bir çalışmada ise şiddet davranışı gösteren ergenlerin ailelerinde, şiddet davranışı göstermeyen ergenlerin ailelerine göre aile işlevleri yönünden daha fazla problemler yaşandığı saptanmıştır (Bahçivan ve Gençöz, 2005; Gorman-Smith, Tolan ve Henry, 2000; Gorman-Smith, Tolan, Zelli, ve Huesman'nın 1996; Dahlenberg, 1998; akt; Avcı, 2006:69).

Page ve Page (2003) aile içi iletişimin ve duygusal tepki verebilme işlevinin yetersiz olmasının ergenin öfke duygusu ile baş etmesini sağlayacak empati kurma becerisinin gelişimini olumsuz yönde etkilediğini vurgulamışlardır (Akt: Avcı, 2006:67).

Aile içinde ebeveyn-ergen iletişiminin önemini vurgulayan diğer çalışmalarda Le Croy ve Winston (1988:137), ebeveyn-ergen arasındaki yakın, samimi ilişkilerin, ergenlerin benlik saygısı ve problem davranışları üzerindeki etkisini araştırmıştır.

Yakınlık hem kızlar hem erkekler için, hem annelerine hem babalarına yakınlık açısından değerlendirilmiştir. Benlik saygısı, problem davranış ve yakınlık açısından kızlar ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bununla birlikte annelerin, hem kız hem erkek ergenlerle babalarıyla olduklarından daha yakın oldukları belirlenmiştir. Regresyon analizi de anne yakınlığından daha çok baba yakınlığının ergenlerin benlik saygısını ve problem davranışlarını daha güçlü olarak yordadığını ortaya koymuştur.

Bir başka çalışmada da ebeveyn sıcaklığı ve çocukların bu durumlarla ilgili sonuçları incelenmiş ve elde edilen bulgular, ebeveynler ile oğulları ve kızları arasında sıcak, duyarlı ilişkiler olduğu zaman, çocukların saldırgan ve suça yönelik davranışların ve sosyal geri çekilme, psikolojik sıkıntı düzeyi ve somatik belirtilerin daha az olduğu saptanmıştır (Pettit, Bates, Dodge, 1997:908).

2.5.Evlilik Doyumu

Bireyler yalnız yaşamaya değil, bir topluluk içinde diğer insanlarla ilişki içinde bulunmaya göre kurgulanmış varlıklardır. Karşı cinsle olan ilişkilerine de diğer insanlarla olan ilişkilerine olduğu gibi ihtiyaçları vardır ve karşı cinsle ilişkilerinin daha kabul gören ve toplum tarafından onaylanan bir hale gelmesi için de beraberliklerini evlilik kurallarıyla onaylatması gerekir (Çaplı,1992; akt: Yavuzer, 2009:48).

İnsana özgü ilk toplumsallaşma davranışı olan evlilik sistemi ilkel toplumlarda fiziksel hayatı sürdürmenin pratik bir sebebi olarak kabul edilse de insanın ihtiyaçları şu anki dünyada da evliliğe götüren yollar olarak görülmektedir. Bunlar fiziksel olarak varlığını sürdürme, ekonomik ihtiyaçlar, güvenlik ihtiyacı ve duygusal ihtiyaçlardır. İnsanlar bu ihtiyaçları doğrultusunda evliliğe yönelmektedir (Woody ve Woody, 1973:20). Bu belki de Yalom (2006:14)'un dile getirdiği gibi insanoğlunun evlilikle birlikte önceden görülebilir bir gelecek için bir arada kalma niyetine sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Kayıtlara göre antik çağlarda evlilik ve aile, toplumun köşe taşları olarak kabul edilirdi. Aile toplumun hedeflerini yerine getirerek kültür aktarmak ve sürekliliği sağlamak için ana araç olarak görülürdü. Bu yüzden evliliğe, dini ve diğer kurumlar tarafından tören, kural ve sınırlamalar eklenmişti. Ancak evlilik kurumu her ne kadar tarih boyunca büyük değişiklikler geçirmiş olsa da bir formdan diğerine geçerek ayakta kalmıştır. Direnci insanoğlunun bir başkasına bağlanma ihtiyacına dayanıyor olabilir (Yalom, 2006:19,33).

Evliliğin çeşitli tanımları bulunmaktadır. Her yazarın evliliği farklı tanımladığı görülmektedir. Farklı tanımları olsa da toplumsal, kültürel ve hukuki boyutu tüm tanımlar için ortak payda olarak kabul edilebilir. Yavuzer (2009:114) evliliği iki yabancıyı farklı değerler, farklı kültürlerle ve iki ayrı aile öyküsüyle bir araya geldikleri ve kendilerini yeniden tanımladıkları yeni ve özel bir yapı olarak tanımlarken, Özgüven (2000:19) evliliği karşı cinsten iki kişinin birlikte yaşamak, yaşantıları paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla kurdukları bir ilişkiler sistemi olarak tanımlamaktadır. Başka bir tanımda evlilik her ne kadar birbirinden farklı özellikler gösterse de aile kurmak ve neslinin devamını sağlamak amacıyla iki insanın sürekli bir arada kalma amacıyla oluşturdukları bir kurumdur. Evlilikte kişiler birbirlerine ve çocuklarına karşı ortak sorumluluklar alırlar ve yerine getirmeye çalışırlar. Evlilik birbiri ile girift ilişki içerisinde olan yapılardan oluşan evrensel bir kurumdur (Saxton, 1982:216).

Evlilik, aile kavramına göre daha belirgin bir kavramdır. Evlilik, kurumsallaşmış bir yol, bir ilişkiler sistemi, bir kadınla bir erkeği 'karı-koca' olarak birbirine bağlayan, doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan toplumsal yönden 'devletin' kontrol, hak ve yetkisi bulunan yasal bir ilişki biçimidir (Özgüven, 2000:19).

Yalom (2006:21) 'un aktardığı gibi evlilik ve ailenin, eşlerin cinsel ve kişisel ihtiyaçlarını tatmin etmesinin yanı sıra arkadaşlık, romantik aşk, koruma, sırdaşlık ve sosyal yabancılaşmayı da tamamen telafi etmesi beklenir.

Evliliğin ailenin kurulması ve sürdürülmesi dışındaki işlevlerini açıklayabilmek için ‘neden evlilik?’ sorusuna başka yanıtlar da getirilmiştir. Kephart (1966), bu sorunun cevabını, cinsel gereksinimlerin karşılanması ve neslin devamının yanı sıra, dört maddeye daha dayandırmıştır. Bunlar: 1- Aşk (aşk, evliliğe giden yolda önemli bir nedendir). 2- Eşlik etme, bir başka deyişle arkadaşlık (aşk, evlilik sürecinde zamanla yok olma eğilimindedir ve yerini eşlik etmeye, arkadaşlık etmeye bırakabilmektedir). 3- Ekonomik nedenler (evlilik yolu ile ekonomik güvence sağlanmaktadır). 4- Toplumun beklentileridir (evlenmemek, evde kalmış olmak gibi onur kırıcı nitelere yol açabilmektedir (Akt: Çelik, 2006:10).

Evlilik insan yaşamındaki en önemli kişilerarası ilişkilerden biri olarak kabul edilir ve bazı insanlar için önemli bir doyum ve mutluluk kaynağıken, bazıları için pek çok olumsuz sonucu beraberinde getirir (Hawkins, 2005:445). Evlilikteki mutluluk, bireyin evliliği hakkındaki doyum hissidir. Kişinin hem evlilik hakkındaki genel duygularını hem de ilişkisinin belirli yönleri hakkındaki duygularını içerir (Yılmaz, 2001:50).

Aile ve evlilik ilişkilerinin niteliği ile ilgili yapılan ilk çalışmalar, evlilikteki mutluluk, tatmin ve ya doyum kavramlarını evlilikte uyum kavramı ile birlikte kullanmışlardır. Ancak daha sonra aralarındaki farklar netleştirilerek, ayrı değişkenler olarak ele alınmışlardır (Kastro, 1998: 15).

Evlilik bireylerin yaşamında önemli bir etkiye sahiptir. Bu etkiden dolayı son yıllarda evlilik doyumu ve ilişkisine dayalı araştırmalar yaygın bir şekilde çalışılmaktadır. Bunun yanı sıra yaşam doyumu, çatışma yönetimi, cinsel doyum, iletişim ve evlilik doyumu gibi faktörler fonksiyonel aileyi etkileyen çok önemli belirleyici etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır (Greef, 2000; akt: Çelik, İnanç, 2009:248).

Evlilik insana özgü bir yapıdır. İnsanoğlu bazı temellere dayanarak bir düzen oluşturur. Hayvanlar ve bitkilerde ürerler ve çoğalırlar ancak bunu evlilik yoluyla yapan tek canlı insanoğludur. Buna bağlı olarak insanoğlu yine kendisini diğer

canlılardan ayıran bir öge olan evlilik ve evlilikle ilgili diğer değişkenler konusunda birçok çalışma yapmış ve son zamanların popüler konusu haline gelmiştir. Araştırmacılar neden bazı evliliklerin daha sağlıklı sürdürüldüğünü merak etmişler ve alanda geniş bir literatür oluşturmuşlardır. Evlilik ilişkisinin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesini sağlayan bazı değişkenler vardır. Bunlar evlilik istikrarı, evlilik kalitesi, evlilik uyumu ve evlilik doyumu gibi kavramlardır. Aşağıda evlilik doyumuna ve bu konu ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

Hawkins (1968; akt: Çelik, 2006:11), doyumlu bir evliliği, çiftlerin evlilik yaşantısında kendilerini mutlu olarak hissetmeleri olarak tanımlar. Evlilik doyumu, kişinin çift ilişkisine dayalı olarak duyduğu tatmin ve mutluluk duygusunun derecesidir (Nicholas, 2005:35).

Çelik (2006:11)'in aktardığı diğer tanımlarda ise Rusell (1983) evlilik doyumunu, eşlerin eşitlik duygusuna sahip olması, düşünsel ve bedensel yakınlık geliştirmesi koşuluyla gerçekleşebilen bir ilişki olarak nitelerken, Collins ve Coltrane (1991) genelde evlilik mutluluğu ile birlikte cinsel doyum, olumlu iletişim ve eğer yeniden evlenilecek olursa yine aynı kişiyle evlenme isteği gibi farklı evlilik doyumunu ölçütleriyle belirlenen durum olarak tanımlar. Genel olarak evlilik doyumunu evlilik birliği içerisinde mutlu olma ve evliliğinden tatmin olma olarak özetlenebilir.

Evlilik doyumu ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda, evlilik doyumunun yordanan değişken olduğu durumlarda iki tür değişken de yordayan değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birinci gruptaki değişkenler, daha çok ilişkinin niteliğini belirlemeye yönelik olan iletişim, yaşanan çatışmalar ve çatışmanın sıklığı, nedensel yüklemeler gibi değişkenler iken, ikinci gruptaki değişkenler ise cinsiyet, eğitim düzeyi, aile yaşam döngüsü gibi kişisel değişkenlerdir (Tezer, 1994; akt., Güven, 2005:12).

Daha önce belirtildiği gibi evlilik doyumu ve eş anlamlı olarak kullanılan diğer kavramlara ilişkin geniş bir literatür mevcuttur. Bu alanda çalışılan değişkenlere

ilişkin birçok araştırmacı, gözden geçirme (derleme) çalışmaları yapmıştır (Curun, 2006:5).

Evlilik doyumu ile ilgili yapılan çalışmalara aşağıda yer verilmiştir.

2.6.Evlilik Doyumu Konusunda Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

Tezer (1986)' in yaptığı çalışma sırasında 'Evlilik Yaşamı Ölçeği' nin geliştirilmesinden sonra bu ölçek kullanılarak bu alandaki çalışmalar hız kazanmıştır. Tezer (1986) çalışmasında eşler arasındaki çatışmanın yaygınlığı, sıklığı ve yarattığı gerginlik düzeyinin, eşlerin evlilik ilişkisinde sağladıkları genel doyumla ilişkisini incelemiştir.

Tezer (1994a:1) diğer bir araştırmasında iş ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Amirle ve eşle çıkan çatışmaların sıklığı ve yarattığı gerginlik ile bazı demografik değişkenlerle birlikte araştırılmıştır. Araştırmaya yüz on bir çalışan ve evli birey katılmış ve evlilik doyumunu eşle yaşanan çatışmanın sıklığı, çatışmanın yarattığı gerginlik, iş doyumu ve yaşın yordadığı bulunmuştur.

Tezer (1996:24) evlilik doyumu ile iş doyumu arasındaki ilişkiyi incelediği ve çalışan 63 bireyle gerçekleştirdiği bir diğer çalışmasında evlilik doyumu ile iş doyumu arasında yüksek düzeyde anlamlı olduğunu bulmuştur. Evlilik doyumu ve iş doyumu konusunda tek tek cinsiyetler arasında bir fark yokken, iş doyumu ve evlilik doyumu arasındaki katsayı yönünden kadınların erkeklerden daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Tezer (1994b:209) kadın eşin çalıştığı ve çalışmadığı yüz üç evli eş üzerinde yürüttüğü çalışmasında eşler arasında çıkan çatışmaların sıklığı, yarattığı gerginlik ve çatışmanın nedenini eşine ve ya kendine yükleme eğilimi ile çeşitli demografik değişkenlerin evlilik doyumu üzerine etkisini incelemiştir. Evlilik doyumunun çalışan kadınlarda gerginliği, çalışmayan kadınlarda çatışmanın nedenini kendine yükleme değişkenini yordadığı saptanmıştır.

Çelik (2006:i,119) araştırmasını Evlilik Doyumu Ölçeği geliştirme çalışması ile yapmıştır. Yapılan çalışmada aile, cinsellik ve benlik alt ölçekleri bulunan güvenilirliği ve geçerliği yüksek bir ölçek elde edilmiştir. Bu ölçek ile araştırmada evli bireylerin cinsiyet ve evlilik yılı açısından evlilik doyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Elde edilen sonuçlarda cinsiyet etkisi, evlilik yılı etkisi, cinsiyet ve evlilik yılı ortak etkisi açısından, ve evlilik şekli açısından, cinsiyet ve eğitim düzeyi açısından ayrıca cinsiyet ve çocuk sayısı açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Evlilik doyumu ile ilgili diğer çalışmalarda ev işi paylaşımında hakkaniyet algısı ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi (Hasta, 1996), sosyal mübadele kuramının temel belirleyicilerinin evlilikle ilgili değerlendirmelere etkisini (Azizoğlu-Binici, 2000; Hovardaoğlu, 1996), çocuk yetiştirme konusunda ebeveynler arasındaki uzlaşma ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi (Çelik, 1997), eşlerin bireysel özellikleri, evlilik yaşamlarına ait durumlar ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi (Acar, 1998), evli çiftlerde kontrolçülük, bağımlılık algıları ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi (Gökmen, 2001), bağlanma stilleri ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi (Ertan, 2002) ve dindarlık düzeyi ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi (Hünler, 2002) inceleyen çalışmaların olduğu gözlenmiştir (Akt: Günay, 2007:10,11).

Hasta (1996), hakkaniyet algılayan kadınların evlilik doyumlarının, algılamayan kadınlarinkinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır ve ev işi paylaşımı ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiler incelendiğinde de evlilik doyumunun ev işi paylaşımı ile olmasa bile, ev işi paylaşımına ilişkin olarak algılanan hakkaniyet ile ilişkili olduğu bulgusunu da elde etmiştir (Akt: Polat, 2006: 22).

Evlilik doyumu konusunda yapılan çalışmalarda farklı sonuçlar çıktığı görülmektedir. Örneğin Çınar (2008:iii,iv) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda; bireylerin evlilik doyumları ile cinsiyet, yaş, eğitim durumu, evlilik süresi ve çocuk sayısı arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Araştırmanın

sonucuna göre evlilik doyumu ile cinsiyet rolleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu, cinsiyet rolü kadını ve androjen bireylerin evlilik doyumlarının cinsiyet rolü belirsiz ve erkeksi bireylere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Kadınların evlilik doyumları cinsiyet rollerine göre anlamlı farklılıklar göstermiştir.

Soyer (2006:vi)'in araştırmasında sonuçlar cinsiyetin erkeksilik, kadınsılık, cinsel fantezi sıklığı ve mastürbasyon sıklığı üzerinde anlamlı fark yarattığını göstermiştir. Ancak evlilik doyumu için böyle bir fark bulunamamıştır. Bunun yanı sıra, cinsiyet, cinsel ilişki sıklığı ve yaşın cinsel fantezi sıklığını anlamlı bir biçimde yordadığı bulunmuştur. Ayrıca sonuçlar, cinsiyet, mastürbasyonun ayıp olduğu düşüncesi, evlilik doyumu ve kadınsılığın mastürbasyonu anlamı bir biçimde yordadığını göstermiştir. Son olarak, bu çalışmada cinsel ilişki ve mastürbasyon sıklığının evlilik doyumunu anlamlı bir biçimde yordadığı bulunmuştur.

Üncü (2007:iv) nün yaptığı çalışmada ise araştırmaya katılanların cinsiyetlerine göre evlilik doyumları incelendiğinde, kadınlar ile erkekler arasında, erkekler lehine anlamlı fark olduğu; eğitim durumlarına göre evlilik doyumları incelendiğinde, en yüksek ortalamanın lise mezunlarına, en düşük ortalamanın ise ilköğretim mezunlarına ait olduğu görülmüştür. Evlilik sürelerine göre evlilik doyumları incelendiğinde ise, en yüksek ortalamanın 20 yıl ve üzerinde evli olanlara ait olduğu, en düşük ortalamanın ise 8-13 yıl evli olanlara ait olduğu görülmüştür. Yaşadıkları şehirlere göre (İstanbul ve Yozgat) ise evlilik doyumları arasında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir.

Çetin (2010:95) 'in yaptığı araştırma sonuçlarına göre; cinsiyet, yaş, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi, zihin okuma, kaçınmalı bağlanma ve kaygılı bağlanma evlilik doyumunun anlamlı birer yordayıcısı değilken, yakınlıktan kaçınma evlilik doyumunu negatif yönde anlamlı olarak yordamaktadır.

Bağlanma stilleri de evlilik doyumu ile ilişkisi incelenen bir alan olmuştur. Ertan (2002) kadınların güvenli bağlanmasının karşılıklı doyumu olumlu olarak

etkilediğini belirtmiştir ve en yüksek evlilik doyumu puanlarını, çiftlerin güvenli olarak bağlandığı eşlerden edinmiştir (Akt: Polat,2006:17).

Canel (2007:7-9) tarafından yapılan araştırma sonrasında, ailede problem çözme becerisini geliştirme yoluyla evlilik doyumunu arttırma grup çalışmasının, evli bireylerin evlilik doyumlarını, evlilik uyumlarını, evlilik ilişkilerinden duydukları mutluluğu, eşlerine duydukları yakınlığı arttırmakta, eşle yaşanan çatışmalarını ve eşlerine karşı öfkelerini azaltmakta etkili olduğu belirlenmiş, stresle başa çıkma tarzları açısından kendilerine güvenlerini arttırmakta da etkili olduğu saptanmıştır. Ancak uygulanan çalışmanın evli bireylerin eşlerinin ailelerinden kaynaklanan problemler, evlilik ilişkilerine yansıyan maddi kaynaklı problemler ve ebeveynlik anlayışlarıyla ilgili problemler konusunda etkili bir rol oynamadığı belirlenmiştir.

Bir başka araştırmanın sonuçlarına göre stresli çiftler, olumsuz olayların nedenlerini evliliklerinin geneli üzerinde etkili olduğuna inanırlarken, olumlu olayları ise özel olarak o olayın nedeni olarak görmüşlerdir (Curun, 2006:10,33)

Erkeklerde evlilik doyumunun, eşlerini düşük kontrolcü ve düşük bağımlı algıladıklarında da, yüksek bağımlı ve yüksek kontrolcü algıladıklarında da en fazla olduğu, buna karşın en az evlilik doyumunun eşe ilişkin kontrolcülük algısının düşük, bağımlılık algısının yüksek olduğu durumda ortaya çıktığı gözlenmiştir. Özellikle kontrolcülük algısı erkeklerde evlilik ilişkilerinde olumsuz algılanmamakta, hatta evlilik doyumunu arttırmaktadır (Polat, 2006:16).

Güngör (2007:ii) evlilik üzerine bir model geliştirdiği araştırmasında, modelin bir bütün olarak evlilik doyumunu açıkladığını ortaya koymuştur. Bir kişilik özelliği olan özdenetim evlilik doyumunu doğrudan etkilerken, duygusal tutarsızlık ve yumuşak başlılığın evlilik doyumunu doğrudan etkilemediği bulunmuştur. Ayrıca araştırmanın sonuçlarına göre evlilik doyumu ile duygusal tutarsızlık arasındaki ilişkide evlilikteki öz-yetkinliğin dolaylı bir etkisi olduğu, arkadaş onayının evlilikten sağlanan doyumu arttırdığı, aile onayının evlilikten sağlanan doyum

üzerinde bir etkisi olmadığı bulunmuştur. İçsel baskı evlilikten sağlanan doyumunu negatif yönde yordarken, evlilik yaşının artması evlilikten sağlanan doyumunu etkilememektedir. Eş benzerliği ve kök aile ile ilişkiler evlilik doyumunu en fazla yordayan değişkenlerdir. Araştırmada erkeklerin evlilik doyumlarının kadınlara göre daha yüksek olduğu sonuçlar arasındadır.

Yaşın-Dökmen ve Tokgöz (2002) tarafından yapılan bir araştırmanın bulgularına göre, hem evlilik doyumunu için hem de eşle algılanan benzerlik algısı için evlilik değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Bu çalışmanın amaçlarına benzer bir amaçla çalışma yapan Hamamcı (2005:107-111), evli bireylerin işlevsel olmayan ilişki inançları ile evlilik ilişkileri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır.

Hünler, Gençöz (2003:100)'ün aktardığına göre Türkiye'de İmamoğlu ve Yasak (1997) tarafından kentlerde yaşayan evli çiftlerle yapılan bir çalışmada eşlerin evlilik doyumunu, sosyo-ekonomik düzeyin, kadınların evlilik doyumunu geniş aileyle ilişkilerin etkilediğini, erkeklerin evlilik doyumlarını etkileyen faktörlerin, eşlerinin evlilik doyumlarının yanı sıra geniş aileyle olan ilişkileri olduğunu, dinsel inançların da evlilik doyumunu etkileyebilecek kültürel etmenlerden olduğunu bulmuşlardır.

Bunların yanı sıra çeşitli mesleklerdeki kişilerin evlilik doyumlarına ilişkin araştırmalar da bulunmaktadır. Aslan, Aslan, Alparslan ve Ünal (1998:212)'in 107 hekimle yaptıkları çalışmada ise eşi hekim olanların, olmayanlara göre evlilik doyumlarının daha yüksek, sigara içenlerin ise evlilik doyumlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Araştırmacılar incelenen diğer sosyo demografik değişkenlerle evlilik doyumunu arasında ilişki olmadığını dile getirmişlerdir. Cingisiz (2010:ii)'in araştırmasında öğretmenlerin duygusal zekâları ile evlilik doyumları arasında yüksek düzeyde, anlamlı, pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Hoşcan (2010:iii) tarafından yapılan çalışmada 9-12 yaş çocuklarının evlilik çatışması algısı ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkide ebeveyn tutumunun aracı etkisi incelenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirme ve analizler sonucunda, anneden ve

babadan algılanan sıcaklığın, çatışma özellikleri algısı ve tehdit algısı ile çocuğun fiziksel sağlıkla ilgili yaşam kalitesi arasındaki ilişkide aracı değişken olduğu görülmüştür.

Yaşar (2009:i,ii) ilköğretime devam eden öğrencilerin anne-çocuk ilişkisini kabul ve reddedici algılama düzeyinin annenin evlilik doyumu ve evlilik uyumu düzeyiyle ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonuçları annelerin evlilik uyum ve doyum düzeylerine göre çocukların anne-çocuk ilişkisini kabul ve reddedici algılama düzeylerinin anlamlı olarak farklılaştığını göstermiştir. Çocukların anne-çocuk ilişkisini reddedici algılamalarında sınıf düzeyine ve ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık olduğu; ancak cinsiyetin, sosyo-ekonomik düzeyin ve annenin evlenme biçiminin çocukların anne-çocuk ilişkisinde reddedici algılama düzeylerinde anlamlı farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

2.7. Evlilik Doyumu Konusunda Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

Hawkins (2005:445) tarafından yapılan araştırmada mutsuz bir evliliği sürdürmenin genel mutluluk, yaşam doyumu, benlik saygısı ve genel sağlıkla olumsuz yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Brunstein (1996:1006) yaptığı iki çalışmada evli olmayan çiftler ve evli çiftlerin algıladıkları sosyal desteğin ilişkilerindeki mutluluğa etki edip etmediğini incelemiştir. Sonuç olarak çiftlerin amaçları doğrultusunda desteklenmesinin onları mutlu ettiği ve ilişkilerindeki tatmini arttırdığı sonucu bulunmuştur. Kadınların algıladıkları sosyal desteğin evlilik doyumlarına etki ettiği görülürken erkekler için aynı sonuca ulaşılmamıştır.

Noller ve Fitzpatrick (1990:832), 10 yıldır evliliklerde kullanılan iletişim tarzlarını araştırmışlardır. Araştırmanın sonucunda evlilik ile iletişimin ve şeklinin zaman içerisinde farklılaştığı ve iletişim tarzı ile evlilik doyumu arasında da bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Burleson ve Denton (1997:884), problem yaşayan 30 çift ve problem yaşamayan 30 çift ile araştırma yapmış ve araştırma sonucunda problemlili çiftlerin iletişim becerilerinin kötü olması ile evlilik doyumlarının düşük olması arasında anlamlı ilişkiler bulmuşlardır. Araştırmanın sonucuna göre çiftlerin iletişimde kullandıkları tarzları ve iletişim becerileri ile evlilik doyumları birbirlerini etkileyen değişkenlerdir.

Caughlin (2002:49) tarafından yapılan araştırmada 46 evli çiftin sürekli isteyen ve eleştiren bir eş ile ilgisiz kalıp, kendini geri çeken eşlerin evliliklerinde doyumsuzluğa götürdüğü bulunmuştur.

Bunun dışında Fincham (1999), eşler arasındaki iletişimde pozitif davranışlarının kadınların evlilik doyumlarında artmaya neden olduğunu, Chiu (1998) ise aile çatışmalarının bireylerin evlilik doyumlarını azalttığını, Ilfeld (1980) ise katılımcıların evlilik sorunlarıyla baş etme tarzlarının evlilikteki stresi, evlilikteki davranış örüntülerinden, kişilik özelliklerinden, o anki sosyal stres kaynaklarından ve demografik özelliklerden daha güçlü olarak yordadığını bulmuştur (Akt: Hünler, Gençöz, 2003:100,101).

Sanford (2003:97) yaptığı araştırmada çiftleri sürekli zorluk derecesi artan problemleri ile ilgili karşılıklı konuşmalarını sağladığı 4 seans boyunca bir araya getirmiş ve ilişkilerindeki problem olarak gördükleri durumlara ilişkin konuşmalarını istemiştir. Çiftler sorunlarının zorluk dereceleri arttıkça evlilik doyumlarının düştüğünün bildirmişlerdir.

Goodman (1999; akt; Hünler, Gençöz, 2003:100) evlilik doyumunu ile samimiyet arasında pozitif bir ilişki olduğunu, uzun süreli evli çiftlerde samimiyet ve öfkeli kontrolden kaçınmanın evlilik doyumunu yordarken, bağımsızlıktan daha önemli değişkenler olduğunu bulmuştur.

Duygularını ifade etme ve evlilik doyumunu arasındaki ilişki konusunda yapılan araştırmalara bakıldığında Yelsma ve Marrow (2003:41) 66 evli çift ile duygularını

ifade edemeyen kendilerinin ve eşlerinin de evlilik doyumlarının düştüğünü, aynı şekilde Miller, Caughlin ve Huston (2003:978) tarafından yapılan 68 evli çiftin 13 sene boyunca incelendiği boylamsal çalışmada sevgi ifadelerinin evlilikte doyumu arttırdığı ve eşlerin bu şekilde davranışlarının daha olumlu algılandığını saptamışlardır.

Çatışma çözme stili ile evlilik doyumu arasında en az 10 yıllık evli 57 çift ile yapılan araştırma sonucunda eşlerin çatışma çözümünde işbirlikçi çözüm stilini kullandıklarında evlilik doyumlarının arttığını, rekabetçi çatışma çözme stili kullandıklarında ise evlilik doyumlarının düştüğü ortaya çıkmıştır (Greff ve De Bruyne, 2000:321)

Ahmadi, Ashrafi, Kimiaee, Afzali (2010:682)' nin çalışmasında uyum sağlayamayan 80 çift deney ve kontrol grubu olarak ayrılmıştır. Grupların problem çözme metodları ölçüldükten sonra yapılan analizler sonucunda, evlilik doyumsuzluğu ile birlikte evlilikte iletişimin, problem çözme, cinsel ilişki, kişisel konular ve aile ve arkadaşlık ilişkilerinin azaldığı saptanmıştır.

Kirkpatrick, Kiger, Daphne, Riley ve Larsen (2001:514), çalışan çiftlerin ekonomik bağımsızlık, çalışma statüsü, aile işleri ile ilgili sorumlulukları yapma, cinsiyet rolleri arasındaki ilişkiyi 156 çift ile görüşerek incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre ev işleri ile ilgili eşitliğin kadınların ve erkeklerin evlilik doyumunu etkilediği bulunurken, çalışma statüsü artan erkeklerin de evlilik doyumlarının arttığı saptanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre cinsiyet rollerinin, ev işleri ile geçirilen zamanın, ekonomik olarak bağımsız olmanın birebir olmasa da dolaylı olarak evlilik doyumuna etki ettiği belirtilmiştir.

Reynolds, Remer ve Johnson (1995:155) da 135 yaşlı evli çift ile yaptığı çalışmasında adalet, eşitlik ve ödül teorilerinin evlilik doyumu ile ilişkisini incelemiştir. Sonuç olarak araştırmacılar bu değişkenlerin evlilik doyumunu yordadığını saptamışlardır. Kadınlar ve erkekler arasında bu değişkenlerle ilişkili olarak düşünüldüğünde evlilik doyumları konusunda bir farklılık bulunmazken, yaşlı

çiftlerin diğer çalışmalarda olduğu gibi evlilik doyumlarının gençlerle yapılan diğer çalışmalarla kıyaslandığında daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Twenge, Campbell, Foster (2003:574) tarafından yürütülen bir çalışmada çocuk sahibi olan çiftlerin, çocuk sahibi olmayan çiftlerden evlilikte daha düşük doyum aldıkları saptanmıştır. Çocuk sahibi olmanın evlilik doyumunu düşürdüğü sonucunun görüldüğü bu çalışmada kadınlar ve erkekler için de aynı sonuca ulaşılmıştır.

Kadınlarla yapılan bir araştırmada kadınların birçoğunun anne olduktan sonra evlilik doyumlarının düştüğü bulunmuştur. Kadınların % 45'i çocuklarının doğumundaki ilk beş senede evlilikteki kalitenin düştüğünü, % 38'i aynı kaldığını, % 17'si ise bir yükselme olduğunu dile getirmektedir. Yine de kadınların büyük bir bölümünün anne olduktan sonra evlilik kalitelerinin düştüğü görülmektedir. Özellikle bebeğin doğumundan sonra kadınlar için eşle geçirilen zamanın önemli ölçüde azalması nedeniyle evlilik doyumlarının düştüğü belirten kadınlar % 21 oranındadır. Bu kadınlar annelikle birlikte ev işlerindeki adaletin gittikçe azaldığını rapor etmişlerdir. Ayrıca kadınların evlilik doyumunun düşüşünde inancın bir tampon vazifesi gördüğü ve düzenli olarak dini etkinliklere katılan kadınların anneliğe geçiş süresinde daha az katılan ya da hiç katılmayan kadınlara oranla evlilik kalitelerinin daha iyi olduğu da araştırmanın diğer sonuçlarındandır (Wilcox, Dew, Meckley, 2011).

Zimmerman (2000:337) araştırmasında kadınların evde çocuk bakıp erkeklerin çalıştığı, erkeklerin evde çocuk baktığı ve kadınların çalıştığı evli çiftlerden oluşan örneklem grubunda yaptığı çalışmasında kadınların iki durumda da durumlarından daha şikayetçi olduğunu ve yorgun olduklarını bildirmişlerdir. Evlilik doyumunu konusunda ise çiftlerin olumlu yönde ifadeleri olduğu görülmüştür.

Willoughby ve Glidden (1995:399) tarafından yapılan bir çalışmada özürlü çocuklara sahip ailelerin çocuklarının bakımı ile ilgili sorumluluk paylaşımı ile evlilik doyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Babanın çocuğun bakımı ile ilgili sürece daha fazla katılmasının eşlerin evlilik doyumunu arttığı saptanmıştır. Ailenin

gelirinin yüksek olması ile babaların evlilik doyumları yüksek düzeyde ilişki olduğu da saptanmıştır.

Evlilik doyumunu ebeveyn tutumları ile ilişkilendiren çalışmalara bakıldığında; Schumacher, Stöbel, Brahler (2002:227)' in Almanya 'da yaptıkları araştırmada evlilik doyumu ile ebeveyn yetiştirme tutumları arasında bir ilişki olup olmadığına bakılmış, 18-50 yaş arasını temsil eden 1509 kişiye kendi evliliği ve ailesinin kendisini yetiştirme tutumlarını ölçen ölçme araçları verilmiştir. Çalışma sonucunda ebeveynlerinin kendilerini yetiştirme tutumlarını olumsuz anne baba tutumlarından reddedici, sevgi ve sıcaklıktan uzak nitelendiren kişilerin evlilik doyumlarının düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmanın sonuçlarından bir diğeri de annelerinin anne baba tutumlarında babanın daha etkili olduğu sonucunun ortaya çıkmasıdır. Anneye dair düşünülen ebeveyn tutumlarının evlilik doyumu ile ilişkisi daha yüksektir.

Aluja, Barrio, Garcia (2007:725) tarafından yapılan kişilik, sosyal değerler ve ebeveyn yetiştirme stiline habercisi olarak evlilik doyumu konusunda yapılan araştırmada ebeveyn yetiştirme şeklinin sıcak, samimi ve kabul edici olduğu durumlarda ve duyguları sürekli değişiklik göstermeyen kişilerde yüksek evlilik doyumu ve olumlu sosyal değerlerin tercih edildiği görülmüştür. Ebeveynlerde tam tersi tutumların ise daha düşük samimiyet, duygusal olarak istikrarın düşmesi, zayıf evlilik uyumu ve eşler arasındaki uyumun ve sosyal güç için tercih edilen iyi niyet durumunun azalmasına yol açtığı saptanmıştır.

Vandenberg (2001:569) çalışmasında ebeveynlerinden ayrı büyümüş evli çiftlerin evlilik doyumları, iletişim becerileri ile acıya verdikleri tepkileri incelemiş, sonuç olarak kadınların yaşanan olumsuz durumlarda eşlerine oranla daha olumlu bir tutum sergiledikleri saptanırken, evlilik doyumu ile olumlu tutumlar açısından kadınlarla erkekler arasında bir farklılık saptanmamıştır.

Hess (2008:iii) tarafından yapılan araştırmada anne babaların evlilik doyumları ile ebeveyn stres ölçeği arasındaki korelasyon incelenmiştir. 27 geleneksel evli çift ile yapılan araştırmanın sonucunda ebeveyn stresi ile evlilik doyumu arasında bazı

yönlerden ilişki olduğu saptanmıştır. En az bir çocuğu olan çiftlerde ebeveynlerin stresi ile ebeveyn çocuk iletişimi arasında anlamlı ilişkiler gözlenmiştir. Çocuk ile etkileşimde baba evlilik doyumu ile anne evlilik doyumu arasında da korelatif ilişkiler olduğu ortaya çıkmıştır.

Fishman ve Meyers (2000:437) çocuklarda görülen davranışsal sorunlar, ebeveyn tutumu ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında çocuklarda görülen davranış problemlerinin ve ebeveyn tutumlarının olumsuzlaştıkça anne- babalarının da evlilik doyumlarının azaldığını saptamışlardır.

Greef ve Malherbe (2001:247) tarafından yürütülen yakınlık ve evlilik doyumu çalışmasında aile yaşam döngüsünün farklı aşamalarında samimiyet ve çiftlerin evlilik doyumu arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır. 57 çift ile yapılan araştırma sonucunda eşler arasında sosyal ve cinsel açıdan farklılıkların evlilik doyumunu düşürdüğü saptanmıştır. Cinsel, sosyal ve eğlence anlamında birbirine benzeyen ve yakınlık gösteren evli kadın ve erkeklerin evlilik doyumlarının da yüksek olduğu görülmektedir. Ailenin gelişimsel dönemlerine göre evlilik doyumu ile yaşanan yakınlık arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Sanderson ve Cantor (2001:1567) tarafından yapılan, yakın ilişki amaçları ile evlilik doyumu arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada, 44 evli çift ile eşlerinin, ilişkilerinin amaçlarının neler olduğu ve evlilik doyumlarının bunlardan etkilenip etkilenmediği araştırılmıştır. Kişilerin evlilik doyumları ve diğer değişkenler ölçüldüğünde kişinin ilişki ile ilgili amaçları ve eşinin amaçlarının olması ve bunların gözlenmesinin evlilik doyumunu yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak ilişkiye yönelik bir amaç ve takibi evlilik doyumunu artırırken, eşin amacına yönelik diğer eşin algısı olumsuz ise evlilik doyumu düşmektedir.

Evlilik doyumu ile evlilik süresi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada (Hafner ve Spence, 1988) uzun süre evli olan ve evlilik doyumlarının yüksek olduğunu belirten erkeklerin kendilerini girişken olarak tanımlamadıkları bulunmuştur. Kısa süredir evli olan ve evlilik doyumlarını yüksek olarak belirten erkekler ise kendilerini girişken olarak tanımlama eğilimindedir. Ancak sosyal

anksiyete seviyeleri yüksek olan bireylerin evlilik doyumları düşüktür. Kişinin sosyal anksiyete seviyesi partnerin değil de, sadece kendisinin evlilik doyumunu etkileyen bir faktördür (Filsinger ve Wilson, 1983). Evlilik doyumunu etkileyen bir başka faktör de kişilerin kendilerini dışa vurma seviyeleridir. Kendilerini dışa vurma seviyeleri eşit olan çiftlerin evlilik doyumları yüksektir (Davidson, Balswick ve Halverson, 1983). Ayrıca geleneksel cinsiyet rollerini kabul eden erkeklerin zaman içinde evlilik doyumları düşmektedir (Faulkner, Davey ve Davey, 2005). Bununla paralel bir sonuca, Mcgovern ve Meyers (2002) modern çiftlerin geleneksel çiftlere oranla evlilik uyumlarının daha yüksek olduğunu saptayarak ulaşımlardır (Akt: Polat, 2006:14).

Aida ve Falbo (1991) ise birbirlerini eşit eşler olarak gören çiftlerin, geleneksel çiftlerden daha yüksek evlilik doyumunu belirttiklerini bulmalarına rağmen, Lye ve Biblarz (1993) ise geleneksel eşlerin geleneksel olmayanlara göre evliliklerinden daha yüksek doyum aldıklarını, ancak eşler arasındaki farklılıkların anlaşmazlıklara neden olduğunu ve kadınların erkeklerden daha geleneksel olduğu durumlarda anlaşmazlıkların arttığını öte yandan erkeklerin kadınlardan daha az geleneksel oldukları durumlarda anlaşmazlıkların azaldığını bulmuşlardır (Akt; Hünler, Gençöz, 2003:100).

Yapılan bir araştırmada yeni evli 53 çiftle evliliklerinin ilk bir yılından sonra görüşme yapılmıştır. Yeni evli çiftler bu süre sonunda evliliklerinin ilk zamanlarda olan ilişkilerinin devam etmediğini, sonrasında rastgele seçilen yaşları 50-82 arasında değişen en az 33 yıllık evli 240 yaşlı ile yapılan çalışmada, kişiler eşlerine arkadaşlıkla ve tutkulu aşk ile bağlı olduklarını belirtmişlerdir. İlk çalışmada kadınlar ve erkekler eşit pozisyonda olmaktan daha mutlu olduklarını bildirmişlerdir. Çalışmaların şaşırtıcı sonuçlarından birisi de aslında tutkulu aşkın ilişkiye zarar verdiği yönündedir (Hatfield, Pillemer, O'Brien, Sprecher, Le, 2007:2).

Karney ve Bradbury'nin (1997:1075) 60 yeni evli çift ile yürüttükleri çalışmada, her iki eşin de evlilik uyumu, evlilik kalitesi, evlilik doyumunu ve kişilik ölçümleri 4 sene boyunca incelenmiş ve evlilik doyumlarına göre evlilikten ilk

zamanlarda alınan doyumun giderek azaldığı ve zaten evliliğin ilk zamanlarında doyumları düşük olan çiftlerin de bu nedenle boşanma oranlarının daha yüksek olduğunu saptamışlardır.

Johnson ve O'Leary (1996:417) evlilik doyumunun bireysel olarak günlük davranışlarla ilişkilendirdikleri ve 18 aylık evli olan 82 çift ile yürüttükleri çalışmada evlilik doyumunu ile günlük hayattaki mutluluk durumunun pozitif yönde anlamlı ilişki içerisinde olduğu bulunmuştur. Yani günlük hayattan alınan doyum evlilik doyumuna etki etmektedir.

Yine Bouchard (1998:112) hepsi evli olmayan 506 çift ile stresli yaşamsal olaylar ile başa çıkma becerilerinin evlilik ilişkisini yordayıp yordamadığını araştırmıştır ve başa çıkma stratejilerinin hem erkeklerin hem de kadınların evlilik ilişkisini etkilediğini ortaya çıkarmıştır.

Bu yönde bir araştırmayı Reizer, Possick, Ein-Dor (2010:585) 133 İsraili çift ile yapmışlardır. Genel olarak düşük tehditli alanlarda yaşayanlarda evlilikte doyumsuz olma ile ilgili bir durum açığa çıkmazken, yüksek tehditli alanlarda yaşayan çiftlerde evlilik doyumunu daha düşük çıkmıştır. Psikolojik sıkıntı, anksiyete gibi durumların evlilikten alınan doyuma etki ettiği ve evlilik doyumunun çiftler arasındaki ilişkinin dışında da diğer değişkenlerden etkilendiği araştırmanın sonucunda ortaya çıkmıştır.

Hirschberger, Srivastava, Marsh, Cowan ve Cowan (2009:401) tarafından bağlanma, evlilik doyumunu, ebeveynlik, ilk on beş yıl içinde boşanma ile ilgili yapılan çalışmada ilk çocuğun doğumundan itibaren 15 yıllık dönemi kapsayan sürede Amerikalı çiftlerle boylamsal bir çalışma yapılmıştır. İlk olarak gebelikten çocuğun beş buçuk yaşına kadar geçen süre, ikinci olarak 4.5 ile 14.5 yaşa kadar olan dönem ele alınmış, büyüme analizleri sonuçlarına bakıldığında evliliğin ilk on beş yılında eşlerin ikisinin de evlilik doyumlarının azaldığı görülmüştür. İkinci örnekte güvenli bağlanmanın yüksek evlilik doyumunu ile ilişkili olduğu görülmüş ancak bunun zaman içerisinde düşen evlilik doyumuna karşı bir tampon vazifesi görmediği, erkek eşlerin

evlilik doyumu konusundaki düşüşlerinde ilk çocuğun okula geçiş evresi evliliğin dağılması konusunda anlamlı tek yordayıcı olarak görülmüştür.

Meyers ve Landsberger (2002:159)'in araştırmasında da 73 evli kadınla güvenli, kaçınan, kararsız bağlanma stilleri ile evlilik doyumu arasında ilişki incelenmiş, kaçınan/ikircikli bağlanma ile evlilik doyumu arasında negatif ilişki, güvenli bağlanma ve evlilik doyumu ile algılanan sosyal destek arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur.

Yapılan başka bir araştırmada da evlilik doyumu ile güvenli bağlanma arasında pozitif yönde ilişki bulunmuş, güvensiz bağlanan bireylerin ilişkilerine ilişkin değerlendirmelerinin çok daha tepkisel olduğu sonucuna varılmıştır (Feeney, 2002:159).

Cobb, Davila ve Bradbury (2001:1131) 172 çift ile yaptıkları araştırmada evliliklerinin ilk altı ayında ve sonraki altı ayında uygulanan ölçek sonuçlarına göre eşlerin kendi güvenli bağlanması ile eşinin güvenli bağlanmasını algılaması ile evlilik doyumu ve algılanan sosyal destek ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Yani eşlerin arasındaki güvenli bağlanmanın evlilik doyumuna ve algılanan desteğe pozitif yönde etki ettiği sonucuna varılmıştır.

Fincham, Beach, Harold, Osborne (1997:351) tarafından yapılan çalışmada erkekler ve kadınlar için farklı nedensel ilişkiler ve depresyon ile evlilik doyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. 150 yeni evli çift ile yapılan araştırmada çiftlerin evlilik doyumları ve depresyon düzeyleri ölçülmüş, yaklaşık 18 ay sonra tekrar ölçülmüştür. Sonuç olarak erkeklerin evlilik doyumları depresyonlarından etkilenirken, kadınların evlilik doyumunun depresyonu etkilediği sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak yapılan araştırmada kadınların evlilik ilişkisinde yaşadıkları olumsuz durumun ve memnuniyetsizliğin bazı semptomlara neden olduğu görülürken, erkeklerin ise semptomlarının evlilikteki doyumu düşürdüğü sonucuna ulaşılmıştır. Buradan da depresyonu bulunan bir erkeğin evlilikteki doyumu

düşürerek kadın için de bir depresyon söz konusu olabileceği sonucunu çıkarmak mümkündür.

Başka bir araştırmada Sacco ve Phares (2001:504) yaptıkları araştırmada evlilik doyumunda benlik saygısı ve depresyon rolünü incelemişlerdir. Ruh sağlığı kliniğine başvuran evli çiftlerle yapılan çalışmada eşinin kendisini olumlu algılayan kişilerin evlilik doyumunu yüksek bulunurken, eşinin kendisini olumsuz algılayan kişilerin evlilik doyumunu daha düşük çıkmıştır. Araştırmadan çıkan bir diğer sonuç ise benlik saygısı yüksek olan kişilerin eşleri tarafından da yüksek algılandığıdır.

Schafer ve arkadaşları (1998:578)' nın 98 çift ile yaptığı araştırmada evlilik ilişkisindeki depresif belirtiler ile olumsuz değer biçme, yeterli olma duygusunun düşüklüğü, yetkinlik beklentisi ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu saptanmıştır. Benzer bir çalışmada Blavier, Donald ve Glen (1995:73)'in utanç, aşağılama, yabancılaşma, benlik saygısı,eşit olma algısı, yakınlık, yeterlilik gibi duyguların evlilik ilişkisi ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Bu araştırmaya dayanarak, benlik saygısı yüksek olan kişilerin de evlilik doyumunun daha yüksek olduğu ve kişilik özelliklerinin evlilik doyumunu etkilediği sonucuna varılabilir.

Blum ve Mehrabian (1999:93) ise 20 ile 85 yaş arasındaki 166 evli çift ile yaptığı araştırmada evlilik doyumunda kişilik ve mizacın etkilerini araştırmıştır. Çalışma sonucunda mizacın kişilik özelliklerinden daha etkili olduğu ve evlilik doyumunu daha fazla etkilediği görülmüştür. Kişilerin memnuniyetsiz olmalarının evlilik doyumunu olumsuz olarak yordadığı, memnun ve baskın kişilikteki kişiler ile memnun ve baskın olmayan daha çekinik kişilerin evliliklerinde çiftlerin daha doyumlu oldukları görülmüştür. Araştırmanın diğer sonuçlarından birisi de psikolojik uyumu yüksek insanların evlilikteki doyumlarının da yüksek olduğudur. Yapılan çalışmada kişilerin kendi mizaç özelliklerine benzeyen kişileri eş olarak seçtikleri saptanmıştır.

Başka çalışmalarda da Lewis ve Spanier (1979) oluşturdukları modelde eşlerin kişisel ve sosyal kaynaklarının, eşlerin yaşam tarzlarından aldıkları doyumunun ve evlilik ilişkisinden aldıkları ödüllerin evlilik doyumunu yordayan faktörler olduklarını ileri sürerken, Blum ve Mehriban (1990) iyi huyluluğun evlilik doyumunun önemli bir ögesi olduğunu vurgulamakta, Roizblat ve arkadaşları (1999) da güven, aşk ve bağlılığın evlilik doyumunun önemli öğeleri olduğunu belirtmektedirler (Akt; Hünler, Gençöz, 2003:100).

Shackelford, Besser, Goetz (2008:13) tarafından evlilikte sadakatsizlik ile evlilik doyumunu arasındaki ilişkinin incelendiği, güvenilmez eşlerin, çiftlerin evlilikteki doyumunu düşürüp düşürmediğini incelemek amacıyla 214 yeni evli kişi ile yaptıkları çalışmada güvenilmez eşlerin evlilikteki doyumunu düşürdüğü ve sadakatin evlilik doyumunu yordadığı ortaya çıkmıştır.

Kamo (1993), erkeğin maddi kazancının Japon çiftler için evlilik doyumunu etkileyen bir faktör olduğunu ama bunun Amerikalı çiftler için geçerli olmadığını, buna karşın yaş faktörünün Amerikalı çiftlerin evlilik doyumunu etkilerken Japon çiftler için geçerli olmadığını, her iki kültür için de evlilik ilişkisinden alınan ödüllerin evlilik doyumunu için eşit derecede önemli olduğunu, Botwin, Buss ve Shackelford (1997) ise kişilerin kendilerine benzeyen eşler seçmeye eğilimli olduklarını ve anlayışlılık, duygusal süreklilik ve açık görüşlülük gibi kişilik özelliklerin beklenenin altında olduğu durumlarda evlilik ve cinsellik doyumsuzluğunu kuvvetli olarak yordadığını bulmuşlardır (Akt: Hünler, Gençöz, 2003:100).

Weigel, Ballard (2001:265) tarafından kişilerin ilişkilerine bakımlarının etkisi ile evlilik doyumunu üzerine yapılan boylamsal araştırmada 40 evli çift ile çalışılmıştır. Çiftlerin evliliği sürdürme isteği ile evlilik doyumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çiftlere bir yıl aralıkla uygulanan evlilik doyumunu ölçeğinde ilişkilerine daha fazla bakan ve ilişkiyi sürdürmek için daha fazla davranış ve istek gösteren çiftlerin evlilik doyumlarının bir sene sonra da daha yüksek olduğu görülmüştür.

Rosen-Grandon, Myers ve Hattie (2004), evlilik doyumu konusundaki üç temel faktörün aşk, sadakat ve paylaşılan değerler olduğunu belirlemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, sadakate değer veren ve ilişkilerinde sadakat konusunda doyumlu olan bireyler evlilik doyumuna ulaşabilmektedirler (Akt: Curun, 2006:12).

Fletcher, Thomas ve Durrant (1999) evliliklerini daha nitelikli olarak algılayan çiftlerin negatif duygu ve düşüncelerini birbirlerine açık ve özgürce anlattıklarını gözlemlemişlerdir (akt; Hünler, Gençöz, 2003:101).

Crawford, Houts, Huston, George (2002:433) tarafından yapılan araştırmada evlilik ilişkisindeki arkadaşlık ile evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilemezken, eşlerin boş zaman aktivitelerine ayırdıkları zaman ile evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Hünler (2002:v,vi) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda ise dindarlıkla evlilik doyumu arasında ilişki olduğu görülmüştür.

Farkındalık ve evlilik doyumu arasındaki ilişkinin incelendiği Burpee ve Langer (2005:43) tarafından yürütülen bir çalışmada 95 konuda anket ve demografik bilgiler eklenerek bilgi toplanmış, eşlerin benzerliği ile evlilik doyumu arasında istatistiksel bir ilişki bulunmazken, farkındalık ile evlilik doyumu arasında diğer bir çok değişken de dahil olmak üzere anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir.

BÖLÜM-III

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizinde kullanılan teknikler ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma ilişkisel tarama modeli kullanılarak yapılmıştır. Karasar (2003:81) ilişkisel tarama modelini iki ya da daha çok değişken arasında birlikte değişimin varlığını ve\ve ya derecesini betimlemeyi amaçlayan model olarak tanımlamaktadır.

Araştırmanın yordanan değişkeni öğrencilerin ailelerini değerlendirmeleri ve yordayan değişkenleri ise evlilik doyumu ile bazı demografik değişkenlerdir.

3.2.Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evreni İzmir İli Torbalı İlçesinde öğrenim gören ilköğretim 8. sınıf öğrencileridir. Araştırmanın örnekleme ise, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında, İzmir ili Torbalı İlçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı dokuz ilköğretim okulunda öğrenim gören 161 (% 51) 'i kız, 155 (% 49) 'i erkek olmak üzere toplam 316 toplam 8. sınıf öğrencisinden oluşturulmuştur.

3.3.Verilerin Toplanması

Araştırmanın izni alındıktan sonra ilk olarak okul yöneticileri ile görüşülmüştür. İkinci aşamada araştırmanın yapılacağı okullarda sınıflara girilip

öğrencilere bilgi verilmiştir. Çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrencilere sırasıyla kişisel bilgi formu ve ADÖ sınıf ortamında uygulanmıştır. Daha sonra da bu öğrencilerin ailelerine içerisinde bilgi notu, iki adet zarf ile birlikte anneye ve babaya ayrı ayrı olmak üzere iki adet Evlilik Yaşamı Ölçeğinin bulunduğu bir zarf gönderilmiştir. Gönüllü ailelerden bunları doldurmaları ve zarfın içinde bulunan diğer iki zarfa anne ve babanın doldurdukları ölçekleri ayrı zarflara koyması istenmiştir. Daha sonra da bu zarflar toplanmıştır. Uygulamalar İzmir İli Torbalı İlçesi'nde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olan 7 Eylül İlköğretim Okulu, Gazi İlköğretim Okulu, Kazımpaşa İlköğretim Okulu, Cengiz Topel İlköğretim Okulu, Çetineller İlköğretim Okulu, Şehit Çavuş Haydar Arda Erertingi İlköğretim Okulu, Ticaret Odası 80. Yıl İlköğretim Okulu, Cumhuriyet İlköğretim Okulu, Mustafa Çoban İlköğretim Okulu olmak üzere toplam dokuz okulda her okuldan ortalama 35 öğrenci olacak şekilde yapılmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak 'Aile Değerlendirme Ölçeği', 'Evlilik Yaşamı Ölçeği' ve 'Kişisel Bilgi Formu' kullanılmıştır.

3.4.1. Aile Değerlendirme Ölçeği

Orijinal adı Mc Master Family Assesment Device olan Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ), Amerika Birleşik Devletleri, Brown Üniversitesi ve Butler Hastanesi tarafından Aile Araştırma Programı çerçevesinde aile işlevlerini çeşitli boyutlarda ölçmek üzere geliştirilmiştir (Miller, Epstein, Bishop ve Keitner 1985) ve Türkçe'ye uyarlama çalışması Bulut (1990) tarafından yapılmıştır. 60 maddeden oluşan ADÖ; "Problem Çözme", "İletişim", "Roller", "Duygusal Tepki Verebilme", "Gereken İlgiyi Gösterme", "Davranış Kontrolü", "Genel Fonksiyonlar" adı altında yedi alt boyuttan oluşmaktadır (Günsel, 2010:58). Yedinci alt ölçek ADÖ'nde eklenmiş olup, ailenin sağlıklı olup olmadığını genel olarak değerlendirmektir (Bulut, 1990:5).

Ailedeki sorun alanlarının tek tek ele alan, ailenin sağlıklı olup olmadığını değerlendiren alt işlevler ve tanımları aşağıda belirtilmiştir (Epstein, Baldwin, Bishop, 1983; Keitner, Miller, Frusetti, 1987; Miller, Kabacoff, Keitner, 1986; akt: Bulut, 1990: 7,8) :

1)-Problem Çözme (Problem Solving): Bu boyut, ailenin işlevlerini etkili bir şekilde yerine getirebileceği düzeyde maddi ve manevi sorunlarını çözebilme becerisi olarak açıklanmaktadır. Sorunun ortaya çıkışından, çözümlenmesine kadar olan dönemi kapsar.

2)-İletişim (Communication): İletişim, aile üyeleri arasındaki bilgi alışverişi biçiminde tanımlanmaktadır. Burada ailenin iletişim içinde olup olmadığı ölçülmek istenmektedir. Bu nedenle üyeler arası sözlü iletişimin içeriğinin açık olup olmadığı, kişilerin söylemek istediklerini direkt olarak ifade edip edemediklerini üzerinde durulmaktadır. Etkili iletişim açık ve dolaysız olmalıdır.

3)- Roller (Roles): Roller, ailenin maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılayan davranış kalıplarıdır. Roller ile ilgili boyut görevlerin belirgin ve eşit olarak üyelere dağılımı ile görevlerin aile üyeleri tarafından sorumlu bir şekilde yerine getirilip getirilememesini de içermektedir. Başka bir deyişle, para, konut, giyim, yemek gibi maddi ihtiyaçların karşılanması rollere bağlı olarak ele alınmaktadır. Bu konuda işlevsel bir aile, çocukların ve ebeveynin bakımı, besleme ve gelişmesini sağlayacak şekilde rollerini belirlemiş olan ailedir. Fonksiyonlar, para-sağlık gibi konularda kural koymayı ve karar vermeyi gerektirir.

4)- Duygusal Tepki Verebilme (Emotional Affective Responsiveness): Aile üyelerinin her türlü uyaran karşısında en uygun tepkiyi göstermesi anlamına gelmektedir. Sevgi, mutluluk, neşe gibi ferahlık ifade eden duyguların yanında; kızgınlık, üzüntü, korku gibi acil durumlar da buna dahildir. Bir başka deyişle bu işlevini yerine getirebilen bir ailede aile üyeleri her türlü duygularını ağırlıklı bir şekilde sözle ya da hareketlerle ifade edebilirler.

5)-Gereken İlgii Gösterme (Affective Involvement): Aile yelerinin birbirine gösterdiği ilgi, bakım ve sevgiyi içerir. En sağlıklı aileler, birbiriyle orta derecede ilgilenirler. Az veya çok ilgilenen aileler, bu konudaki işlevini yeterince yerine getiremiyor demektir. Çok ilgilenme, aile üyelerinin birbirine fazla bağımlı olduğunun, az ilgilenme ise birbirlerine az sevgi ve ilgi gösterdiklerinin belirleyicisidir.

6)- Davranış Kontrolü (Behavior Control): Davranış kontrolü, ailenin üyelerinin davranışlarına standart koyma ve disiplin sağlama biçimidir. Psikolojik ve sosyal tehlike karşısındaki davranışlar değerlendirilir. Ayrıca kontrolün esnek, katı, serbest ve düzensiz oluşu ile de ilgilidir.

7)-Genel Fonksiyonlar (General Functions):Yukarıda ifade edilen altı boyutu da kapsayacak şekilde bilgi toplamayı içerir.

3.4.1.1.Ölçeğin Uygulanması, Puanlanması ve Değerlendirilmesi

AD 12 yaş üzerindeki tüm aile üyelerine bireysel olarak uygulanır. Ölçeğin başında verilecek yönerge ile ölçek maddelerini orta eğitim düzeyindeki her birey anlayabilir ve cevaplanabilir. Ölçeğin cevaplanması ortalama 20 dakika almaktadır. Eğitim düzeyi düşük olanlarda ve okuma-yazma bilmeyenlerde uygulama 30 dakikayı açabilmektedir (Bulut, 1990:9).

Ölçek sağlıklılık ve sağlıksızlık gösteren ifadelerin "Aynen katılıyorum" 1 puan, ile "Hiç katılmıyorum" 4 puan arasında değerşen 4 seçenek üzerinden değerlendirilmesi ile puanlanmaktadır. Bazı maddelerde aynen katılıyorum sağlıklı aile işlevini gösterirken bazı maddelerde sağlıksız aile işlevini göstermektedir. Ancak ters maddelerin puanlaması doğru şekilde yapıldığında tüm maddelerde 1 puanı sağlıklı cevabı, 4 puanı ise sağlıksız cevabı simgelemektedir (Bulut, 1990:10). Bir başka deyişle ölçeğin herhangi bir boyutundan alınan puanların ortalamasınının 2.0 ve üzerinde olduğu durumlar, o işlevde sağlıksızlık olduğunu göstermektedir (lek, 2010:30).

3.4.1.2.Ölçeğin Güvenirlik Çalışması

Yurt dışında yapılan Güverlik çalışmasına bakıldığında Mc Master Aile İşlevleri Modeli Aile Değerlendirme Ölçeği için 53 soruya indirgenirken her alt ölçekten tesadüfi olarak sorular seçilmiş ve her alt boyutun kendi iç tutarlılığı Cronbach alfa katsayısı ile hesaplanmış ve her alt boyutun alfa katsayısı en az 0.70 olana kadar bu işleme devam edilmiştir. İç tutarlılık altı boyutta 0.72 ile 0.92 arasında değişmekte ve iç tutarlılığın yüksek olduğunu göstermektedir (Bulut, 1990:12).

Ülkemizde güvenirlik çalışmalarında ölçeklerin Cronbach alfa katsayıları 67 deneğin verdiği cevaplar üzerinden her bir alt ölçek için ayrı ayrı, puan değişmezliği ise 51 kişiye üç hafta ara ile iki kez uygulanarak yine her alt ölçek için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Sonuç olarak Cronbach alfa katsayısı ve test tekrar test güvenirliği sırasıyla şu şekildedir: Problem Çözme alt ölçeği için 0.80-0.90, İletişim alt ölçeği için 0.71-0.84, Roller alt ölçeği için 0.42-0.82, Duygusal Tepki Verebilme alt ölçeği için 0.59-0.78, Gereken İlgiyi Gösterme alt ölçeği için 0.38-0.62, Davranış Kontrolü alt ölçeği için 0.52-0.80 ve son olarak Genel İşlevler alt ölçeği için 0.86-0.89 dur (Bulut, 1990:18).

3.4.1.3.Ölçeğin Geçerlik Çalışması

Ölçeğin yurt dışında yapılan geçerlik çalışması Epstein ve Bishop tarafından 1983'te 218 normal 98 psikiyatrik hasta ailesinden yalnız birer kişiye uygulanmış, her alt ölçekte normal ailelerinin aldıkları puan ortalamaları, hasta ailelerin aldığı puan ortalamalarından daha düşük yani daha sağlıklı çıkmıştır. Çıkan fark $p < 0.001$ olarak yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur. Araştırmacılar uyum geçerliği için de 61 yaşlarındaki 178 emekli çiftte Aile Değerlendirme Ölçeği ile birlikte Philadelphia Geriatrik Moral Skalası ve Locke Wallace Evlilik Doyum Skalasının aynı anda uygulamışlar. ADÖ' den alınan puanlarla Philadelphia Geriatrik Moral Skalasından alınan puanlar arasındaki ilişki 0.47 olarak bulunmuş ve sonuçlar da ölçeğin gücünü

göstermektedir. Yine ölçeğin Marlowa-Crowne Sosyal Beğenirlik Yönelimlerinden Etkilenme Ölçeği ile birlikte verildiğinde ölçeğin altı boyutu ile yapılan korelasyonları düşük bulunmuştur. Bu da ADÖ' nün sosyal beğenirlikten etkilenmediğini gösterir. (Bulut, 1990:12,13).

Dış ölçüt geçerliği konusunda aile üyelerinin ADÖ' den alınan puanlar ile deneyimli bir aile terapistinin aileye ilişkin klinik değerlendirmeleri karşılaştırılmış ve sonuçta terapistin sağlıklı nitelendirdiği ailelerle, alınan puanlar Davranış Kontrolü dışında tutarlı bulunmuştur. Bu durum da Davranış Kontrolü boyutu dışında psikiyatrik hasta bulunan ailelerle, normal aileleri ayırmada etkili olduğu ifade edilebilir (Bulut, 1990:14).

Ölçeğin yapı geçerliği çalışması Gruplar Arası Ayrışma (Erkuş, 2003) tekniğiyle sınınmıştır. Boşanma, kadın ve erkeğin artık birlikte yaşayamayacaklarına karar verdikleri zaman gerçekleştiğinden bu grupta aile işlevlerinin sağlıklı olduğu düşünülerek ADÖ 25 boşanma sürecinde olan kadın veya erkeğe, 25 de normal evlilik sürecindeki kişilere uygulanmıştır. Her iki gruptan elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılık olup olmadığı t testi ile incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda boşanma sürecindeki aileler ile evli aileler arasında, problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verme, gereken ilgiyi gösterme ve genel işlevler alt ölçekleri için $p < .001$ düzeyinde davranış kontrolü için $p < .01$ düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur (Akt: Avcı, 2006:50).

Ayrıca ölçeğin içinde ruh hastası bulunan ve bulunmayan aile üyelerine uygulanmıştır. Yatarak tedavi görmüş 100 hastanın ailelerinde 15 yaş üzerindeki hasta hariç 190 kişiye ADÖ verilmiştir. Hasta aileleri ile aynı semtte oturan ve ruh hastası üyesi bulunmayan 70 aileden 170 kişiye de aynı yöntemle ölçek doldurtulmuş ve sonucunda da iki grup arasında anlamlı fark bulunmuştur (Bulut, 1990:15).

Ölçeğin ölçüt bağımlı geçerliğini incelemek amacıyla ADÖ ölçeği, halen evli bulunan 25 kişiye Evlilik Yaşam Ölçeği (Tezer 1986) ile birlikte uygulanmıştır. Evlilik yaşam doyum ölçeği 10 maddeden oluşan, kişinin evlilikteki doyumunu

ölçmek amacıyla geliştirilmiş bir ölçek olduğundan, ADÖ' nün sadece "Genel Fonksiyonlar" alt ölçeği ile karşılaştırılmıştır. Her iki ölçeğin aralarındaki korelasyon değerinin 0.66 olduğu ve $p < 0.001$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. (Akt: Avcı, 2006:50,51).

ADÖ' nün boşanma sürecinde olan ve olmayan ile ruh hastası üyesi bulunan ve bulunmayan gibi gruplara uygulanması sonucunda alt ölçeklerin puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olması, ölçeğin grupları birbirinden manidar düzeyde ayırt ettiğini göstermektedir (Bulut, 1990:16).

3.4.2.Evlilik Yaşamı Ölçeği

Ölçek, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyum düzeyini ölçmek amacıyla Tezer (1996) tarafından geliştirilmiştir. Evlilik yaşamı olarak adlandırılan ölçeğin, ölçeğin uygulandığı bireylerde yaratacağı değişik etki ve yorumları bir ölçüde azaltmak için doyum sözcüğünün tercih edilmediği ifade edilmektedir (Çetin, 2010:53). Ölçek taslağının geliştirilmesinde uzman görüşüne başvurulmuştur, ölçekte yer alan cümlelerin anlaşılır olup olmadıkları ve ölçeği yanıtlayan kişilerde bir rahatsızlık yaratıp yaratmadığı bir ön denemeyle saptanmıştır (Çelik, 2006:46).

3.4.2.1. Ölçeğin Puanlaması ve Uygulanması

Ölçek 10 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılar her bir maddenin kendilerini ne derece tanımladığını beşli Likert tipi dereceleme ile değerlendirmişlerdir (1 = Kesinlikle katılmıyorum, 5 = Kesinlikle katılıyorum). Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 50, en düşük puan ise 10'dur. Ölçekten alınan puan arttıkça evlilikten sağlanan doyum artmaktadır (Tezer,1996; akt: Çetin, 2010:53).

3.4.2.2. Evlilik Doyum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği

Ölçeğin geçerliğini belirlemek amacıyla, ölçek evli ve boşanmış bireylere uygulanmış ve grupların ölçekten aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı

düzyeyde fark bulunmuştur ($t=6.23$, $p<0.01$). Bu bulgu ölçeğin dış ölçüte göre geçerliğinin kanıtı olarak gösterilmiştir. Ayrıca, ölçeğin bireylerin sosyal beğenirlik yönelimlerinden etkilenip etkilenmediklerini anlamak için sosyal beğenirliği ölçmek amacıyla geliştirilen Kişisel Davranış Anketi puanları ile karşılaştırma yapılmıştır. Sonuçlar Evlilik Yaşam Ölçeğinin bireylerin sosyal beğenirlik yönelimlerinden çok az etkilendiğini göstermiştir ($r=0.21$). Bu bulgu da ölçeğin geçerliğine dolaylı kanıt olarak gösterilmiştir (Tezer,1986; akt: Güven, 2005:50).

Evlilik Yaşamı Ölçeği'nin güvenilirlik çalışmalarına bakıldığında; ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik çalışması sonucunda güvenilirlik katsayısı .85 olarak saptanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığını belirlemek maksadıyla hesaplanan Cronbach alfa katsayısı ise ilk uygulamada .91, ikinci uygulama grubunda ise .89 olarak bulunmuştur (Üncü, 2007:63). İç tutarlılık katsayısı ise erkek grubunda 0.88, kadın grubunda 0.91 olarak bulunmuştur. Bu bulgular ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (Tezer, 1996; akt: Çetin, 2010:53).

Bu çalışmada ölçekle ilgili güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yenilenmemiştir. Türkiye'de bu çalışmada olduğu gibi evlilik doyumu ile ilgili yapılan araştırmaların birçoğunda Evlilik Yaşamı Ölçeği kullanılmıştır. Bu da ölçeğin kullanım açısından ekonomik, güvenilir ve geçerli bir ölçek olduğuna kanıt gösterilebilir.

3.4.3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırma örneklemine dahil edilen ilköğretim 8. sınıf öğrencileri ve öğrencilerin ailelerinin bazı özellikleri hakkında bilgi toplama amacıyla araştırmacı tarafından Kişisel Bilgi Formu oluşturulmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilere verilen formda öğrencilerin cinsiyet, kardeş sayısı, ailede gelirin yetip yetmemesi, anne-babalarının öğrenim seviyeleri, ailelerinin İzmir'de yaşama ya da şehre sonradan gelme ve aile tipleri hakkında bilgi alma amaçlı sorular yer almaktadır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada toplanan veriler SPSS paket programında bağımsız örneklemeler için t-testi, tek yönlü varyans analizi, Mann Whitney U, Kruskal Wallis teknikleri ile analiz edilmiştir.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmadan elde edilen veriler tablo haline getirilerek gösterilmiştir. Bulgular, örnekleme tanıtıcı bulgular ve alt problemlerin sırasına göre düzenlenmiştir.

4.1. Örnekleme Tanıtıcı Bulgular

Dağılımlar incelendiğinde demografik değişkenlerden cinsiyete göre, kız sayısı 164 (% 51), erkek sayısı 152 (% 49); kardeş sayılarına göre tek çocuk olanların sayısı 27 (% 9), iki kardeş olanların sayısı 163 (% 51), üç ve beş arası kardeşi olanların sayısı 99 (% 31), beş kardeşten fazla olanların sayısı 27 (% 9); gelir durumuna göre; gelirinin yettiğini düşünenlerin sayısı 260 (% 82), gelirinin yetmediğini düşünenlerin sayısı 56 (% 18)' dir. Öğrencilerin annelerinin öğrenim durumuna bakıldığında okuma-yazma bilmeyen annelerin sayısı 21 (% 7), okur-yazar annelerin sayısı 22 (% 7), ilkokul mezunu annelerin sayısı 177 (% 56), ortaokul mezunu annelerin sayısı 36 (%11), lise mezunu annelerin sayısı 44 (% 14), lisans ve lisansüstü mezunu annelerin sayısı 16 (% 5) ' tir. Babaların öğrenim durumlarına göre, okuma-yazma bilmeyen babaların sayısı 10 (% 3), okur-yazar babaların sayısı 15 (% 5), ilkokul mezunu babaların sayısı 135 (% 43), ortaokul mezunu babaların sayısı 61 (% 19), lise mezunu babaların sayısı 71 (% 22), lisans ve lisansüstü mezunu babaların sayısı 24 (% 8) ' tir. İzmir' de yaşama durumlarına göre incelendiğinde hep İzmir' de yaşayanların sayısı 137 (% 43), sonradan İzmir' e yerleşenlerin sayısı 179 (% 57)' dir. Yaşadıkları aile tiplerine göre ise çekirdek ailede yaşayanlar 255 (% 81), geniş ailede yaşayanlar 61 (% 19) kişidir.

Örneklemin sosyo-demografik değişkenlere göre dağılımı Tablo-1' de yer almaktadır.

Tablo-1
Örneklemin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Dağılımları

Değişkenler	Kategoriler	Örneklem Sayısı	Örneklem Yüzdesi
Cinsiyet	Kız	164	51
	Erkek	152	49
Kardeş Sayısı	Tek Çocuk	27	9
	2 Kardeş	163	51
	3-5 Kardeş	99	31
	5 Kardeş ve Fazlası	27	9
Gelir Durumu	Gelirimiz Yetiyor	260	82
	Gelirimiz Yetmiyor	56	18
Annenin Öğrenim Durumu	Okuma-Yazma Bilmiyor	21	7
	Okur-Yazar	22	7
	İlkokul Mezunu	177	56
	Ortaokul Mezunu	36	11
	Lise Mezunu	44	14
	Lisans ve\ veya Lisansüstü Mezunu	16	5
Babanın Öğrenim Durumu	Okuma-Yazma Bilmiyor	10	3
	Okur-Yazar	15	5
	İlkokul Mezunu	135	43
	Ortaokul Mezunu	61	19
	Lise Mezunu	71	22
	Lisans ve\ veya Lisansüstü Mezunu	24	8
İzmir' de Yaşama Durumu	Hep İzmir' de Yaşıyorduk	137	43
	Sonradan İzmir' e Yerleştik	179	57
Aile Tipi	Çekirdek Aile	255	81
	Geniş Aile	61	19
Toplam		316	100

4.2. Alt Problemlere İlişkin Bulgular

1. İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre algıladıkları aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? Bu alt probleme ilişkin veriler Tablo-2' de sunulmuştur.

Tablo-2

İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Algıladıkları Aile İşlevleri Puanlarının Bağımsız Örneklemeler İçin t-testi Sonuçları

Aile işlevleri	Cinsiyet	<i>n</i>	\bar{x}	ss.	<i>t</i>	sd	<i>p</i>	<i>d</i>
Problem çözme	Kız	164	1,77	,63	,823	314	,411	-
	Erkek	152	1,82	,50				
	Toplam	316	1,80	,58				
İletişim	Kız	164	1,97	,55	2,560	314	,011*	,19
	Erkek	152	2,12	,49				
	Toplam	316	2,04	,54				
Roller	Kız	164	1,82	,51	,552	314	,582	-
	Erkek	152	1,85	,46				
	Toplam	316	1,85	,49				
Duygusal tepki verme	Kız	164	1,95	,45	,011	314	,991	-
	Erkek	152	1,95	,47				
	Toplam	316	1,96	,47				
Gereken ilgiyi gösterme	Kız	164	1,91	,44	2,217	314	,027*	,14
	Erkek	152	2,04	,54				
	Toplam	316	1,98	,51				
Davranış kontrolü	Kız	164	1,68	,38	2,271	314	,024*	,15
	Erkek	152	1,78	,42				
	Toplam	316	1,74	,41				
Genel işlevler	Kız	164	1,66	,56	,668	314	,505	-
	Erkek	152	1,70	,48				
	Toplam	316	1,69	,53				

* $p < ,05$

İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre algıladıkları aile işlevleri puanları arasında önemli farklılıklar olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem için *t*-testi analizleri sonucunda problem çözme ($t_{314}= ,823, p= ,411$), roller ($t_{314}= ,522, p= ,582$), duygusal tepki verme ($t_{314}= ,011, p= ,911$) ve genel işlevler ($t_{314}= ,668, p= ,505$) alanlarında önemli farklılıkların olmadığı tespit edilmiştir. Aile işlevlerinden iletişim ($t_{314}= 2,560, p= ,011$), gereken ilgiyi gösterme ($t_{314}= 2,217, p= ,027$) ve davranış kontrolünde ($t_{314}= 2,271, p= ,024$) 8. sınıfa devam kız öğrencilerin 8.sınıfa devam eden erkek öğrencilere göre daha düşük ortalamalara sahip oldukları diğer bir ifadeyle kızların erkeklere oranla bu alt işlevleri daha sağlıklı algıladıkları belirlenmiştir. Fark belirlenen aile işlevlerine ait etki büyüklüklerinin hesaplanmasında Cohen *d* formülü kullanılmıştır. Elde edilen değerlere göre cinsiyetin etkisinin düşük düzeylerde olduğu anlaşılmıştır. Etki büyüklüğü katsayıları ,14 - ,15 ve ,19 olarak belirlenmiştir. Erkek olmaya oranla kız olmanın %14 ile %19 arasında değişen olasılıkla iletişim, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü alanlarını etkilemektedir.

2. İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin kardeş sayılarına göre algıladıkları aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? Bu alt probleme ait bulgular Tablo-3 ve Tablo-4' de yer almaktadır.

Tablo-3

İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Algıladıkları Aile İşlevleri Puanlarının Ortalama ve Standart Sapmaları

Aile işlevleri	Kardeş sayısı	<i>n</i>	\bar{x}	ss.
Problem çözme	Tek çocuk	27	1,66	,64
	2 kardeş	163	1,76	,58
	3-5 kardeş	99	1,84	,53
	5'den fazla	27	1,97	,58
	Toplam	316	1,79	,57
İletişim	Tek çocuk	27	1,83	,47
	2 kardeş	163	1,95	,51
	3-5 kardeş	99	2,18	,52
	5'den fazla	27	2,25	,53
	Toplam	316	2,04	,53
Roller	Tek çocuk	27	1,76	,47
	2 kardeş	163	1,79	,50
	3-5 kardeş	99	1,86	,45
	5'den fazla	27	2,09	,51
	Toplam	316	1,84	,49
Duygusal tepki verme	Tek çocuk	27	1,74	,32
	2 kardeş	163	1,93	,45
	3-5 kardeş	99	1,99	,48
	5'den fazla	27	2,10	,50
	Toplam	316	1,95	,46
Gereken ilgiyi gösterme	Tek çocuk	27	1,88	,65
	2 kardeş	163	1,97	,49
	3-5 kardeş	99	1,97	,45
	5'den fazla	27	2,11	,54
	Toplam	316	1,97	,50
Davranış kontrolü	Tek çocuk	27	1,68	,38
	2 kardeş	163	1,74	,44
	3-5 kardeş	99	1,70	,35
	5'den fazla	27	1,83	,36
	Toplam	316	1,73	,40
Genel işlevler	Tek çocuk	27	1,56	,50
	2 kardeş	163	1,64	,52
	3-5 kardeş	99	1,74	,51
	5'den fazla	27	1,88	,53
	Toplam	316	1,68	,52

Tablo-4
İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Aile İşlevleri Puanlarının
Kardeş Sayılarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Aile işlevleri	Varyansın kaynağı	Kareler		Ortalama			Fark kaynağı
		ortalaması	sd	kare	F	p	
Problem çözme	Gruplar arası	1,817	4	,454	1,368	,245	
	Gruplar içi	103,247	311	,332			
	Toplam	105,064	315				
İletişim	Gruplar arası	5,726	4	1,432	5,341	,000*	*2 kardeş-3-5 kardeş
	Gruplar içi	83,355	311	,268			
	Toplam	89,081	315				
Roller	Gruplar arası	2,264	4	,566	2,377	,052	
	Gruplar içi	74,056	311	,238			
	Toplam	76,320	315				
Duygusal tepki verme	Gruplar arası	2,172	4	,543	2,557	,039*	*Tek çocuk – 3-5 kardeş *Tek çocuk – 5-10 kardeş
	Gruplar içi	66,040	311	,212			
	Toplam	68,212	315				
Gereken ilgiyi gösterme	Gruplar arası	,744	4	,186	,740	,565	
	Gruplar içi	78,182	311	,251			
	Toplam	78,927	315				
Davranış kontrolü	Gruplar arası	,882	4	,221	1,326	,260	
	Gruplar içi	51,740	311	,166			
	Toplam	52,623	315				
Genel işlevler	Gruplar arası	2,281	4	,570	2,079	,083	
	Gruplar içi	85,285	311	,274			
	Toplam	87,566	315				

* $p < ,05$

İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin algıladıkları aile işlevleri puanlarının onların kardeş sayılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analiziyle incelenmiştir. Tablo-4 de görüldüğü gibi problem çözme ($F_{4-311} = 1,368, p = ,245$), roller ($F_{4-311} = 2,377, p = ,052$), gereken ilgiyi gösterme ($F_{4-311} = ,740, p = ,565$), davranış kontrolü ($F_{4-311} = 1,326, p = ,260$) ve genel işlevler alanlarında ($F_{4-311} = 2,079, p = ,083$) önemli bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. İletişim ($F_{4-311} = 5,341 p = ,008, \eta^2 = ,032$) ve duygusal tepki verme ($F_{4-311} = 2,557, p = ,039, \eta^2 = ,064$) alanlarında ise kardeş sayısına göre önemli farklılıkların var olduğu bulunmuştur. Bu farklılıkların kaynağını incelemek amacıyla yapılan Scheffe testleri sonrasında iletişim işlevindeki farklılığın 2 kardeşi olanların 3-5 kardeşi olanlara göre ortalama puanlarının daha düşük olmasından diğer bir ifadeyle daha sağlıklı düzeylere sahip olmasından kaynaklandığı bulunmuştur. Duygusal tepki verme işlevindeki farklılıkların kaynağı olarak da tek kardeşi olanların 3-5 kardeşi olanlara ve 5-10 kardeşi olanlara göre puan ortalamalarının önemli düzeylerde daha düşük olduğu diğer bir ifadeyle daha sağlıklı değerlendirdikleri bulunmuştur.

3. İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin gelirlerinin yetip yetmemesine göre algıladıkları aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? alt problemine ait bulgular Tablo-5' te yer almaktadır.

Tablo-5

**İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Aile İşlevleri Puanlarının
Ebeveynlerinin Gelirlerinin Yetip Yetmemesine t-testi Sonuçları**

Aile işlevleri	Gelir durumu	n	\bar{x}	ss.	t	sd	p	d
Problem çözme	Gelirimiz yetiyor	26	1,76	,56	2,22	314	,027*	.18
	Gelirimiz yetmiyor	56	1,95	,62	5			
İletişim	Gelirimiz yetiyor	26	2,03	,52	,672	314	,502	-
	Gelirimiz yetmiyor	56	2,08	,57				
Roller	Gelirimiz yetiyor	26	1,80	,48	3,15	314	,002*	.30
	Gelirimiz yetmiyor	56	2,02	,49	9			
Duygusal tepki verme	Gelirimiz yetiyor	26	1,93	,45	,922	314	,357	-
	Gelirimiz yetmiyor	56	2,00	,49				
Gereken ilgiyi gösterme	Gelirimiz yetiyor	26	1,97	,51	,155	314	,877	-
	Gelirimiz yetmiyor	56	1,98	,40				
Davranış kontrolü	Gelirimiz yetiyor	26	1,71	,41	1,65	314	,098	-
	Gelirimiz yetmiyor	56	1,81	,36	7			
Genel işlevler	Gelirimiz yetiyor	26	1,66	,51	1,71	314	,088	-
	Gelirimiz yetmiyor	56	1,79	,55	0			

* $p < ,05$

İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin algıladıkları aile işlevleri puanları ile ebeveynlerinin gelirlerinin aileleri için yetip yetmemesi arasında önemli farklılıkların olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem için *t*-testi sonucunda iletişim ($t_{314}= ,672, p= ,502$), duygusal tepki verme ($t_{314}= ,922 p= ,357$), gereken ilgiyi gösterme ($t_{314}= ,155, p= ,877$), davranış kontrolü ($t_{314}= 16,57, p= ,098$) ve genel işlevler boyutlarında ($t_{314}= 1,710, p= ,088$) önemli farklılıkların olmadığı; problem çözme ($t_{314}= 2,225 p= ,027$) ve roller ($t_{314}= 3,159 p= ,002$) boyutlarında ise farklılığın önemli olduğu belirlenmiştir. Ebeveynlerinin gelirlerinin ailelerine yettiğini düşünenlerin puanları yetmediğini düşünenlere göre önemli düzeyde daha düşük çıkmıştır. Ailede geliri yettiğini düşünen öğrenciler aile işlevlerinden problem çözme ve rollerin daha sağlıklı gerçekleştiğini ifade etmişlerdir.

4. İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin anne-babalarının öğrenim durumlarına göre algıladıkları aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? Bu alt probleme ait bulgular Tablo-6, Tablo-7 ve Tablo-8' de yer almaktadır.

Yapılan ön incelenmelerde normallik varyansının karşılanmadığı belirlenerek istatistiksel incelemelerde parametrik olmayan tekniklerin kullanılmasına karar verilmiştir. Buna dayanarak yapılan Kruskal Wallis H testleri ve Mann Whitney *U* testlerine ait analiz bulguları aşağıda sunulmuştur.

Tablo-6
İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin Algıladıkları Aile İşlevleri Puanlarının
Annelerinin Eğitim Seviyelerine Göre Kruskal Wallis H Sonuçları

Aile işlevleri	Anne eğitim seviyesi	<i>n</i>	Sıra ortalama	χ^2	sd	<i>p</i>
Problem çözme	Okuma yazma bilmiyor	21	161,71	10,552	5	,061
	Okuryazar	22	211,09			
	İlkokul mezunu	177	156,87			
	Ortaokul mezunu	36	165,78			
	Lise mezunu	44	139,24			
	Üniversite mezunu	16	136,59			
İletişim	Okuma yazma bilmiyor	21	209,36	14,397	5	,013*
	Okuryazar	22	194,55			
	İlkokul mezunu	177	154,45			
	Ortaokul mezunu	36	165,31			
	Lise mezunu	44	135,83			
	Üniversite mezunu	16	134,00			
Roller	Okuma yazma bilmiyor	21	162,98	16,966	5	,005*
	Okuryazar	22	215,89			
	İlkokul mezunu	177	156,18			
	Ortaokul mezunu	36	178,97			
	Lise mezunu	44	125,01			
	Üniversite mezunu	16	145,41			
Duygusal tepki verme	Okuma yazma bilmiyor	21	169,57	14,933	5	,011*
	Okuryazar	22	218,59			
	İlkokul mezunu	177	155,94			
	Ortaokul mezunu	36	155,94			
	Lise mezunu	44	130,16			
	Üniversite mezunu	16	173,41			
Gereken ilgiyi gösterme	Okuma yazma bilmiyor	21	159,19	5,751	5	,331
	Okuryazar	22	186,95			
	İlkokul mezunu	177	160,83			
	Ortaokul mezunu	36	162,07			
	Lise mezunu	44	133,33			
	Üniversite mezunu	16	153,91			
Davranış kontrolü	Okuma yazma bilmiyor	21	157,60	8,685	5	,122
	Okuryazar	22	207,39			
	İlkokul mezunu	177	149,16			
	Ortaokul mezunu	36	163,53			
	Lise mezunu	44	165,01			
	Üniversite mezunu	16	166,56			
Genel işlevler	Okuma yazma bilmiyor	21	171,26	12,150	5	,033*
	Okuryazar	22	209,25			
	İlkokul mezunu	177	153,72			
	Ortaokul mezunu	36	174,68			
	Lise mezunu	44	133,53			
	Üniversite mezunu	16	157,06			

Tüm gözlemler de toplam *N*

* $p < ,0$

İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin annelerinin eğitim seviyelerine göre algıladıkları aile işlevleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testleri sonucunda problem çözme ($\chi^2= 10,552$, $p= ,061$), gereken ilgiyi gösterme ($\chi^2= 5,751$, $p= ,381$) ve davranış kontrolü alanlarında ($\chi^2= 8,685$ $p= ,122$) önemli farklılıkların olmadığı bununla birlikte iletişim ($\chi^2= 14,397$ $p= ,013$), roller ($\chi^2= 16,966$ $p= ,005$), duygusal tepki verme ($\chi^2= 14,933$ $p= ,011$) ve genel işlevler alanlarında ($\chi^2= 12,150$, $p= ,033$) önemli farklılıkların bulunduğu tespit edilmiştir. Önemli farklılıkların kaynağını incelemek amacıyla yapılan Mann Whitney *U* testlerine ait analiz bulguları aşağıdaki tablo sunulmuştur.

Tablo-7
Anne Eğitim Seviyesinde Belirlenen Farklıkların Kaynaklarına Ait
Mann Whitney U Sonuçları

Farklılık belirlenen işlevler	Fark olan eğitim seviyeleri	n	Ortalama sıra	Sıralar toplamı	U	Z	p	
İletişim	Okuma yazma bilmiyor	21	130,86	2748,00	1200,000	-2,659	,008*	
	İlkokul mezunu	177	95,78	16953,00				
	Okuma yazma bilmiyor	Lise mezunu	44	27,77	1222,00	232,000	-3,238	,001*
		Okuma yazma bilmiyor	21	22,12	464,50	102,500	-2,017	,044*
	Üniversite mezunu	Okuryazar	16	14,91	238,50	1447,500	-1,965	,049*
		İlkokul mezunu	22	122,70	2699,50			
	Okuryazar	İlkokul mezunu	177	97,18	17200,50	296,500	-2,558	,011*
		Lise mezunu	44	29,24	1286,50			
	Roller	Okuma yazma bilmiyor	21	17,60	369,50	138,500	-2,256	,024*
		Okuryazar	22	26,20	576,50	1216,000	-2,876	,004*
Okuryazar		22	133,23	2931,00				
İlkokul mezunu		Okuryazar	177	95,87	16969,00	209,000	-3,751	,000*
		Okuryazar	22	46,00	1012,00			
Lise mezunu		Lise mezunu	44	27,25	1199,00	103,500	-2,150	,032*
		Okuryazar	22	22,80	501,50			
Üniversite mezunu		Üniversite mezunu	16	14,97	239,50	3137,000	-1,999	,046*
		İlkokul mezunu	177	115,28	20404,00			
Lise mezunu		Lise mezunu	44	93,80	4127,00	520,000	-2,638	008*
	Ortaokul mezunu	36	48,06	1730,00				
Lise mezunu	Lise mezunu	44	34,32	1510,00	150,000	-1,984	,047*	
	Okuma yazma bilmiyor	21	18,14	381,00				
Duygusal tepki verme	Okuryazar	22	25,68	565,00	1205,000	-2,938	,003*	
	Okuryazar	22	133,73	2942,00				
	İlkokul mezunu	İlkokul mezunu	177	95,81	16958,00	221,500	-2,827	,005*
		Okuryazar	22	37,43	823,50			
	Ortaokul mezunu	Ortaokul mezunu	36	24,65	887,50	219,500	-3,639	,000*
		Okuryazar	22	45,52	1001,50			
	Lise mezunu	Lise mezunu	44	27,49	1209,50	1280,500	-2,621	,009*
		Okuryazar	22	130,30	2866,50			
	Genel işlevler	İlkokul mezunu	177	96,23	17033,50	260,500	-3,047	,002*
		Okuryazar	22	43,66	960,50			
Lise mezunu		44	28,42	1250,50	582,500	-2,037	,042*	
Ortaokul mezunu		36	46,32	1667,50				
Lise mezunu	44	35,74	1572,50					

* $p < ,05$

Anne eğitim seviyesine göre ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin algıladıkları aile işlevlerini puanlarında belirlenen farklılıkları incelemek amacıyla yapılan Kruskall Wallis H analizleri sonuçlarında iletişim, roller, duygusal tepki verme ve davranış kontrolü işlevlerinde, önemli farklıklar belirlenmiş, bu farklılıkların kaynağını incelemek amacıyla yapılan karşılaştırmalarda Mann Whitney *U* analizleri yapılmıştır. Elde edilen bulgular incelendiğinde okuma yazma bilmeyen anneleri olan öğrencilerin anneleri ilkokul, lise ve üniversite mezunu olanlara göre okur-yazar anneleri olan öğrencilerin ise ilkokul ve lise mezunu annelere göre önemli düzeyde daha sağlıklı iletişim işlevine sahip oldukları belirlenmiştir. Roller alanında da okuma yazma bilmeyen annesi olan öğrencilerin okur-yazar annesi olanlara göre daha sağlıklı okur-yazar annesi olan öğrencilerin ilkokul, lise ve üniversite mezunu annesi olanlara göre daha sağlıklı ilkokul mezunu annesi olanların lise mezunu annesi olan öğrencilere göre ortaokul mezunu annesi olanların ise lise mezunu annesi olanlara göre önemli düzeyde daha sağlıklı roller düzeyine sahip oldukları bulunmuştur. Duygusal tepki verme işlevinde de okuma yazma bilmeyen annesi olan öğrencilerin okur-yazar annesi olanlara göre daha sağlıklı, okur-yazar annesi olanların ise ilkokul, ortaokul ve lise mezunu annesi olan öğrencilere göre daha sağlıklı duygusal tepki verme düzeylerine sahip oldukları tespit edilmiştir. Son olarak genel işlevler alanında annesi okur-yazar olan öğrencilerin annesi ilkokul ve lise mezunu olanlara göre daha sağlıklı, annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin ise annesi lise mezunu olanlara göre daha sağlıklı genel işlevler düzeylerine sahip oldukları anlaşılmıştır.

İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin annelerinin eğitim seviyelerine göre algıladıkları aile işlevleri arasında belirlenen farklılıkların ardından babalarının eğitim seviyelerine göre algıladıkları aile işlevleri arasında önemli farklılıkların olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan analizlere aşağıda yer verilmiştir.

Analizler sırasında normallik varsayımının karşılanmamasından ve gözlemlerde katılımcı sayılarının birbirinden farklı olmasından dolayı parametrik olmayan tekniklerden tek yönlü varyans analizinin karşılığı olan Kruskall Wallis H testleri yapılarak elde edilen bulgular Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8
İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Aile İşlevleri Puanlarının
Babalarının Eğitim Seviyelerine Göre Kruskal Wallis H Sonuçları

Aile işlevleri	Baba eğitim seviyesi	<i>n</i>	Sıra ortalama	χ^2	sd	<i>p</i>
Problem çözme	Okuma yazma bilmiyor	10	182,90	6,899	5	,228
	Okuryazar	15	193,73			
	İlkokul mezunu	135	158,91			
	Ortaokul mezunu	61	164,74			
	Lise mezunu	71	153,04			
	Üniversite mezunu	24	124,29			
İletişim	Okuma yazma bilmiyor	10	144,20	7,024	5	,219
	Okuryazar	15	187,20			
	İlkokul mezunu	135	157,28			
	Ortaokul mezunu	61	178,31			
	Lise mezunu	71	142,43			
	Üniversite mezunu	24	150,56			
Roller	Okuma yazma bilmiyor	10	194,15	9,858	5	,079
	Okuryazar	15	185,77			
	İlkokul mezunu	135	165,52			
	Ortaokul mezunu	61	164,69			
	Lise mezunu	71	139,80			
	Üniversite mezunu	24	126,71			
Duygusal tepki verme	Okuma yazma bilmiyor	10	212,55	10,572	5	,061
	Okuryazar	15	171,27			
	İlkokul mezunu	135	165,74			
	Ortaokul mezunu	61	164,57			
	Lise mezunu	71	136,05			
	Üniversite mezunu	24	138,27			
Gereken ilgiyi gösterme	Okuma yazma bilmiyor	10	146,00	8,540	5	,129
	Okuryazar	15	207,93			
	İlkokul mezunu	135	165,76			
	Ortaokul mezunu	61	157,62			
	Lise mezunu	71	142,71			
	Üniversite mezunu	24	140,94			
Davranış kontrolü	Okuma yazma bilmiyor	10	164,45	3,853	5	,571
	Okuryazar	15	184,27			
	İlkokul mezunu	135	153,04			
	Ortaokul mezunu	61	169,20			
	Lise mezunu	71	160,42			
	Üniversite mezunu	24	137,79			
Genel işlevler	Okuma yazma bilmiyor	10	141,80	8,446	5	,133
	Okuryazar	15	205,27			
	İlkokul mezunu	135	159,76			
	Ortaokul mezunu	61	171,35			
	Lise mezunu	71	144,72			
	Üniversite mezunu	24	137,25			
Tüm gözlemler de toplam <i>N</i>		316				

* $p < ,05$

İlköğretim öğrencilerinin algıladıkları aile işlevleri puanlarının, onların babalarının eğitim seviyelerine göre önemli farklılıklar gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testleri sonucunda problem çözme ($\chi^2= 6,899$, $p= ,228$), iletişim ($\chi^2= 7,024$, $p= ,219$), roller ($\chi^2= 9,858$, $p= ,079$), duygusal tepki verme ($\chi^2= 10,572$, $p= ,061$), gereken ilgiyi gösterme ($\chi^2= 8,540$, $p= ,129$), davranış kontrolü ($\chi^2= 3,853$, $p= ,571$) ve genel işlevler ($\chi^2= 8,446$, $p= ,133$) alanlarında öğrencilerin babalarının eğitim seviyelerine göre önemli farklılıkların olmadığı tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin algıladıkları aile işlevleri puanları, onların babalarının eğitim seviyelerine göre önemli farklılıklar göstermemektedir.

5. İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin hep İzmir' de yaşama ya da sonradan İzmir' e yerleşmelerine göre algıladıkları aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? Bu alt probleme ait bulgular Tablo-9' da yer almaktadır.

Tablo-9

İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Aile İşlevleri Puanlarının Yaşam Yerlerini Değiştirmelerine Göre t-testi Sonuçları

Aile işlevleri	Yaşadığı yer	n	\bar{x}	ss.	t	sd	p	d
Problem çözme	Hep İzmir'de yaşıyorduk	137	1,70	,54	2,506	314	,013*	.18
	Sonradan İzmir'e geldik	179	1,86	,59				
İletişim	Hep İzmir'de yaşıyorduk	137	1,89	,48	4,345	314	,000*	.37
	Sonradan İzmir'e geldik	179	2,15	,54				
Roller	Hep İzmir'de yaşıyorduk	137	1,77	,47	2,163	314	,031*	.14
	Sonradan İzmir'e geldik	179	1,89	,49				
Duygusal tepki verme	Hep İzmir'de yaşıyorduk	137	1,84	,42	3,676	314	,000*	.31
	Sonradan İzmir'e geldik	179	2,03	,47				
Gereken ilgiyi gösterme	Hep İzmir'de yaşıyorduk	137	1,94	,47	1,061	314	,289	-
	Sonradan İzmir'e geldik	179	2,00	,52				
Davranış kontrolü	Hep İzmir'de yaşıyorduk	137	1,69	,39	1,390	314	,166	-
	Sonradan İzmir'e geldik	179	1,76	,41				
Genel işlevler	Hep İzmir'de yaşıyorduk	137	1,59	,47	2,912	314	,004*	.23
	Sonradan İzmir'e geldik	179	1,76	,55				

* $p < ,05$

İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin yaşam yerlerini değiştirmelerine göre algıladıkları aile işlevleri puanlarında önemli farklılıkların olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan analizler sonucunda gereken ilgiyi gösterme ($t_{314}= 1,061, p= ,289$) ve davranış kontrolü ($t_{314}= 1,390, p= ,166$) işlevlerinde önemli farklılıkların olmadığı bununla birlikte hep İzmir’de yaşayan öğrencilerin, sonradan İzmir’ e yerleşen öğrencilere göre algıladıkları aile işlevlerinden problem çözme ($t_{314}= 2,506, p= ,013$), iletişim ($t_{314}= 4,345, p= ,000$), roller ($t_{314}= 2,163, p= ,031$), duygusal tepki verme ($t_{314}= 3,676, p= ,000$) ve genel işlevler ($t_{314}= 2,912, p= ,004$) alanlarında önemli düzeyde daha sağlıklı ortalama puanlara sahip oldukları belirlenmiştir.

6. İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin aile tiplerine göre algıladıkları aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? Bu alt probleme ait bulgular Tablo-10’ da yer almaktadır.

Tablo-10

**İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Aile İşlevleri Puanlarının
Aile Tiplerine Göre t-testi Sonuçları**

Aile işlevleri	Aile Tipi	n	\bar{x}	ss.	t	sd	p	d																																																																									
Problem çözme	Çekirdek	255	1,76	,56	2,225	314	,027*	.18																																																																									
	Geniş	61	1,94	,61					İletişim	Çekirdek	255	2,01	,52	1,880	314	,061	-	Geniş	61	2,15	,55	Roller	Çekirdek	255	1,80	,49	2,500	314	,013*	.22	Geniş	61	1,98	,46	Duygusal tepki verme	Çekirdek	255	1,93	,45	1,481	314	,140	-	Geniş	61	2,03	,49	Gereken ilgiyi gösterme	Çekirdek	255	1,95	,50	1,691	314	,092	-	Geniş	61	2,07	,47	Davranış kontrolü	Çekirdek	255	1,73	,42	,316	314	,752	-	Geniş	61	1,75	,31	Genel işlevler	Çekirdek	255	1,65	,51	2,006	314	,046*
İletişim	Çekirdek	255	2,01	,52	1,880	314	,061	-																																																																									
	Geniş	61	2,15	,55					Roller	Çekirdek	255	1,80	,49	2,500	314	,013*	.22	Geniş	61	1,98	,46	Duygusal tepki verme	Çekirdek	255	1,93	,45	1,481	314	,140	-	Geniş	61	2,03	,49	Gereken ilgiyi gösterme	Çekirdek	255	1,95	,50	1,691	314	,092	-	Geniş	61	2,07	,47	Davranış kontrolü	Çekirdek	255	1,73	,42	,316	314	,752	-	Geniş	61	1,75	,31	Genel işlevler	Çekirdek	255	1,65	,51	2,006	314	,046*	.15	Geniş	61	1,80	,58								
Roller	Çekirdek	255	1,80	,49	2,500	314	,013*	.22																																																																									
	Geniş	61	1,98	,46					Duygusal tepki verme	Çekirdek	255	1,93	,45	1,481	314	,140	-	Geniş	61	2,03	,49	Gereken ilgiyi gösterme	Çekirdek	255	1,95	,50	1,691	314	,092	-	Geniş	61	2,07	,47	Davranış kontrolü	Çekirdek	255	1,73	,42	,316	314	,752	-	Geniş	61	1,75	,31	Genel işlevler	Çekirdek	255	1,65	,51	2,006	314	,046*	.15	Geniş	61	1,80	,58																					
Duygusal tepki verme	Çekirdek	255	1,93	,45	1,481	314	,140	-																																																																									
	Geniş	61	2,03	,49					Gereken ilgiyi gösterme	Çekirdek	255	1,95	,50	1,691	314	,092	-	Geniş	61	2,07	,47	Davranış kontrolü	Çekirdek	255	1,73	,42	,316	314	,752	-	Geniş	61	1,75	,31	Genel işlevler	Çekirdek	255	1,65	,51	2,006	314	,046*	.15	Geniş	61	1,80	,58																																		
Gereken ilgiyi gösterme	Çekirdek	255	1,95	,50	1,691	314	,092	-																																																																									
	Geniş	61	2,07	,47					Davranış kontrolü	Çekirdek	255	1,73	,42	,316	314	,752	-	Geniş	61	1,75	,31	Genel işlevler	Çekirdek	255	1,65	,51	2,006	314	,046*	.15	Geniş	61	1,80	,58																																															
Davranış kontrolü	Çekirdek	255	1,73	,42	,316	314	,752	-																																																																									
	Geniş	61	1,75	,31					Genel işlevler	Çekirdek	255	1,65	,51	2,006	314	,046*	.15	Geniş	61	1,80	,58																																																												
Genel işlevler	Çekirdek	255	1,65	,51	2,006	314	,046*	.15																																																																									
	Geniş	61	1,80	,58																																																																													

* $p < ,05$

İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin algıladıkları aile işlevleri puanlarının, onların aile türlerine göre önemli farklılıklar gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan analizler sonucunda iletişim ($t_{314}= 1,880, p= ,061$), duygusal tepki verme

($t_{314}= 1,481$, $p= ,061$), gereken ilgiyi gösterme ($t_{314}= 1,691$, $p= ,092$) ve davranış kontrolü ($t_{314}= ,317$, $p= ,752$) işlevlerinde önemli farklılıkların bulunmadığı anlaşılmıştır. Aile işlevlerinden problem çözme ($t_{314}= 2,225$, $p= ,027$), roller ($t_{314}= 2,500$, $p= ,013$) ve genel işlevler ($t_{314}= 2,006$, $p= ,046$) alanlarında ise çekirdek ailelerde yaşayan ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin, geniş ailelerde yaşayanlara göre önemli düzeyde daha düşük ortalama puanlara sahip oldukları bulunmuştur. Diğer bir deyişle çekirdek ailede yaşayan öğrencilerin problem çözme, roller ve genel işlevleri geniş ailede yaşayanlara göre daha sağlıklı algıladıkları söylenebilir.

7. Anne babalarının evlilik doyumları ile ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin algıladıkları aile işlevleri arasında önemli ilişkiler bulunmakta mıdır? Bu alt probleme ait bulgular Tablo-11' de yer almaktadır.

Tablo-11
Ebeveynlerinin Evlilik Doymaları İle İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Aile İşlevleri Arasındaki İlişkilere Ait Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizleri Sonuçları

Aile işlevleri	Anne evlilik doyumu	Baba evlilik doyumu
Problem çözme	-,27*	-,25*
İletişim	-,22*	-,22*
Roller	-,35*	-,29*
Duygusal tepki verme	-,15*	-,18*
Gereken ilgiyi gösterme	-,21*	-,18*
Davranış kontrolü	-,31*	-,28*
Genel işlevler	-,31*	-,29*

* $p < ,0004$

Ebeveynlerinin evlilik doyumları ile ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin algıladıkları aile işlevleri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson momentler çarpımı korelasyon analizleri yapılırken birinci tip (type I) hatayı

önlemek amacıyla önem düzeyi olarak belirlenen 0,05 değerinin ikili ilişki sayısı olan 14 sayısında bölünmesiyle ($0,05/14= 0,004$) elde edilen önem düzeyi üzerinden ilişkiler değerlendirmeye alınmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin algıladıkları aile işlevleri ile anne ve babanın evlilik doyumları arasında orta düzeyde negatif yönde ilişki bulunmuştur. Bu sonuçlara göre ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin annelerinin evlilik doyumları problem çözme ile $-0,27$ ($r^2= ,08$), iletişim ile $-0,22$ ($r^2= ,05$), roller ile $-0,35$ ($r^2= ,13$), duygusal tepki verme ile $-0,15$ ($r^2= ,03$), gereken ilgiyi gösterme ile $-0,21$ ($r^2= ,04$), davranış kontrolü ile $-0,31$ ($r^2= ,10$) ve genel işlevler ile de $-0,31$ ($r^2= ,10$) olmak üzere orta düzeyde negatif yönde ilişkilidir. İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin babalarının evlilik doyumları problem çözme ile $-0,25$ ($r^2= ,07$), iletişim ile $-0,22$ ($r^2= ,05$), roller ile $-0,29$ ($r^2= ,08$), duygusal tepki verme $-0,18$ ($r^2= ,03$), gereken ilgiyi gösterme $-0,18$ ($r^2= ,03$), davranış kontrolü ile $-0,28$ ($r^2= ,08$) ve genel işlevler ile de $-0,29$ ($r^2= ,08$) olmak üzere orta düzeyde negatif yönde ilişkili bulunmuştur.

BÖLÜM V

5. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar ve Tartışma

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiş ve tartışılmıştır.

1. İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre algıladıkları aile işlevleri arasında problem çözme, duygusal tepki verme ve genel işlevler puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak iletişim, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü alt boyutlarında kız öğrencilerin erkeklere göre daha düşük puan aldıkları, aile işlevlerini daha sağlıklı değerlendirdikleri bulunmuştur.

Araştırmanın bulgularını destekleyen farklı araştırmalar da bulunmaktadır. Türküm, Kızıldaş, Yemenici ve Bıyık (2003), Özgen (1999) ve Doğan (2006) kız ve erkek öğrencilerin aile işlevlerini farklı algıladıklarını ortaya koyan çalışmalar yapmışlardır.

Türküm, Kızıldaş, Yemenici ve Bıyık (2003) araştırmalarında, erkek öğrencilerin kızlara göre aile işlevlerini daha olumsuz algıladıklarını, aile işlevlerini cinsiyetin ve öğrenilmiş güçlülüğün yordadığını bulmuşlardır (Akt: Doğan, 2006:23). Bu çalışmanın sonuçları da ortaya çıkan bulgularla paralellik göstermektedir. Doğan (2006:iii) çalışmasında kız lise öğrencilerinin denetim odağını genel fonksiyonlar, gereken ilgiyi gösterme, roller ve davranış kontrolü, erkeklerinkini ise gereken ilgiyi gösterme ve iletişim işlevlerinin yordadığını bulmuştur. Özgen (1999) çalışmasında cinsiyet açısından sadece roller işlevinde anlamlı fark bulmuş, kızların roller işlevini erkeklere göre daha sağlıklı algıladıkları ortaya çıkarmıştır. (Akt: Doğan, 2006:22).

Alnajjar (1996), Bulut (1993) ve İşmen (2004)' in araştırmalarında ise cinsiyet değişkeni ile ilgili, bu araştırmanın sonuçlarından farklı olarak kızların ailelerini erkeklerden daha sağlıklı değerlendirmede buldukları saptanmıştır.

Alnajjar (1996:433)' ın Birleşik Arap Emirliklerinde yurüttuğu çalışmasında erkekler kızlara göre dışsal ilişkiler ile aile yapılarını daha sağlıklı değerlendirmişlerdir. Bulut (1993) cinsiyet değişkeni ile ilgili olarak kadınların davranış kontrolü alanında daha sağlıksız olarak değerlendirmede buldukları saptamıştır (Akt:Doğan, 2006:24). İşmen (2004:71)' in çalışmasında da erkeğin davranış kontrolü alt boyutunda aile işlevlerini daha sağlıklı algıladığı görülmektedir. Bu bulgular çalışma sonuçları ile farklılık göstermektedir.

Araştırmanın sonuçlarına göre kızların erkeklerden aile işlevlerinin bazı alanlarında daha sağlıklı değerlendirmeleri, kız ve erkek çocuklarının yetiştirilmesindeki farklı yaklaşım tarzlarından kaynaklanıyor olabilir. Erkeklerin ev dışında kızlara göre daha fazla zaman geçirmeleri ve aile dışındaki rol modelleri, ailenin erkek çocukların bazı davranışlarını kontrol etmede zorlanmaları, onların aileleri ile daha fazla çatışma yaşamasına dolayısıyla erkeklerin de ailelerini olumsuz algılamasına yol açıyor olabilir.

Ayrıca iletişim alt işlevinde kızların daha sağlıklı değerlendirmede bulunmaları da aile içerisinde daha çok zaman geçirmeleri ve annelerini model almaları olarak değerlendirilebilir.

2. Yapılan çalışmada kardeş sayısı ile algılanan aile işlevleri puanlarından problem çözme, roller, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler boyutlarında anlamlı bir fark görülmemiştir. Ancak iletişim, duygusal tepki verme işlevlerinin kardeş sayısına göre farklılaştığı belirlenmiştir.

İletişim alanında 2 kardeş olanların 3-5 kardeş olanlara göre daha düşük puanlar aldıkları görülmüştür. Yani 2 kardeş olanlar 3 ve 5 kardeş olanlara göre ailelerindeki iletişim işlevini daha sağlıklı algılamaktadırlar.

Diğer bir sonuç ise duygusal tepki verme işlevine aittir. Bu alt boyutta tek çocuk olanların 3-5 kardeş olanlara ve 5-10 kardeş olanlara göre bu aile işlevini daha sağlıklı algıladıkları görülmektedir.

Bu konuda yapılmış çalışmalar incelendiğinde Özgen (1999)' nin araştırmasında bu araştırmanın bulgularını destekleyen sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

Özgen (1999) çalışmasında kardeş sayılarının aile işlevleri algılarını farklılaştırdığını belirlemiştir (Akt: Doğan, 2006:22).

Kardeş sayısı arttıkça aile işlevlerini değerlendirmenin sağlıksız olduğu görülmektedir. Bu sonucun doğal nedeni olarak da hiç şüphesiz kardeş sayısı arttıkça aileden alınan ilginin, ailenin o çocuk için seferber edeceği maddi manevi tüm olanakların azalması düşünülebilir. Dolayısıyla ailenin değerlendirmede sağlıksızlaşmasında kardeş sayısının artması doğal bir sonuç olarak karşılanabilir.

3. İlköğretim 8.sınıf öğrencilerinin algıladıkları aile işlevlerinin gelirlerinin yetip yetmemesine göre farklılaşıp, farklılaşmadığına bakılmıştır. Yapılan analizler sonucunda duygusal tepki verme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü ile genel işlevler boyutlarında aile işlevlerini değerlendirme açısından bir fark bulunmamıştır.

Problem çözme ve roller işlevlerinde gelirin yettiğini düşünenlerin, yetmediğini düşünenlere göre bu işlevleri daha sağlıklı algıladıkları görülmektedir.

Ailenin ekonomik durumunun ailede algılanan işlevleri etkilediğini belirten bir çok çalışma bulunmaktadır. Doğan (2006), Duyan (2000), Mete (2005), Şimşek

(2009), Wood, Valdez, Hayashi ve Shen (1990), Arslanoğlu (2004), Kılıçaslan (2001), Muluk (2004), Alnajjar (1996) ve Günsel (2010) yaptıkları çalışmalarda ailenin ekonomik koşullarının ailenin işlevlerini ve yapısını etkileyen ve aile üyelerinin ailelerini algılamalarında farklılık yaratan önemli bir değişken olduğunu dile getirmektedir.

Doğan (2006:22) ekonomik düzeyi düşük ailelerin, ekonomik düzeyi yüksek ailelere göre aile işlevlerini daha sağlıklı algıladıklarını söylemektedir. Duyan (2000), ailenin sosyo-demografik, ekonomik ve gelişimsel nitelikleri ile aile işlevleri arasındaki ilişkileri incelediği araştırmasının sonucunda; problem çözme, iletişim, roller ve davranış kontrolü işlevlerinin, ailenin ekonomik nitelikleri ile ilgili değişkenlerle (kadının sosyal güvence durumu, ailenin borçlanma durumu, gelirin yeterli olma durumu, aylık harcama miktarı) ilişkili olduğunu belirlemiştir (Akt: Doğan, 2006:22-23).

Mete (2005:iiv) tarafından yapılan başka bir çalışmada gelir düzeyi yüksek ve orta olanların, gelir düzeyi düşük olanlara göre algıladıkları aile işlevlerinde roller, duygusal tepki verme, davranış kontrolü ve genel işlevler alanlarında değerlendirmeleri daha sağlıklı bulunmuştur.

Şimşek (2009:8) yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip ailelerin, orta ve düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ailelere göre iletişim, davranış kontrolü ve genel işlevler boyutlarında aile işlevlerini, orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin, düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ailelere göre ailenin duygusal tepki verebilme işlevini daha sağlıklı algıladıklarını ortaya koymuştur.

Yapılan başka bir çalışmada sosyo-ekonomik durumun kötü olmasının, tek ebeveynli aileler başta olmak üzere kişisel ve ailesel olarak sık sık problemlere yol açtığı, ailede işlevselliğin bozulmasında büyük rol oynadığı saptanmıştır (Wood, Valdez, Hayashi ve Shen, 1990:1049).

Aslanoğlu'nun (2004) araştırmasında aylık gelir düzeyi düşük olan annelerin aile içinde tüm aile işlevlerinde sağlıksızlık gösterdiklerini belirlemiştir (Akt: Günsel, 2010:108). Kılıçaslan (2001:50) algılanan aile işlevlerinin sosyo-ekonomik düzeyinden etkilendiğini; Muluk (2004:78) da ailenin yapısının sosyo-ekonomik koşullardan etkilendiğini söylemektedir.

Şimşek (2009:23) çalışmasında aile bireylerinin iletişim, davranış kontrolü ve genel işlevleri yüksek sosyo-ekonomik düzeydekilerin, duygusal tepki verebilme işlevini ise orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin düşük düzeyde olanlara göre daha sağlıklı algıladıklarını ortaya koymuştur. Alnajjar (1996:433) da üst sosyo-ekonomik düzeydeki aile bireylerinin, diğer sosyo-ekonomik düzeydekilere göre aile işlevlerini daha sağlıklı algıladıkları sonucuna ulaşmıştır. Günsel (2010:108) maddi durumlardaki yetersizliklerin aile işlevlerinin sağlıksızlaşmasında ve olumsuz algılanmasında önemli bir değişken olduğunu dile getirmektedir.

Ekonomik koşullara bağlı olarak ailenin yapısı değişecek, ihtiyaçları ve ihtiyaçlarını karşılama güçleri de aynı oranda farklılaşacaktır. Ekonomik anlamda zorluk yaşayan ailelerde, aile bireyleri zamanlarının önemli kısmını işte geçirmek zorunda kalacak ve birbirleriyle konuştıkları konular çok fazla çeşitlenemeyecektir. Ayrıca ekonomik zorlukların yarattığı sıkıntılar aile içinde tartışmalara ve olumsuz yaşantılara sebep olacaktır. Tüm bu sebeplere bağlı olarak öğrencilerin ekonomik koşullara bağlı olarak aile değerlendirmelerinin farklılaşması doğal bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

4. Annenin eğitim durumunun ergenlerin algıladıkları aile işlevlerinde, problem çözme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü alanında anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmektedir. Annenin eğitim durumunun aile işlevlerinden iletişim, duygusal tepki verme ve genel işlevler alt boyutlarında farklılık yaratan bir değişken olduğu görülmektedir.

İletişim alanında okuma-yazma bilmeyen annelerin çocukları anneleri ilkokul, lise, üniversite mezunu olanlara göre, okur-yazar annelerin çocukları ise ilkokul, lise mezunu olan annelerin çocuklarına göre aile değerlendirmenin bu alt işlevini daha sağlıklı algılamaktadır.

Ayrıca roller alanında okuma yazma bilmeyen annelerin çocukları okuma-yazma bilenlere göre, okur-yazar annelerin çocukları ise ilkokul, lise, üniversite mezunu olanlara göre aile işlevlerinin bu boyutunu daha sağlıklı algılamaktadır. Yine roller alt işlevinde ilkokul mezunu olan annelerin çocukları lise mezunu olan annelerin çocuklarına göre, ortaokul mezunu olan annelerin çocukları ise lise mezunu olan annelerin çocuklarına göre aile işlevlerini daha sağlıklı algılamaktadır.

Genel işlevler alt boyutlarında okur-yazar annelerin çocukları, ilkokul ve lise mezunu olan annelerin çocuklarına göre daha sağlıklı değerlendirmede bulunurken, annesi ortaokul mezunu olan çocuklar, bu alt boyutu lise mezunu olan annelerin çocuklarına göre daha sağlıklı değerlendirmektedir.

Bu konuda yapılmış araştırmanın bulgularını destekleyen çalışmalar incelendiğinde, Erdoğan (2005:106) annenin eğitim düzeyi yükseldikçe 12-16 yaş arası çocukların ailelerini daha sağlıklı değerlendirdiklerini saptamıştır. Şimşek (2009:24) de duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü işlevlerinde anne öğrenim durumuna göre, üniversite ve üstü mezunu anneler lehine anlamlı farklılıklar gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.

Kılıçaslan (2001: 156) araştırmasında annelerin duygusal tepki verme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü boyutunu algılayışlarının annelerin eğitim düzeyine göre farklılık gösterdiğini bulmuştur.

Şimşek (2009:21) annesinin öğrenim durumu üniversite ve üstü olan bireylerin duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü algılarının annesinin öğrenim durumu daha düşük olanlara göre daha sağlıklı olduğunu söylemektedir. Ayrıca Greenberger ve Q'Neil (1992: 431-448) çalışmalarında

annelerin eğitim düzeyinin çocuklarının davranışlarını olumlu algılamada da bir kriter olduğunu dile getirmektedirler.

Günsel (2010:107) annenin eğitim durumu ile algılanan aile işlevi arasında doğru orantı olduğunu dile getirmektedir. Öğrenim düzeyi yüksek olan anneler ve çocukları etkili bir iletişim içindedirler, çocuklarının bağımsız hareketlerini desteklerler. Çocuklarının bağımsız, kendi kendine yetebilen, kendi kendini denetleyebilen bir kişi olması için çaba gösterirler (Şimşek,2009:21).

Babanın öğrenim durumunun algılanan aile işlevlerinden problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler alt boyutlarında etkili olmadığı yapılan çalışmada ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bulguların dışında Şimşek (2009:24) üniversite ve üstü öğrenim durumundaki babaların olduğu grupta algılanan aile işlevlerinden iletişim, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler boyutlarının daha sağlıklı olduğunu dile getirmektedir.

İstisnalar olsa da genel olarak anne babanın davranışları, tutumları ve bilgisi eğitiminden etkileneceğinden eğitim seviyesinin artması ile aile değerlendirmenin yükselmesi arasındaki orantı şaşırtıcı değerlendirilebilir. Özellikle annenin çocuklar en fazla zaman geçiren kişi olduğu düşünüldüğünde çocukların en fazla annenin tavır ve davranışlarından etkileneceği doğal bir durumdur. Dolayısıyla annelerin öğrenim seviyelerine bağlı olarak öğrencilerin aile işlevlerindeki değerlendirmelerinin daha sağlıklı olması eğitimin kişilere kattığı kazanımların sadece günlük hayatta değil anne baba olduklarında bile işe yaradığını göstermesi açısından önemlidir.

5. Aileleri ile her zaman İzmir’ de yaşayan öğrencilerin, sonradan aileleri ile İzmir’e yerleşen öğrencilere göre aile işlevlerini problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verme ve genel işlevler alt boyutlarında daha sağlıklı algıladıkları ortaya çıkmıştır. Gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü alt boyutlarında önemli fark bulunamamıştır.

Göçün çocukların aile işlevlerini farklılaştırıp farklılaştrmadığını inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak göçün aile işlevlerini kadınlar üzerinde farklılaştıran bir değişken olduğu konusunda, evli kadınların aile değerlendirmelerinin araştırıldığı bir çalışmada gereken ilgiyi gösterme, duygusal tepki verebilme ve genel fonksiyonlar işlevlerinin ailenin sosyal, demografik niteliklerinden olan kadının ve ailenin göç yaşama durumu ile ilişkili olduğu belirlenmiştir (Duyan,2000; akt: Doğan, 2006:22,23).

Göç başlı başına travmatik bir olgudur. Göç eden ailelerim yeni yerlerine uyum sağlamaları, çocukların ve ailenin bu süreçten etkilenmesi ve daha bir çok sorun göçün doğal sonuçlarındandır. Göç olgusunun ailede özellikle problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verme ve genel işlevler alanlarını sağlıksızlaştırması son derece manidar sonuçlardandır. Ailede gittikçe sağlıksızlaşan bu alanlar ilerde kendileri de aile kuracak kişilerin şimdiki ve kendi ailelerinde aldıkları sonraki rolleri etkileyecektir. Göçün sadece ailelerde yarattığı durum değil, kişi ve kurumlarda bıraktığı etki de uzun vadede ve önlem alınması gereken en önemli konulardan birisi olarak değerlendirilmelidir.

6. Öğrencilerin algıladıkları aile işlevleri puanlarından iletişim, duygusal tepki verme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü alt boyutlarında aile tiplerine göre önemli bir fark saptanmazken, problem çözme, roller ve genel işlevlerde çekirdek ailede yaşayan öğrencilerin, geniş ailede yaşayanlara göre bu alt işlevlerde daha sağlıklı değerlendirmelerde buldukları görülmüştür.

Çakıcı (2006:2) araştırmasında hane halkı büyüklüğünün aile işlevlerini değerlendirmede önemli bir fark yaratmadığını saptamıştır.

Nazlı (1997), tarafından yapılan başka bir araştırmada; aile işlevlerinin aile biçiminden etkilendiği ortaya konmaktadır. 520 aile üyesi ile yapılan araştırma sonucunda; geleneksel ailelerin üyelerinin, çekirdek ailelerin üyelerine göre aile işlevlerini daha sağlıksız algıladıkları saptanmıştır (Akt: Doğan, 2006:22).

Çekirdek aileler kendi başlarına bir aile olarak değerlendirebilirken, geniş aileler tek başlarına bir aile olarak değil, bir diğer ailenin uzantısı ya da devamı olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla geniş ailede yaşayanların aile işlevlerine ilişkin algısının, çekirdek ailede yaşayanlara göre daha sağlıklı ve karmaşık olması şaşırtıcı değildir.

7. Yapılan araştırma sonucunda anne babalarının evlilik doyumlarının ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin aile değerlendirmelerini etkilediği görülmüştür. İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin algıladıkları aile işlevleri ile anne-babalarının evlilik doyumları arasındaki ilişki incelendiğinde orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Annelerin evlilik doyumları ile öğrencilerin aile işlevlerinde problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler alt boyutlarında orta düzeyde negatif düzeyde ilişki bulunmuştur.

Babaların evlilik doyumları ile tüm aile işlevlerinde yine orta düzeyde negatif ilişki olduğu saptanmıştır.

Anne babalar birlikte değerlendirildiğinde aile işlevlerinin duygusal tepki verme işlevi ile evlilik doyumları arasındaki ilişkinin diğer işlevlerle kıyaslandığında daha yoğun olduğu görülmektedir.

Annelerin evlilik doyumları ile duygusal tepki verme işlevi en yoğun ilişki içinde görülürken, babaların evlilik doyumlarında ise diğer işlevlere göre en yoğun ilişki içerisinde görülen işlevler duygusal tepki verme ile gereken ilgiyi göstermedir.

Bu konuda literatürde hiçbir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak Doğan (2006:iii) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre anne baba arasındaki anlaşmazlık düzeyine göre aile işlevleri farklılaşmaktadır. Anne baba arasındaki anlaşmazlık arttıkça aile işlevlerini değerlendirmede sağlıklılaşmaktadır.

Ebeveynler ailede yaşanan tartışma ve çatışmalardan çocuklarını uzak tuttukları yanlılığı içindedirler. Halbuki çocuklar için aile içi anlaşmazlık literatürde de değinildiği gibi küçük yaşlardan itibaren algılanan bir durumdur. Annenin kız çocuk, babanın da erkek çocuk için örnek olduğu düşünüldüğünde, örnek alınan figürler kendi aralarında bir çatışma ve tartışma ortamı içindelerse model alınan bu figürler uzun vadede çocukların ileride kuracakları aile yapılarını etkileyecektir.

Anne ve babanın evliliklerinden aldıkları mutluluk durumu diye tanımlanan doyumları düşükse bu durum eşlerin birbirlerine olan sözleri ve davranışlarına farkından olsunlar ya da olmasınlar yansıyacaktır. Dolayısıyla çok açık ya da belirgin olmayan bu gerginlik durumu ailenin diğer üyeleri tarafından hissedilecektir. Araştırmada ebeveynlerinin evlilik durumları ile ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin aile değerlendirmeleri arasında yüksek bir ilişki çıkması beklenirken ilişki orta düzeyde saptanmıştır. Bunun nedeni olarak birçok ebeveynin özellikle annenin evliliklerinde var olan doyumsuzluklarını, puanlayıcı yanlılığı ile yansıtmamaları düşünülebilir.

Sonuç olarak mutsuz bir evlilik ortamına tanık olmuş çocukların ailelerini sağlıklı algılamamaları doğal bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

5.2. Öneriler

Ortaya çıkan sonuçlar incelendiğinde yapılabilecek çalışmalara ilişkin öneriler aşağıda sunulmuştur:

1. Ergenlerin aile işlevlerini daha sağlıklı algılamaları adına, okullarda krize müdahale hizmetlerinden çok önleyici rehberlik anlayışına dayalı ergen ve ailelerine yönelik aile destek grupları oluşturulabilir.

2. Okullarda ergenlerin ailedeki sorun alanlarına yönelik psiko-eğitim çalışmaları yaygınlaştırılabilir.

2. Velilere özellikle çocuklarının gelişimsel özelliklerini tanıtıcı seminerlerin yaygınlaştırılması ve hali hazırda uygulanan aile eğitim programlarının tüm ailelere ulaşması sağlanabilir.

3. Ebeveynlerin evlilik doyumlarının, ergenlerin algıladıkları aile işlevlerini etkilediği göz önünde bulundurulduğunda, sağlıklı evlilikler ve aileler kurabilmek ve kurulmuş olan evlilikler için de çiftlerin evlilik doyumlarını yükseltmek için evlilik öncesi ve sonrası evlilik ve aile danışmanlığı hizmetleri yaygınlaştırılabilir.

4. Ayrıca konu ile ilgili evren ve örneklem genişletilerek, daha geniş araştırmalar yapılabilir.

5. Göçün sadece ailelerde yarattığı durum değil, kişi ve kurumlarda bıraktığı etki de uzun vadede değerlendirilerek, göç eden ailelerle oryantasyon hizmetleri başta olmak üzere çeşitli çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

Ahmadi, K., Ashrafi, S.M.N., Kmiaee, S.A., Afzali, M.H. (2010). Effect Of Family Problem Solving On Marital Satisfaction. **Journal Of Applied Sciences**. 10(8):682-687.

Akboy, R. (2005). **Eğitim Psikolojisi ve Çoklu Zeka**. İzmir: Dinozor Kitabevi.

Alnajjar, A.A. (1996). Adolescents' Perceptions of Family Functioning in the United Arab Emirates. **Adolescence**. 31(122):433-442.

Aluja, A., Barrio, V.D., Garcia, L.F. (2007). Personality, Social Values and Marital Satisfaction as Predictors of Parents' Rearing Styles. **International Journal of Clinical and Health Psychology**. 7(3):725-737.

Anderson, A.R., Carolyn, S.H. (1994). Family System Characteristics and Parental Behaviors as Predictors of Adolescent Substance Use. **Adolescence**. 29(114):405-420.

Apaydın, H. (2001). Aile İçi Etkileşimin Çocuğun Dinsel Gelişmesine Etkisi. **Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. 12(13):319-337.

Aslan, S.H., Aslan, R.O. , Alparslan, Z.N. , Ünal,M (1998). Kocaeli'nde Çalışan Bir Grup Hekimde Evlilik Doyumu. **Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi**. 23(4): 212-215.

Avcı, R. (2006). Şiddet Davranışı Gösteren ve Göstermeyen Ergenlerin Ailelerinin Aile İşlevleri, Öfke ve Öfke İfade Tarzları Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aydın, M.Z. (2005). **Ailede Çocuğun Ahlak Eğitimi**. İstanbul: Dem Yayınları.

Aydın, B., Can, G., Ersanlı, K., Kılıç, M., Külahoğlu, Ş., Öztürk, B., Bilge, F., Küçükkaragöz, H., Kısaç, İ., Korkmaz, İ., Bilgin, M., Uçar, E. ve Yeşilyaprak, B. (Ed.) (2009). **Gelişim Psikolojisi: Gelişim-Öğrenme-Öğretim**. 5. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.

Aydoğmuş, K., Baltaş, A., Baltaş, Z., Davaslıgil, Ü., Güngörmüş, O., Konuk, E., Korkmazlar, Ü., Köknel, Ö., Lavar, L., Oktay, A., Razon, N., Yavuzer, H. (2006). **Ana Baba Okulu**. 12. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Barnes, H.L., Olson, D.H. (1985). Parent-Adolescent Communication and the Circumplex Model. **Child Development**. 56(2): 438-447.

Bayram, Y. (2006). Toplumsallaşma Süreci İçerisinde Aile ve Toplum- İran Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü.

Ben-Zur, H. (2003). Happy Adolescents: The Link Between Subjective Well-Being, Internal Resources, and Parental Factors. **Journal of Youth and Adolescence**. 32(2):67-79.

Blavier, D.C., Donald, C., Glen, E. (1995). The Role of Shame In Perceptions of Marital Equity, Intimacy and Competency. **American Journal of Family Therapy**. 23(1):73-82.

Blum, J.S., Mehrabian, A. (1999). Personality and Temperament Correlates of Marital Satisfaction. **Journal of Personality**. 67 (1): 93-125.

Brunstein, J. (1996). Personal Goals and Social Support in Close Relationships: Effects on Relationship Mood and Marital Satisfaction. **Journal of Personality and Social Psychology**. 71 (5): 1006-1019.

Bolat, A. (2010). İlköğretim 8.Sınıf Öğrencilerinin Bilişsel ve Duyuşsal Becerileri Açısından Türkçe Dersi Öğretim Araçları. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Boss, P.G. (1980). The Relationship of Psychological Father Presence, Wife's Personal Qualities and Wife/Family Dysfunction in Families of Missing Fathers. **Journal of Marriage and Family**. 42(3):541-549.

Bouchard, G. (1998). Predictive Validity of Coping Strategies on Marital Satisfaction: Cross-Sectional and Longitudinal Evidence. **Journal of Family Psychology**. 12 (1):112-131.

Bulut, I. (1990). **Aile Değerlendirme Ölçeği El Kitabı**. Ankara: Özgüzeliş Matbaası.

Burleson, B.R., Denton, W.H. (1997). The Relationship Between Communication Skills and Marital Satisfaction: Some Moderating Effects. **Journal of Marriage And Family**. 59(4):884-902.

Burpee, L.C., Langer, E.J. (2005). Mindfulness and Marital Satisfaction. **Journal of Adult Development**. 12(1):43-51.

Canel, A.N. (2007). Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Caughlin, J.P. (2002). The Demand/Withdraw Pattern of Communication as a Predictor of Marital Satisfaction Over Time-Unresolved Issues and Future Directions. **Human Communication Research**. 28 (1): 49-85.

Chien, W.T., Phil, M., Wong, K.F. (2007). A Family Psychoeducation Group Program for Chinese People With Schizophrenia in Hong Kong. **Psychiatric Services**. 58:1003-1006.

Cingisiz, N. (2010). Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Duygusal Zekaları İle Evlilik Doyumları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Clark, R. D., Shields, G. (1997). Family Communication And Delinquency. **Adolescence**. 32(125): 81-92.

Cobb, R.J. , Davila, J. , Bradbury, T.N. (2001). Attachment Security and Marital Satisfaction: The Role of Positive Perceptions and Social Support. **Personality and Social Psychology Bulletin**. 27(9): 1131-1143.

Coombs, R. H., Landsverk, J. (1988). Parenting Styles And Substance Use During Childhood and Adolesence. **Journal of Marriage and The Family**. 50(2):473-482.

Crawford, D.W. , Houts, R.M., Huston, T.L. , George, L.J. (2002). Compatibility, Leisure and Satisfaction in Marital Relationships. **Journal of Marriage and The Family**. 64(2):433-449.

Curun, F. (2006). Yüklemeler, Evlilik Çatışmaları,Cinsiyet ve Cinsiyet Rolü Yönelimi ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkinin Yordanması. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Cüceloğlu, D. (2008). **İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları**. 17.baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çakaloz,B., Kurul,S.(2005). Duchenne Muskuler Distrofili Çocukların Aile İşlevlerinin ve Annelerinde Depresyon ve Kaygı Düzeylerinin Araştırılması. **Klinik Psikiyatri Dergisi**. 8(1):24-30.

Çakaloz, B., Pekcanlar, A., Böber, E., Eminağaoğlu, N., Günay, T. (2006). Karşıt Olma Karşı Gelme Bozukluğu (Kohb) Eşlik Eden Veya Etmeyen Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (Dehb) Tanısı Alan Puberte Öncesi Erkek Olgularda Aile İşlevlerinin Değerlendirilmesi. **Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi**. 20(3):149-155.

Çakıcı, S. (2006). Alt ve Üst Sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile İşlevlerinin, Anne-Çocuk İlişkilerinin ve Aile İşlevlerinin Anne-Çocuk İlişkilerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çakmak, S. (2006). Gören ve Görmeyen Ergenlerin Cinsel Gelişimleri. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çavuşoğlu, F.N. (2007). Evli Çiftlerin Kendi Aile Yapıları ve İşlevselliklerinin Aile Orjinalleriyle Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çelik, C.K. (2006). Eğitim Yöneticilerinin Mesleki Tükenmişlikleri ile Evlilik Doyumları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çelik, G.G. (2007). Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniğine Başvuran Ergenlerin Özellikleri. Uzmanlık Tezi, Çukurova Üniversitesi. Çocuk ve Ruh Hastalıkları Anabilim Dalı.

Çelik, M., İnanç, B. (2009). Evlilik Doyum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. 18(2):24-269.

Çelik, G., Tahiroğlu, A., Avcı, A. (2008). Ergenlik Döneminde Beynin Yapısal ve Nörokimyasal Değişimi. **Klinik Psikiyatri Dergisi**. 11(1):42-47.

Çetin, B.T. (2010). Evlilik Doyumunun Bazı Değişkenlere Göre Yordanması. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çınar, L. (2008). Evlilik Doyumu: Cinsiyet Roller ve Yardım Arama Tutumu. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çiftçi, A., Biçici, İ. (2005). **Aile Rehberi**. Ankara: TC. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.

Danacı, A.E., Karaca, N., Deveci, A. (2005). Şizofreni Hastalarında Aile İşlevselliği ile Sosyal İşlevsellik Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. **Türkiye’de Psikiyatri**. 7(3):103-108.

Denham, S. A., Cavery, S, Schmidt, M., DeMular, E Caal, S., Hamada, H. ve Mason,T. (2000). Preschool Understanding of Emotions: Contributions to Classroom Anger and Aggression. **Journal of Child Psychology and Psychiatry**. 43(7) :901-916.

Deniz, H., İlnem, C., Yener, F.(1998). Şizofren Bireyin Algıladığı Duygu Dışavurum Düzeyinin Relapsla ve Aile İşlevleriyle İlişkisi. **Düşünen Adam Dergisi**. 11(3):5-15.

Doğan, M. (2006). Genel Lise Öğrencilerinin Aile İşlevlerinin ve Denetim Odaklarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Dönmezer, İ. (2001). **Ailede İletişim ve Etkileşim**. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Ercan, Ö. (2002). İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Aile Özellikleri, Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeyleri ve Stresle Başa Çıkma Yolları. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Erdoğdu, M. Y. (2005). Suça Yönlendirilen ve Yönlendirilmeyen Çocukların Aile İlişkileri ile Saldırganlık Davranışlarının Karşılaştırılması. **Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi**. 12 (3):106-114.

Eremkem, N. (1998). Eski Türk Toplumunda Ailenin Yeri ve Önemi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Eroğlu, E. (2001). Ailenin Çocuklarda Problem Çözme Yeteneğinin Gelişmesi Üzerindeki Etkisi (Adapazarı Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Eröz, M. (2000). **Türk Ailesi**. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Ertekin, B. (2010). Yeme Bozukluğu Hastalarında Aile Ortamının ve Aile İşlevselliğinin Değerlendirilmesi. Tıpta Uzmanlık Tezi, İstanbul Üniversitesi. İstanbul Tıp Fakültesi.

Eşkisü, M. (2009). Liseli Öğrencilerin Zorbalık Düzeyleri ile Aile İşlevleri ve Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Fallon, B.J., Bowles, T.V. (1997). The Effect Of Structure And Family Functioning On Adolescents' Perceptions Of Intimate Time Spent With Parents, Siblings, And Peers. **Journal Of Youth And Adolescence**. 26(1): 25-43.

Feeney, J.A. (2002). Attachment, Marital Interaction and Relationship Satisfaction: A Diary Study. **Personal Relationships**. 9(1): 39-55.

Fincham, F.D. , Beach, S.R.H. , Harold, G.T. , Osborne, L.N. (1997). Marital Satisfaction and Depression: Different Causal Relationships for Men and Women?. **Psychological Science**. 8(5): 351-357.

Fishman, E.A., Meyers, S.A. (2000) "Marital Satisfaction and Child Adjustment: Direct and Mediated Pathways" *Contemporary Family Therapy*. 22(24): 437-452.

Fromm, E. (1996). **Sağlıklı Toplum**. (Çev: Y.Salman, Z. Tanrısever). İstanbul: Payel Yayınları.

Greef, A.P, De Bruyne, T. (2000). Conflict Management Style and Marital Satisfaction. **Journal of Sex and Marital Satisfaction**. 26(4):321-334.

Greeff, A.P. , Malherbe, H.L. (2001). Intimacy and Marital Satisfaction in Spouses. **Journal of Sex and Marital Therapy**. 27(3):247-257.

Greenberger, E., Q'Neil, R. (1992). Maternal Employment and Perceptions of Young Children, Bronfenbrenner et al. Revisited. **Child Development**. 63(2): 431-448.

Günay, S .(2007). Evlilik Çatışması, Nedensellik-Sorumluluk Yüklemeleri, Eşlerin Evlilik İlişkisinden Sağladıkları Genel Doyuma İlişkin Görüşleri ve Evliliğe İlişkin Değerlendirmeler Arasındaki İlişkiler. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güngör, H.C. (2007). Evlilik Doyumunu Açıklamaya Yönelik Bir Model Geliştirme. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Günsel, A.G. (2010). Zihinsel Engelli Tanısı Almış Çocuğa Sahip Ailelerin Aile İşlevlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gürler, A. (2005). Çocuğun Suça Yönelmesinde Aile Faktörünün ve Akran Gruplarının Rollerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güven, N. (2005). İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Evlilik Doyumu İle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Hamamcı, Z., Büyüköztürk, Ş. (2003) İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, Ölçeğin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi. **Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 2(25):107-111.

Hasdemir, A.D. (2007). Ergenlerin ve Anne Babalarının Empatik Becerileri ile Aile Yapılarını Değerlendirmeleri Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Hatfield, E., Pillemer, J. T., O'Brien, M. U., Sprecher, S., Le, Y. L. (2007). The Endurance of Love: Passionate and Companionate Love in Newlywed and Long-Term Marriages. **Submitted to Interpersona**.2(1):35-64.

Hawkins, D.N. (2005). Unhappily Ever After: Effects of Long Term, Low Quality Marriages on Well-Being. **Social Forces**. 84 (1):451-471. <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?hid=113&sid=4827cd98-ea90-4846-9412-9eff870b04a4%40sessionmgr112&vid=2> (18.01.2011).

Hess, J. (2008). Marital Satisfaction and Parental Stres. All Graduate Theses and Dissertations. Utah:Utah State University: Family, Consumer, and Human Development.

Hirschberger, G., Srivastava, S., Marsh, P., Cowan, C.P., Cowan, P.A. (2009). Attachment, Marital Satisfaction, and Divorce During the First Fifteen Years of Parenthood. **Personal Relationships**. 16(3):401-420.

Hoşcan, S. (2010). 9-12 Yaş Çocuklarının Evlilik Çatışması Algısı İle Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumunun Aracı Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Huerta, R., Mena, A., Malacara, J.M., Leon, J.D. (1995). Symptoms at Perimenopausal Period: Its Association with Attitudes Toward Sexuality, Life-Style, Family Function, and FSH Levels. **Psychoneuroendocrinology**. 20(2):135-148.

Hünler, O.S. (2002). The Effects Of Religiousness On Marital Satisfaction and The Mediator Role Of Perceived Marital Problem Solving Abilities Between Religiousness And Marital Satisfaction Relationship. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hünler, O.S., Gençöz, T. (2003). Boyun Eğici Davranışlar ve Evlilik Doyumu İlişkisi: Algılanan Evlilik Problemleri Çözümünün Rolü. **Türk Psikoloji Dergisi**. 18(51):99-108.

İşmen, E. (2004). Duygusal Zeka ve Aile İşlevleri Arasındaki İlişki. **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. 7(11):55-75.

Johnson, P.P., O'Leary, K.D. (1996). Behavioral Components of Marital Satisfaction: An Individualized Assessment Approach. **Journal of Consulting and Clinical Psychology**. 64(2):417-423.

Kadayıfçı, O., Ürünsak, İ.F., Güzel, A.B. (2006). Jinekolojik Gelişim. **Türkiye Klinikleri J Pediatr Sci**. 2(1):6-10.

Kalyencioğlu, D., Kutlu,Y. (2010). Ergenlerin Aile İşlevi Algılarına Göre Uyum Düzeyleri. **İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi**. 18(2):56-62

Kapçı, E.G., Hamamcı, Z. (2010). Aile İşlevi ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişki: Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Aracı Rolü. **Klinik Psikiyatri Dergisi**. 13(3):127-136.

Karaer, Ş., Kuğu, N., Doğan, O., Akyüz, G. (2004). Sivas İl Merkezinde Alkol Kötüye Kullanımı ve Bağımlılığı Olanlarda Kişilik Bozuklukları, Benlik Saygısı ve Aile İşlevleri. **Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji (3P) Dergisi**. 12(1):11-21.

Karasar, N. (2003). **Bilimsel Araştırma Yöntemi** (12. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karataş, K. (2001). Toplumsal Değişme ve Aile. **Toplum ve Sosyal Hizmet**. 12(2):87-96.

Karney, B.R. , Bradbury, T.N. (1997). Neuritisim, Marital Interaction, and the Trajectory of Marital Satisfaction. **Journal of Personality and Sozial Psychology**. 72(5):1075-1092.

Kastro, R.M. (1998). Evlilik İçi Uyum ve Depresyon: Evlilik İlişkisinin Niteliği ve Eşlerde Semptom Oluşumu Hakkında Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaya, S. (2005). Ergenlikte Kendine Güven ve Aile İle İlişkilendirilmesi. Yüksek Lisans Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Keitner, G., Miller, I., Fruzzetti, A., Epstein, N., Bishop, D., Norman, W.H. (1987). Family Functioning And Suicidal Behavior İn Psychiatric Inpatients With Majör Depression. **American Psychological Association**. 50(3):242-255.

Kılıç, G. (2005). İlköğretim 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinde Atılganlık Düzeylerinin Sosyal Kaygı ve Anne-Baba Tutumları Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kılıç, G.B., Şener, Ş. (2005). Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocuklarda Karşıt Olma-Karşıt Gelme Bozukluğu/ Davranış Bozukluğu Eş

Hastalanımında Aile İşlevleri ve Psiko-sosyal Değişkenlerin Karşılaştırılması. **Türk Psikiyatri Dergisi**. 16(1): 1-28.

Kılıç, H.G. (2007). Bazı Demografik Değişkenler ve Anne Baba Tutumlarına Göre Madde Bağımlısı Bireylerin Anne Baba Bağlılıklarını İlişkisinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kılıçaslan, A. (2001). Aile Fonksiyonlarının ve Algılanan Farklılaşmış Anne-Baba Yaklaşımının Kardeş İlişkileri Üzerindeki Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kılıççı, Y. (2000). **Okulda Ruh Sağlığı**. Ankara: Anı Yayıncılık.

Kibar, B. (2008). Büyükanneleleriyle Yetişen ve Yetişmeyen 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyo-Duygusal Gelişim Düzeyleri, Davranış Sorunları İle Aile işlevlerinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kim, H.S., Kim, H.S. (2008). The Impact of Family Violence, Family Functioning, and Parental Partner Dynamics on Korean Juvenile Delinquency. **Child Psychiatry And Human Development**.39(4):439-453.

Kirkpatrick, L.A., Kiger, G., Daphne, S., Riley, P.J., Larsen, R.J. (2001). Working Hard and Hardly Working: Domestic Labor and Marital Satisfaction Among Dual-Earner Couples. **Journal of Marriage And The Family**. 63(2): 514-513.

Korkmazlar, Ü. (1990). **Son Çocukluk Dönemi (6-12 Yaş): Ana-Baba Okulu**. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kuğu, N., Akyüz, G., Doğan, O., Erşan, E., İzgiç, F. (2002). Üniversite Öğrencilerinde Yeme Bozukluklarının Yaygınlığı ve Yeme Bozukluğu Olanlarda

Benlik Saygısı, Aile İşlevleri, Çocukluk Çağı İstismarı ve İhmalinin Araştırılması. **Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji (3P) Dergisi**. 10(3):255-266.

Kulaksızoglu, A. (1998). **Ergenlik Psikolojisi**. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kumbasar, H., Bulut, I. (1997). Uyum Bozukluğu Tanısı Konan Üniversite Öğrencilerinin Aile İşlevlerini Değerlendirme Biçimleri. **Yeni Symposium**. 35(4):126-131.

Le Croy, C.W. (1988). "Parent-Adolescent Intimacy: Impact On Adolescent Functioning", **Adolescence**. 23(89): 137-146.

Lindenfield, G. (2004). Kendine Güvenen Çocuk Yetiştirme. (Çev: G. Tümer). Ankara: HYB Yayınları.

Masselam, V.S., Marcus, R.F., Stunkard, C.L. (1990). Parent-Adolescent Communication, Family Functioning, And School Performance. **Adolescence**. 25(99): 725-737

Mete, B. (2005). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Empatik Becerileri İle Aile İşlevleri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Meyers, S.A., Landsberger, S.A. (2002). Direct and Indirect Pathways Between Adult Attachment Style and Marital Satisfaction. **Personal Relationships**. 9 (2):159-172.

Miller, P.J., Caughlin, J.P., Huston, T.L. (2003). Trait Expressiveness and Marital Satisfaction: The Role of Idealization Process. **Journal of Marriage and Family**. 65(4):978-995.

Muluk, E. (2004). Alt ve Üst Sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile Yapıları ve Anne Çocuk İlişkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Nicholas, W. (2005). The First Years of Marital Commitment: Handbook of Couples Therapy. (Edt.: Michele Harway). New Jersey: John Wiley & Sons, Incorporated.

Nilsson, K.W., Sjöberg, R.L., Damberg, M., Alm, P.O., Öhrvik, J., Leppert, J., Lindström, L., Orelund, L. (2005). Role of the Serotonin Transporter Gene and Family Function in Adolescent Alcohol Consumption. **Alcoholism: Clinical and Experimental Research**. 29(4):564-570.

Nirun, N. (1994). **Sistematik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür**. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Noller, P., Fitzpatrick, M.A. (1990). Marital Communication in the Eighties. **Journal of Marriage and The Family**. 52(4):832-843.

Orvin, G.H. (1997). **Ergenlik Çağındaki Çocuğunuzu Anlamanın Yolları**. (Çev: A. Güran). Ankara: HYB Yayınları.

Ölçek, N. (2010). Davranım Bozukluğu Tanısı Alan Hastaların Ailesel Değerlendirilmesi ve Ebeveynlerinin Psikiyatrik Tanı Dağılımı. Tıpta Uzmanlık Tezi, İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı.

Örgün, S.K. (2000). Anne Baba Tutumları ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Atılganlıkları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Özatça, A. (2009). Ergenlerde Sosyal ve Duygusal Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Aile İşlevleri. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özbay, M. (2008). **Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I**. Ankara: Öncü Kitap Basımevi.

Özben, Ş. (2007). Gelişim Psikolojisi (Çocukluk) Ders Notları. Dokuz Eylül Üniversitesi.Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı.

Özcan, C., Oflaz, F., Türkbay, T. (2003). Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik Bozukluğu ve Benlik Karşıt Olma-Karşı Gelme Bozukluğu Olan Çocukların Anne-Babalarının Empati Düzeylerinin Karşılaştırılması. **Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi**. 10(3):108-114.

Özcebe, H. (2002). Birinci Basamakta Adolesan Sorunlarına Yaklaşım. Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi Halk Sağlığı **Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi**. 11(10):374-377.

Özgül, A., Yazıcıoğlu, K., Peker, F., Taşkaynatan, M.A. (2003). Rehabilitasyon Programındaki Evli Paraplejik Hastaların Aile İşlevleri Yönünden İncelenmesi. **Türkiye Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Dergisi**. 49(4):3-7.

Özgüven, İ.E. (2000). **Evlilik ve Aile Terapisi**. Ankara: Pdrem Yayınları.

Özşenol, F., Işıkhana, V., Ünay, B., Aydın, H.İ., Akın, R., Gökçay, E. (2003). Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Aile İşlevlerinin Değerlendirilmesi. **Gülhane Tıp Dergisi**. 45(2):156-164.

Palabıykoğlu, R., Azizoğlu, S., Özayar, H., Berksun, O.E. (tarih yok). İntihar Girişimi Olan ve Olmayan Depresiflerin Aile İşlevselliği. **Kriz Dergisi**. 1(3):118-122.

Palmer, S., Glass, T.A. (2003). Family Function and Stroke Recovery: A Review. **Rehabilitation Psychology**. 48(4):255-265.

Paradise, J.E., Rose, L., Sleeper, L.A., Nathanson, M. (1994). Behavior, Family Function, School Performance, and Predictors of Persistent Disturbance in Sexually

Abused Children. **Official Journal of the American Academy of Pediatrics.** 93(3):452-459.

Pettit,G.S., Bates, J.E., Dodge, K.A. (1997). Supportive Parenting, Ecological Context, and Children's Adjustment: A Seven-Year Longitudinal Study. **Child Development.**68(5): 908-923.

Pless, B.I., Roghmann, K., Haggerty, R.J. (1972). Chronic Illness, Family Functioning, and Psychological Adjustment: A Model for the Allocation of Preventive Mental Health Services. [Oxford Journals Medicine International Journal of Epidemiology](#). 1(3):271-277.

Polat, D. (2006). Evli Bireylerin Evlilik Uyumları, Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Reizer, A., Possick, C., Ein-Dor, T. (2010). Environmental Threat Influences Psychological Distress and Marital Satisfaction Among Avoidantly Attached Individuals. **Personal Relationships.** 17(4):585-598.

Reynolds, W., Remer, R., Johnson, M. (1995). Marital Satisfaction in Later Life- An Examination of Equity, Equality, and Reward Theories. **International Journal of Aging&Human Deveolpment.** 40(2): 155-173.

Rothbaum, F., Weisz, J.R. (1994). Parental Caregiving and Child Externalizing Behavior in Nonclinical Samples: A Meta-Analysis. **Psychological Bulletin.** 116(1):55-74.

Sacco, W.P., Phares, V. (2001). Partner Appraisal and Marital Satisfaction:The Rol of Self Esteem and Depression. **Journal of Marriage and the Family.** 63(2):504-513.

Sanderson, C.A., Cantor, N. (2001). The Association of Intimacy Goals and Marital Satisfaction: A Test of Four Mediational Hypotheses. **Personality and Social Psychology Bulletin**. 27(12): 1567-1577.

Sanford, K. (2003). Problem Solving Conversation in Marriage: Does it Matter What Topics Couples Discuss?. **Personel Relationships**.10(1):97-112.

Satir, V. (2001). **İnsan Yaratmak**. (Çev: S. Yeniçeri). İstanbul: Beyaz Yayınları.

Savi, F. (2008). 12-15 Yaş Arası İlköğretim Öğrencilerinin Davranış Sorunları ile Aile İşlevleri ve Anne-Baba Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.

Savi, F.Ç., Akboy, R. (2010). The Relationship Between Behavioral Problems of Primary School Students in Pre-Adolescence Period and Family Functionings. **The International Journal of Research in Teacher Education** . 1(1):28-41.

Saxton, L. (1982). **The Nature of Marriage, The Individual, Marriage, and the Family**.(5.Ed.). Belmont: Wadsworth Publishing Company.

Saydam, R., Gençöz, T. (2005). Aile İlişkileri, Ebeveynin Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Kendilik Değerinin Gençler Tarafından Belirtilen Davranış Problemleri İle Olan ilişkisi. **Türk Psikoloji Dergisi**. 20(55):61-74.

Sayın, Ö. (1990). **Aile Sosyolojisi**. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

Schachar, R., Taylor, E., Wieselberg, M., Thorley, G., Rutter, M. (1987). Changes in Family Function and Relationships in Children Who Respond to Methylphenidate. **Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry**. 26(5):728-732.

Schafer, R.B., Wickrama, K.A.S., Pat, M. (1998). Stress in Marital Interaction and Change in Depression: A Longitudinal Analysis. **Journal of Family Issues**. 19(5):578- 594.

Shackelford, T.K., Besser, A., Goetz, A.T. (2008). Personality, Marital Satisfaction, and Probability of Marital Infidelity. **Individual Differences Research**. 6(1):13-25.

Schumacher, J., Stöbel-Richter, Y., Brahler, E. (2002). Is There an Association Between Marital Satisfaction and Recalled Parental Rearing Behavior?. **Zeitschrift Fur Entwicklungspsychologie und Padagogische**. 34(4): 227-235.

Sevindi, E., Keskin, A., Beşer, N.G., Eker, H. (2010). Spor Faaliyetlerinin Engelli Bireylerin Aile Sürecine Etkisinin İncelenmesi. **Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi**. 12(1):12-19.

Shek, D. (2001). Paternal And Maternal Influences on Family Functioning Among Hong Kong Chinese Families . **Journal Of Genetic Psychology**. 162(1):56–74.

Shek, D.T.L. (2002). Assessment of family functioning in Chinese adolescents: The Chinese version of the Family Assessment Device. **Research on Social Work Practice**. 12(4):502-524.

Smart, L.S., Thomas, R.C., Didier, L.A. (1990). Adolescent Substance Use And Perceived Family Functioning. **Journal Of Family Issues**. 11(2):208-227.

Soyer, A. (2006). An Exploration of Masculinity, Femininity, Sexual Fantasy and Masturbation As Predictors Of Marital Satisfaction. Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Stanley, J.C. (1991). Critique of Socioemotional Adjustment of Adolescent Girls Enrolled in a Residential Acceleration Program. **Gifted-Child-Quarterly**. 35(2): 53-66.

Şendil, G. (1999). Çocukların Anne- Babanın Evlilik Çatışmalarını Algılayışı. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şendoğdu, M.C. (2000). Anaokuluna Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Anne Babalarını Algılamaları İle Anne Babaların Kendi Tutumlarını Algılamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Şener, A., Terzioğlu, G. (2002). **Ailede Eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması**. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Yayını.

Şentürk, Ü. (2006). Parçalanmış Aile Çocuk İlişkinin Sebep Olduğu Sosyal Problemler (Malatya Uygulaması). Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şimşek, H. (2009). Ankara'nın Farklı Sosyoekonomik Bölgelerinde Yaşayan Aile Bireylerinin Aile İlişkilerini Algılama Durumları. **Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi**. 25:8-26.

Şimşek, N. (2005). Nevşehir İl Merkezindeki Lise Öğrencilerinde İntihar Girişimi Yaygınlığı ve İlişkili Ailesel Faktörlerin Belirlenmesi. **Sağlık Bilimleri Dergisi**. 14:79-97.

Taylan, H.H. (2003). Köy Ailesinde Aile içi İlişkiler (Selçikli Köyü Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tezcan, M. (2006). **Cumhuriyetten Günümüze Türk Ailesinin Dünü, Bugünü, Geleceği** (Sosyo-Kültürel Açıdan). http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/tezcan_aile.pdf (18.01.2011).

Tezer, E. (1994a). Evlilik ve İş Doyumu İlişkisi: İkili Çatışmalar ve Bazı Demografik Değişkenlerin Rolü. **Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**. 2(1): 1-12.

Tezer, E. (1994b). Evli Eşler Arasındaki Çatışmalar ile Çeşitli Değişkenlerin Evlilik Doyumuna Etkisi: Kadın Eşin Bir İşte Çalıştığı ve Çalışmadığı Eşler Üzerine Bir Araştırma. **Psikiyatri Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi**. 2(3):209-217.

Tezer, E. (1996). Evlilik Doyumu ve İş Doyumu: Bir Ön Çalışma. **Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**. 1(3): 24-26.

Torun, A. (1995). Tükenmişlik, Aile Yapısı ve Sosyal Destek İlişkileri Üzerine Bir İnceleme. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Trask, P.C., Paterson, A.G., Trask, C.L., Bares, C.B., Birt, J., Maan, C. (2003). **Parent and Adolescent Adjustment to Pediatric Cancer: Associations with Coping, Social Support, and Family Function** Journal of Pediatric Oncology Nursing. 20(1):36-47.

Türküm, A.S., Kızıldaş, A., Bıyık, N., Yemenici, B. (2005). Üniversite Öğrencilerinin Aile İşlevlerinin İncelenmesi. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi**. 5(1): 229-262.

Twenge, J.M., Campbell, W.K., Foster, C.A. (2003). Parenthood and Marital Satisfaction: A Meta-Analitik Review. **Journal of Marriage and Family**. 65(3):574-583

Ulak, M.Y. (1993). Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ulu, P., Fışiloğlu, H. (2004). Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. **Türk Psikoloji Yazıları**. 7(14):61-75.

Ünal, G. (2003). Bipolar Affektif Bozukluğu Olan Hastaların Aile İşlevlerinin Değerlendirilmesi. **Düşünen Adam**. 16(1):39-45.

Üncü, S. (2007). Duygusal Zeka ve Evlilik Doyumu İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Vandenberg, B. (2001). Grief Communication, Grief Reactions And Marital Satisfaction In Bereaved Parents. **Death Studies**. 25(7): 569-482.

Wang, Y., Shen, Y., Gu, B., Jia, M., Zhang, A.L. (1989). An Epidemiological Study of Behavior Problems in School Children in Urban Areas of Beijing. **Journal of Child Psychology and Psychiatry**. 30(6):907-912.

Weigel, D.J., Ballard-Reisch, D.S. (2001). The Impact of Relational Maintenance Behaviors on Marital Satisfaction: A Longitudsonal Analysis. **Journal of Family Communication**. 1(4):265-279.

Wilcox, W.B., Dew, J., Meckley, L. (2008). **If Momma Ain't Happy: Marital Satisfaction Among New Mothers**. Presidential Inauguration Research Poster Competition. Virginia and Utah State University: Departments of Sociology and Family Studies.

Willoughby, J.C., Glidden, L.M. (1995). Fathers Helping Out-Shared Child-Care and Marital Satisfaction of Parents of Children with Disabilities. **American Journal on Mental Reterdation**. 99 (4): 399-406.

Wood, D., Valdez, R.B., Hayashi, T., Shen, A. (1990). Homeless and Housed Families in Los Angeles: A Study Comparing Demographic, Economic, and Family Function Characteristics. **American Journal of Public Health**. 80(9):1049-1052.

Woody, R.H., Woody, J.D. (1973). **Sexual, Marital and Familial Relations: Therapeutic Interventions For Professional Helping**. Illinois: Bannerstone House.

Yalom, I. (2006). **Evlilik Terapisi**. (Çev: Y. Özkardeşler-Şallı). İstanbul: Prestij Yayınları.

Yaşar, F. (2009). İlköğretime Devam Eden Öğrencilerin Anne-Çocuk İlişisini Kabul ve Reddedici Algılama Düzeyinin Annenin Evlilik Doyumu ve Evlilik Düzeyiyle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Üniversitesi.

Yaşın-Dökmen, Z., Tokgöz, Ö. (2002). **Cinsiyet, Eğitim, Cinsiyet Rolü ile Evlilik Doyumu ve Eşle Algılanan Benzerlik Arasındaki İlişkiler**. XII. Ulusal Psikoloji Kongresi. (9-13 Eylül 2002). Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Yavuzer, H. (Ed.) (2009).**Evlilik Okulu**. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yelsma, P., Marrow, S. (2003). An Examination of Couples: Difficulties With Emotional Expressiveness. **Journal of Family Communication**. 3(1):41-62.

Yılmaz, A. (2001). Eşler Arasındaki Uyum, Anne Baba Tutumu ve Benlik Algısı Arasındaki İlişkilerin Gelişimsel Olarak İncelenmesi. **Türk Psikoloji Dergisi**. 16(47):1-24.

Yılmaz, A. (2001). Eşler Arasındaki Uyum: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar. **Aile ve Toplum Dergisi**. 1(4):49-59.

Yörükoğlu, A. (1996). **Gençlik Çağı Ruh Sağlığı Ve Ruhsal Sorunlar**. İstanbul: Özgür Yayınları.

Zimmerman, T.S. (2000). Marital Equality and Satisfactio in Stay-At-Home Mother and Stay-At-Home Father Families. **Contemporary Family Therapy**. 22(3):337-354.

http://iogm.meb.gov.tr/files/ilkogretim_veli_rehberi/index.html (15.12.2010).

EKLER

Ek-1 Aile Değerlendirme Ölçeği

AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

CÜMLELER	Aynen katılıyorum	Büyük ölçüde katılıyorum	Biraz katılıyorum	Hiç katılmıyorum
1) Ailece ev dışında program yapmakta güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız.				
2) Günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin) hemen hepsini aile içinde hallederiz.				
3) Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenini bilir.				
4) Bizim evde kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getirmezler.				
5) Evde birinin başı derde girdiğinde, diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler.				
6) Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz.				
7) Ailemizde acil bir durum olsa, şaşırıp kalırız.				
8) Bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız.				
9) Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duygularımızı açığa vurmaktan kaçınırız.				
10) Gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız.				
11) Evde dertlerimizi, üzüntülerimizi birbirimize söylemeyiz.				
12) Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız kararlara uyarız.				
13) Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğinizde sizi dinlerler.				
14) Bizim evde bir kişinin söylediklerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir.				
15) Ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur.				

AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

CÜMLELER	Aynen katılıyorum	Büyük ölçüde katılıyorum	Biraz katılıyorum	Hiç katılmıyorum
16) Ailemiz üyeleri, birbirlerine hoşgörülü davranırlar.				
17) Evde herkes başına buyruktur.				
18) Bizim evde herkes, söylemek istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirinin yüzüne söyler.				
19) Ailede bazılarımız duygularımızı belli etmeyiz.				
20) Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.				
21) Ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınılırız.				
22) Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize belli etmekte güçlük çekeriz.				
23) Gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.				
24) Ailemiz, bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.				
25) Bizim ailede herkes kendini düşünür.				
26) Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz.				
27) Evimizde banyo ve tuvalet bir türlü temiz durmaz.				
28) Aile içinde birbirimize sevgi göstermeyiz.				
29) Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir.				

AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

CÜMLELER	Aynen katılıyorum	Büyük ölçüde katılıyorum	Biraz katılıyorum	Hiç katılmıyorum
30) Ailemizde, her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.				
31) Aile içinde genellikle pek iyi geçinmeyiz.				
32) Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.				
33) Ancak hepimizi ilgilendiren bir durum olduğu zaman birbirimizin işine karışırız.				
34) Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz.				
35) Evde genellikle söylediklerimizle söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır.				
36) Aile içinde birbirimize hoşgörülü davranırız.				
37) Evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar sağlayacak ilgi gösteririz.				
38) Ailemizde bir dert varsa, kendi içimizde hallederiz.				
39) Ailemizde sevgi, şefkat gibi duygular ikinci plandadır.				
40) Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.				
41) Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.				
42) Bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirlerine ilgi gösterirler.				
43) Evde birbirimize karşı açık sözlüyüzdür.				
44) Ailemizde hiçbir kural yoktur.				
45) Evde birinden bir şey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendisine hatırlatılması gerekir.				

AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

CÜMLELER	Aynen katılıyorum	Büyük ölçüde katılıyorum	Biraz katılıyorum	Hiç katılmıyorum
46) Aile içinde herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.				
47) Evde kurallara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz.				
48) Bizim evde aklınıza gelen her şey olabilir.				
49) Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz.				
50) Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz.				
51) Evde birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.				
52) Sinirlenince birbirimize küseriz.				
53) Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez çünkü genellikle umduğumuz görevler verilmez.				
54) Kötü bir niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışıyoruz.				
55) Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (yangın, kaza gibi) ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı, aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir.				
56) Aile içinde birbirimize güveniriz.				
57) Ağlamak istediğimizde, birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz.				
58) İşimize (okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz.				
59) Aile içinde birisi, hoşlanmadığımız bir şey yaptığında ona bunu açıkça söyleriz.				
60) Problemlerimizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışırız.				

Ek-2 Evlilik Yaşamı Ölçeği

EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİ	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1. Evlilikten beklediklerimin çoğu gerçekleşti.					
2. Evliliğimizdeki engellerin aşılmaz olduğunu düşünüyorum.					
3. Evliliğimizi çok anlamlı buluyorum.					
4. Evliliğimizde giderek eksilen heyecan beni rahatsız ediyor.					
5. Evliliğimiz zaman zaman bana yük gibi geliyor.					
6. Huzurlu bir ev yaşamım var.					
7. Evliliğimiz her geçen gün daha iyiye doğru gitti.					
8. Bizim ilişkimiz ideal bir karı-koca ilişkisidir.					
9. Eşim benim için aynı zamanda iyi bir arkadaşır.					
10. Baş başa kaldığımız zaman benim canım hiç sıkılmaz.					

Ek-3 Kişisel Bilgi Formu**Kişisel Bilgi Formu**

Cinsiyetiniz: 1.Kız () 2.Erkek()

Kaç kardeşsiniz ?:

Tek Çocuğum	()
2 Kardeşiz	()
3-5 Kardeşiz	()
5-10 Kardeşiz	()

Anne- babanızın öğrenim durumu: Anne: Baba:

1. Okuma- Yazma bilmiyor	()	()
2. Okur-yazar	()	()
3.İlkokul mezunu	()	()
4. Ortaokul Mezunu	()	()
5. Lise Mezunu	()	()
6. Üniversite Mezunu	()	()
7.. Diğer	()	()

Geliriniz Size Yetiyor mu ? 1. Evet Yetiyor() 2. Hayır Yetmiyor()

Nasıl bir ailede yaşıyorsun? 1. Çekirdek Aile () 2. Geniş Aile()

Aileniz ne kadar zamandır İzmir’de bulunuyor? 1. Hep İzmir’de yaşıyorduk ()
2. Sonradan İzmir’ e geldik ()

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.35.00.03.29/ 6494
Konu : Zeynep ERKENCİ'nin
Araştırma İzni

15 Eylül 2010

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜNE

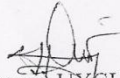
- İlgi: a) 28/02/2007 tarihli ve B.08.4.EGD.0.33.03.311-311/1084 sayılı Makam Onayı.
b) Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün 03/09/2010 tarih ve 2296 sayılı yazısı.
c) Valilik Makamı'nın 13/09/2010 tarihli ve 61091 sayılı Makam Onayı.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitimi ve Danışmanlığı ABD Aile Eğitimi Danışmanlığı Bölümü Yüksek Lisans Programı öğrencisi Zeynep ERKENCİ'nin "İlköğretim 8. Sınıfta Öğrenim Gören Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Değerlendirmeleri İle Anne-Babalarının Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışması için kullanacağı ölçekleri, ekli listedeki Torbalı ilçesine bağlı 9 ilköğretim kurumunun 8. sınıf öğrencilerine uygulaması Valilik Makamının ilgi (c) onayı ile uygun görülmüştür.

Araştırmacı tarafından yapılan sunu çalışmasının tamamlanmasından itibaren en geç iki hafta içinde, ilgi (a) Makam Onayı ile yürürlüğe giren Yönerge kapsamında "Araştırmanın Teslimine İlişkin Taahhütname Tutanağı" doldurularak çalışmanın iki örneğinin CD'ye aktarılarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Gereğini ve bilgilerinizi rica ederim.

GELEN EVRAK	
Tarihi :	23 EYLÜL 2010
Kayıt No :	2253
Dosya No :	

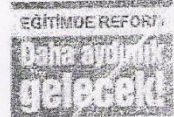

Himmet UYGUN
Vali a.
Müdür Yardımcısı

EKLER:

- 1) Valilik Onayı (1 Sayfa)
- 2) Araştırma Değerlendirme Formu (1 Sayfa)
- 3) Onaylı Veri Araçları (3 adet 6 sayfa)
- 4) Okul Listesi (1 Sayfa)
- 5) Araştırma Tamamlandıktan Sonra, Araştırmanın Teslimine İlişkin Taahhütname Tutanağı (1 Sayfa)

35268 Konak / İZMİR
Telefon : (0 232) 4410332/208
Faks : (0 232) 4893069
E-Posta : arge35@meb.gov.tr
İnt. Adresi : http://izmir.meb.gov.tr

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

13 Eylül 2010

Sayı : B.08.4.MEM.4.35.00.29/
Konu : Zeynep ERKENCİ'nin
Araştırma İzni

61091

VALİLİK MAKAMINA
İZMİR

- İlgi: a) 28/02/2007 tarihli ve B.08.4.EDG.0.33.03.311/1084 sayılı Makam Onayı.
b) Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün 03/09/2010 tarih ve 2296 sayılı yazısı.

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitimi ve Danışmanlığı ABD Aile Eğitimi Danışmanlığı Bölümü Yüksek Lisans Programı öğrencisi Zeynep ERKENCİ'nin "İlköğretim 8. Sınıfta Öğrenim Gören Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Değerlendirmeleri İle Anne-Babalarının Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışması için kullanacağı ölçekleri, ekli listedeki Torbalı ilçesine bağlı 9 ilköğretim kurumunun 8. sınıf öğrencilerine uygulamak istediği belirtilmektedir.

Söz konusu ölçeklerin uygulamasının, ekli listedeki ilçenin ilköğretim kurumlarında, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında eğitim-öğretimi aksatmadan yapılması, araştırma sonucunun bir örneğinin Müdürlüğümüze verilmesi kaydıyla uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olur'larınızı arz ederim.

M. Rağip ÜYE
Müdür

OLUR

13.09/2010
İbrahim BALLI
Vali
Vali Yardımcısı

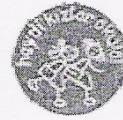
EKLER:

- 1) Araştırma Değerlendirme Formu (1 Sayfa)
- 2) Okul listesi (1 Sayfa)

35268 Konak / İZMİR
Telefon : (0 232) 4410332/208
Faks : (0 232) 4893069
E-Posta : arge35@meb.gov.tr
İnt. Adresi : http://izmir.meb.gov.tr

EGİTİME
%100
DESTEK

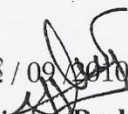
EGİTİMDE REFORM
Daha aydınlık
gelecek!

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

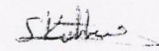
ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Zeynep ERKENCİ
Kurumu / Üniversitesi	Dokuz Eylül Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	İzmir
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Ekli listedeki Torbalı ilçesine bağlı 9 ilköğretim kurumunun 8. sınıf öğrencileri (300 öğrenci)
Araştırmanın konusu	İlköğretim 8. Sınıfta Öğrenim Gören Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Değerlendirmeleri İle Anne-Babalarının Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	İlköğretim 8. Sınıfta Öğrenim Gören Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Değerlendirmeleri İle Anne-Babalarının Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Veri toplama araçları	Kişisel Bilgi Formu, Aile Değerlendirme Ölçeği, Evlilik Yaşamı Ölçeği
Görüş istenilecek Birim/Birimler	-----
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
<p>İlgi: Millî Eğitim Bakanlığı'nın 28/02/2007 tarihli ve 1084 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.</p> <p>Yönergenin 5. maddesi gereğince; araştırma başvurusu olması gereken nitelikler açısından incelenmiş olup, araştırmanın 2010-2011 öğretim yılında eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde yapılmasına oybirliği ile karar verilmiştir.</p>	
Komisyon kararı	Oybirliği ile alınmıştır.
Muhalif üyenin Adı ve Soyadı: -----	Gerekçesi; -----

KOMİSYON

23/09/2010

Komisyon Başkanı
Himmet UYGUN
Müdür Yardımcısı

Üye
Dr. Sevtap YAZAR
Öğretmen

Üye
Dr. Saliha KUTLUER
Uzman Öğretmen

Uygulamanın Yapılacağı Kurumlar**Torbali ilçesi**

7 Eylül İlköğretim Okulu
Cengiz Topel İlköğretim Okulu
Cumhuriyet İlköğretim Okulu
Çetineller İlköğretim Okulu
Gazi İlköğretim Okulu
Kazımpaşa İlköğretim Okulu
Mustafa Çoban İlköğretim Okulu
Şehit Çavuş Haydar Arda Erertingi İlköğretim Okulu
Ticaret Odası 80. Yıl İlköğretim Okulu

Ek-2

Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyetiniz: 1.Kız ()

2.Erkek()

Kaç kardeşsiniz ?.....

Anne- babanız ayrı mı? 1. Birlikteler ()

2. Boşandılar ()

Anne- babanız size göre nasıl geçiniyorlar? 1.Çok iyi geçiniyorlar ()

2.İyi-kötü geçiniyorlar()

3.Hiç geçinemiyorlar()

Anne babanız arasında en çok hangileri yaşanır?

1.Fiziksel Şiddet ()

2.Küskünlük()

3.Hakaret ()

4.Tartışma()

5. Diğer (.....)

Hatalı bir davranışınız karşısında, aile içinde sizi kim cezalandırır?

1.Babam ()

2.Annem ()

3. Diğer(.....)

Yaşadığınız problemde, ailede sizi nasıl cezalandırırlar? 1.Dayak ile() 2.Azar ya da hakaret ile() 3.Tartışma() 4.Küskünlük() 5.Diğer (.....) belirtiniz...

Anne- babanızın öğrenim durumu:

Anne:

Baba:

1. Okuma- Yazma bilmiyor ()

()

()

2. Okur-yazar ()

()

()

3.İlkokul mezunu ()

()

()

4. Ortaokul Mezunu ()

()

()

5. Lise Mezunu ()

()

()

6. Üniversite Mezunu ()

()

()

7. Yüksek Lisans Mezunu ()

()

()

8. Diğer ()

()

()

Geliriniz Size Yetiyor mu ? 1. Evet Yetiyor()

2. Hayır Yetmiyor()

Nasıl bir ailede yaşıyorsun? 1. Çekirdek Aile ()

2. Geniş Aile()

Aileniz ne kadar zamandır İzmir'de bulunuyor? 1. Hep İzmir'de yaşıyorduk.

2. yıldır İzmir'de yaşıyoruz.

Ek-3

AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

CÜMLELER	Aynen katılıyorum	Büyük ölçüde katılıyorum	Biraz katılıyorum	Hiç katılmıyorum
1) Ailece ev dışında program yapmakta güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız.				
2) Günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin) hemen hepsini aile içinde hallederiz.				
3) Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenini bilir.				
4) Bizim evde kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getirmezler.				
5) Evde birinin başı derde girdiğinde, diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler.				
6) Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz.				
7) Ailemizde acil bir durum olsa, şaşırıp kalırız.				
8) Bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız.				
9) Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duygularımızı açığa vurmaktan kaçınırız.				
10) Gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız.				
11) Evde dertlerimizi, üzüntülerimizi birbirimize söylemeyiz.				
12) Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız kararlara uyarız.				
13) Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğinizde sizi dinlerler.				
14) Bizim evde bir kişinin söylediklerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir.				
15) Ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur.				

CÜMLELER	Aynen katılıyorum	Büyük ölçüde katılıyorum	Biraz katılıyorum	Hiç katılmıyorum
16) Ailemiz üyeleri, birbirlerine hoşgörülü davranırlar.				
17) Evde herkes başına buyruktur.				
18) Bizim evde herkes, söylemek istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirinin yüzüne söyler.				
19) Ailede bazılarımız duygularımızı belli etmeyiz.				
20) Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.				
21) Ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınırız.				
22) Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize belli etmekte güçlük çekeriz.				
23) Gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.				
24) Ailemiz, bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.				
25) Bizim ailede herkes kendini düşünür.				
26) Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz.				
27) Evimizde banyo ve tuvalet bir türlü temiz durmaz.				
28) Aile içinde birbirimize sevgi göstermeyiz.				
29) Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir.				

AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

CÜMLELER	Aynen katılıyorum	Büyük ölçüde katılıyorum	Biraz katılıyorum	Hiç katılmıyorum
30) Ailemizde, her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.				
31) Aile içinde genellikle pek iyi geçinmeyiz.				
32) Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.				
33) Ancak hepimizi ilgilendiren bir durum olduğu zaman birbirimizin işine karışırız.				
34) Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz.				
35) Evde genellikle söylediklerimizle söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır.				
36) Aile içinde birbirimize hoşgörülü davranırız.				
37) Evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar sağlayacak ilgi gösteririz.				
38) Ailemizde bir dert varsa, kendi içimizde hallederiz.				
39) Ailemizde sevgi, şefkat gibi duygular ikinci plandadır.				
40) Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.				
41) Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.				
42) Bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirlerine ilgi gösterirler.				
43) Evde birbirimize karşı açık sözlüyüzdür.				
44) Ailemizde hiçbir kural yoktur.				
45) Evde birinden bir şey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendisine hatırlatılması gerekir.				

AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

CÜMLELER	Aynen katılıyorum	Büyük ölçüde katılıyorum	Biraz katılıyorum	Hiç katılmıyorum
46) Aile içinde herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.				
47) Evde kurallara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz.				
48) Bizim evde aklımıza gelen her şey olabilir.				
49) Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz.				
50) Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz.				
51) Evde birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.				
52) Sinirlenince birbirimize küseriz.				
53) Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez çünkü genellikle umduğumuz görevler verilmez.				
54) Kötü bir niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışıyoruz.				
55) Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (yangın, kaza gibi) ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı, aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir.				
56) Aile içinde birbirimize güveniriz.				
57) Ağlamak istediğimizde, birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz.				
58) İşimize (okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz.				
59) Aile içinde birisi, hoşlanmadığımız bir şey yaptığında ona bunu açıkça söyleriz.				
60) Problemlerimizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışırız.				

Ek-4

EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİ

Aşağıda evlilik yaşamına ilişkin 10 cümle bulunmaktadır. Bu cümlelerden her birinin yanında da “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum”, “kesinlikle katılıyorum” seçenekleri yer almaktadır. Her cümleyi dikkatle okuyunuz ve sizin evlilik yaşamınıza uygun seçeneğe çarpı (×) koyarak işaretleyiniz. Sizden isminizi yazmanız istenmemektedir. Sonuçlar yalnız araştırma amacıyla kullanılacak ve kesinlikle gizli tutulacaktır. İçtenlikle verdiğiniz inandığımız cevaplarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİ	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1. Evlilikten beklediklerimin çoğu gerçekleşti.					
2. Evliliğimizdeki engellerin asılmaz olduğunu düşünüyorum.					
3. Evliliğimizi çok anlamlı buluyorum.					
4. Evliliğimizde giderek eksilen heyecan beni rahatsız ediyor.					
5. Evliliğimiz zaman zaman bana yük gibi geliyor.					
6. Huzurlu bir ev yaşamım var.					
7. Evliliğimiz her geçen gün daha iyiye doğru gitti.					
8. Bizim ilişkimiz ideal bir karı-koca ilişkisidir.					
9. Esim benim için aynı zamanda iyi bir arkadaşdır.					
10. Baş başa kaldığımız zaman benim canım hiç sıkılmaz.					

ARAŞTIRMA TAMAMLANDIKTAN SONRA, ARAŞTIRMANIN TESLİMİNE İLİŞKİN TAAHHÜTNAME TUTANAĞI

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	
Bağlı bulunduğu Üniversite/Kurum	
Araştırmanın konusu
Teslim edilen araştırma örneği türü ve sayısı Adet elektronik ortamda CD / Basılı materyal
Araştırmayı teslim alan kurum	İzmir İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Yukarıda yazılı araştırma örneğini İzmir İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne teslim ettim.

...../...../201.

Teslim Eden

Teslim Alan

.....
.....

.....
.....

UYGUNDUR

...../...../200...